

Funded by
the European Union

erim
Equal Rights
& Independent
Media

 ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

**[STIYKIST'
PROGRAMME]**

Українська Асоціація Маркетингу

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

Дослідження соціально-економічного становища
та потреб ВПО у Вінниці та Вінницькій області

ВІННИЦЯ 2023

Funded by
the European Union

erim
Equal Rights
& Independent
Media

 ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

**[STIYKIST'
PROGRAMME]**

Українська Асоціація Маркетингу

Funded by
the European Union

erim
Equal Rights
& Independent
Media

 ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

[STIYKIST'
PROGRAMME]

 Українська Асоціація Маркетингу

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

Дослідження соціально-економічного становища
та потреб ВПО у Вінниці та Вінницькій області

ВІННИЦЯ 2023

Funded by
the European Union

erim
Equal Rights
& Independent
Media

 ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

[STIYKIST'
PROGRAMME]

 Українська Асоціація Маркетингу

Підготовка та друк цієї публікації здійснено в рамках проекту «Екстрена підтримка громадянського суспільства та ЗМІ у відповідь на війну в Україні».

Донор проекту Програма «Стійкість» - проект, який фінансується Європейським Союзом і впроваджується неурядовою організацією ERIM у партнерстві з Black Sea Trust, Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, Фондом «Східна Європа», Фондом «Дім прав людини» та Домом прав людини в Тбілісі.

Авторський колектив

Альона Танасійчук
Ірина Лилик
Наталія Замкова
Лілія Мартинова
Ірина Поліщук

Висловлюємо щирі подяки представникам органів влади та самоврядування Вінницької області, внутрішньо переміщеним особам, представникам громадських організацій, надавачам допомоги ВПО в регіоні, волонтерським ініціативам, що займаються питаннями соціально-економічної підтримки ВПО, вітчизняному та релокованому бізнесу, що здійснює бізнес-діяльність на території Вінницької області за співробітництво, допомогу у проведенні дослідницького етапу вивчення соціально-економічного становища та потреб внутрішньо переміщених осіб у Вінницькій області

Танасійчук А., Лилик І., Замкова Н., Мартинова Л., Поліщук І. Аналітичний звіт. Дослідження соціально-економічного становища та потреб ВПО у Вінниці та Вінницькій області. Вінницький відокремлений підрозділ ГО «Українська Асоціація Маркетингу»/ За загал. ред. А. Танасійчук.

Вінниця: Едельвейс і К, 2023. - 155 с.

ISBN 978-617-7417-16-2

Звіт містить результати дослідження соціально-економічного становища та потреб ВПО у Вінниці та Вінницькій області, включаючи інформацію про соціально-економічне становище ВПО, про допомогу і послуги, які вони отримують від різних надавачів, потреби, що залишаються незадоволеними, та виклики, з якими зіштовхуються як самі ВПО, так і надавачі послуг/допомоги. Також ідентифіковані історії успіху у підтримці економічної інтеграції ВПО на рівні громад, волонтерських ініціатив, місцевого бізнесу тощо.

Публікація буде цікавою для працівників місцевих органів влади, де мешкають ВПО, міжнародних та національних громадських організацій, самих ВПО, соціологів та всіх, кого цікавить тема захисту та задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб в Україні.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1.	7
Звіт щодо соціально-економічного становища ВПО у Вінницькому регіоні на основі офіційних даних	
РОЗДІЛ 2.	14
Звіт за результатами проведеного анкетування	
РОЗДІЛ 3.	30
Звіт за результатами фокус-груп	
РОЗДІЛ 4.	53
Звіт за результатами глибинних інтерв'ю із зацікавленими сторонами щодо реалізації соціально-економічних прав ВПО	
РОЗДІЛ 5.	77
Карта зацікавлених сторін, що здійснюють підтримку ВПО у Вінницькому регіоні	
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	95

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АТО	антитерористична операція
БО	благодійна організація
ГО	громадська організація
ДБСТ	дитячий будинок сімейного типу
БПД	безоплатна правова допомога
БФ	благодійний фонд
ВПО	внутрішньо переміщена особа
ОТГ	об'єднана територіальна громада
СЖО	складні життєві обставини
УБД	учасник бойових дій

ВСТУП

Протягом 2022 та 2023 року Вінницька область постійно приймає осіб, які змушені змінювати своє місце проживання внаслідок війни. Це родини та одинокі люди, молоді та особи старшого віку, маленькі діти та школярі, студенти закладів освіти, в минулому підприємці або наймані працівники, з різними ступенями освіти тощо. Звичайно задля оптимального інтегрування ВПО в місцеві громади потрібно мати уявлення щодо їх соціально-економічного становища, потреб як нагальних так і планів на майбутнє.

На часі стало вивчення видів допомоги, яку отримують внутрішньо переміщені особи, визначення того, що саме було найбільш ефективним та дієвим, що допомогло адаптуватися, що потрібно покращити та на що спрямувати зусилля різних організацій. Як зробити так, щоб допомога була різноманітною та охоплювала якомога більше внутрішньо переміщених осіб, відповідала різноплановим потребам різних людей.

Для того, щоб відповісти на всі питання, потрібно як мінімум отримати інформацію про ВПО, їх потреби та розуміння того, яку допомогу вони вже отримують та яку потребують.

Цільовою аудиторією проєкту стали ВПО з різним профілем: матері, що мають неповнолітніх дітей, безробітні, ВПО, що проживають у невеликих містах/сільській місцевості, підприємці, що релокували/започаткували свій бізнес тощо); представники департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації, департаменту соціальної політики Вінницької міської ради, Жмеринської та Тульчинської територіальних громад Вінницької області, організацій, які допомагають ВПО у Вінниці та Вінницькій області.

Партнерами проєкту стали представники Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ та громадського сектору: «Мережа громадських організацій підтримки ВПО в Україні», «Херсон – це Україна», «Ми з Харкова», «Ротарі - Вінниця», «ВІСЬ», «Джерело надії», «Карітас», що надало можливість здійснити картування, сконтактувати для проведення глибоких інтерв'ю та фокус груп з різними громадськими організаціями, які надають допомогу ВПО у Вінниці та Вінницькій області, суб'єкт медіа-сфери радіо «Місто на Бугом».

В рамках проєкту визначено потреби внутрішньо переміщених осіб та розроблено рекомендації щодо покращення забезпечення соціально-економічних прав ВПО у Вінниці та Вінницькій області.

РОЗДІЛ 1

ЗВІТ ЩОДО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНОВИЩА ВПО У ВІННИЦЬКОМУ РЕГІОНІ НА ОСНОВІ ОФІЦІЙНИХ ДАНИХ

В умовах війни в Україні з лютого 2022 року виникла проблема внутрішнього переміщення українців, які проживали на територіях, де велися активні бойові дії, або перебували в окупації.

Наразі проблема вимушеної міграції в межах своєї країни набуває міжнародного характеру, оскільки це лише тільки громадяни, які подали заяви на реєстрацію в статусі внутрішньо переміщених осіб. Проте насправді таких людей набагато більше і всі вони потребують турботи з боку держави, а система соціальної допомоги вдосконалення.

Внутрішньо переміщені особи зіткнулися з проблемою реалізації своїх прав, гарантованих Конституцією України. В процесі внутрішнього переміщення Українці найбільше втратили у забезпечені трудових та соціальних прав, захисту права власності, відновлення втрачених ідентифікуючих документів, зазнали загрози життю, втратили рідних та близьких, стали жертвами психологічного насильства тощо. Тобто після переміщення в середині своєї країни вони не всі мають можливість повернутися до активного життя та стати фінансово самостійними повноцінними членами приймаючих громад.

Станом на 30 вересня 2023 року, за даними Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації, на облік взято 167367 внутрішньо переміщених осіб або 114697 сімей з різних регіонів України, де була і є небезпека від початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України (табл.1.1).

Таблиця 1.1 – Структура внутрішньо переміщених осіб у Вінниці та Вінницькій області за статтю, кількістю сімей, осіб, станом на 30.09.23

Назва району	Кількість громад району	Загальна кількість облікованих ВПО (осіб)	Сімей	Чоловіків, всього	Жінок, всього
1	2	3	4	5	6
Вінницький	16	73904	54530	29205	44702
Гайсинський	14	24694	17391	9051	15643
Жмеринський	8	14614	10316	5560	9054
Могилів -Подільський	7	15856	10687	5805	10051
Тульчинський	9	13220	8983	4948	8272
Хмільницький	9	18079	12790	6941	11133
Всього по Вінницькій області	63	160367	114697	61510	98855

Результати аналізу структури внутрішньо переміщених осіб у Вінниці та Вінницькій області за статтю, кількістю сімей дозволили зробити висновки, що у Вінницькій області 63 громади, в яких зареєстровано 160367 внутрішньо переміщених осіб. Всі внутрішньо переміщені особи обліковані за родинною належністю, їх кількість налічує 114697 родини. Кількість зареєстрованих жінок з числа внутрішньо переміщених осіб перевищує кількість зареєстрованих чоловіків в 1,6 рази.

Розглянемо структуру внутрішньо переміщених осіб у Вінниці та Вінницькій області, зареєстрованих у громадах Вінницької області станом на 30.09.23 (рис. 1.1).

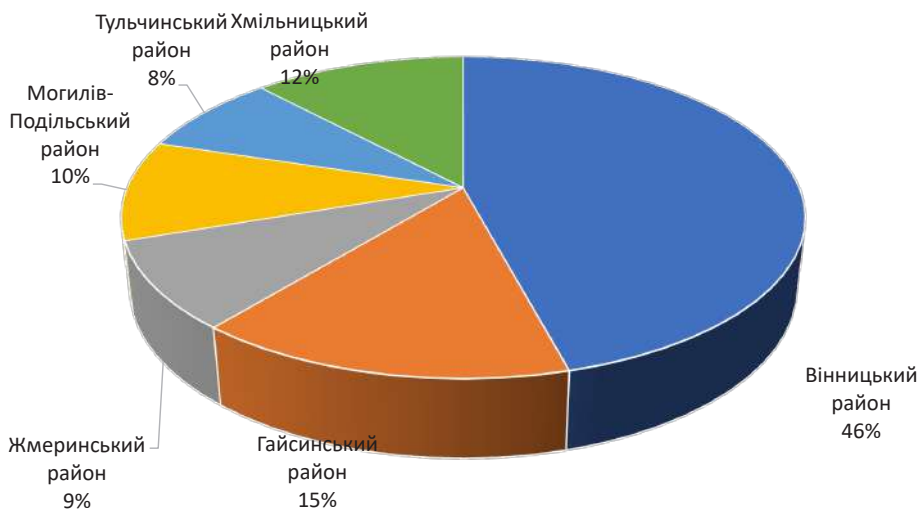

Рисунок 1.1 – Структура внутрішньо переміщених осіб у Вінниці та Вінницькій області, зареєстрованих у громадах Вінницької області, %, станом на 30.09.23

У районах Вінницької області є різна кількість громад, тому очевидно, що число переміщених осіб до районів різне. Найбільша кількість ВПО зареєстрована у Вінницькому районі, який включає місто Вінниця – 46%, друге місце в рейтингу приймаючих територій займає Гайсинський район, частка ВПО зареєстрованих складає 16%, третім в рейтингу є Хмельницький район, частка зареєстрованих ВПО в громадах району становить 11%. Інші райони Вінницької області прийняли 27% ВПО із загальної кількості переміщених у Вінницьку область.

Розглянемо рейтинг приймаючих районів Вінницької області за показником «середня кількість ВПО на одну громаду району» (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Рейтинг районів Вінницької області за середнім значенням кількості зареєстрованих ВПО в одній громаді району, осіб, станом на 30.09.23

Можемо спостерігати як змінився рейтинг приймаючих районів: лідером за кількістю зареєстрованих ВПО залишається Вінницький район, середня кількість ВПО на громаду складає 4619 осіб, другим у рейтингу виступає Могилів-Подільський район із середньою чисельністю ВПО на громаду 2265 осіб, третє місце, як і в попередньому рейтингу, посідає Хмельницький район з середньою кількістю ВПО в кожній громаді 2009 осіб. Інші райони Вінницької області прийняли менше ніж 2000 внутрішньо переміщених осіб на громаду.

Результати аналізу структури ВПО у Вінниці та Вінницькій області за віком та особливими потребами дозволили визначити три сегменти внутрішньо переміщених осіб за віком та один сегмент цільової аудиторії, що потребує особливого захисту (табл.1.2).

Таблиця 1.2 – Структура ВПО у Вінниці та Вінницькій області віком та особливими потребами , осіб, станом на 30.09.23

Назва громади	Загальна кількість облікованих ВПО (осіб)	Дітей до 18 років		Населення 18-59 років		Населення 60+		Інвалідів
		Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	
Вінницький район	73904	9296	9761	14435	20833	4305	7670	3124
Гайсинський район	24694	3763	3721	3993	6374	1801	2250	866
Жмеринський район	14614	2057	2331	2499	3497	875	1493	671
Могилів-Подільський район	15856	2505	2522	2188	4998	948	1384	524
Тульчинський район	13220	1768	2454	1936	3596	870	1221	499
Хмельницький район	18079	2679	2566	2874	5836	1321	2041	683
Всього Вінницька область	160367	22068	23355	27925	45134	10120	16059	6367

З числа зареєстрованих ВПО у Вінниці та Вінницькій області 46% осіб віком 18 до 59 років, тобто працездатного населення. 38% внутрішньо переміщених осіб у регіоні це діти різного віку. 16% осіб з числа внутрішньо переміщених є люди пенсійного віку. Категорія ВПО з особливими потребами складає 4% з числа усіх внутрішньо переміщених осіб до Вінницької області.

Результати аналізу структури ВПО працездатного віку за місцем реєстрації представлено на рис 1.3.

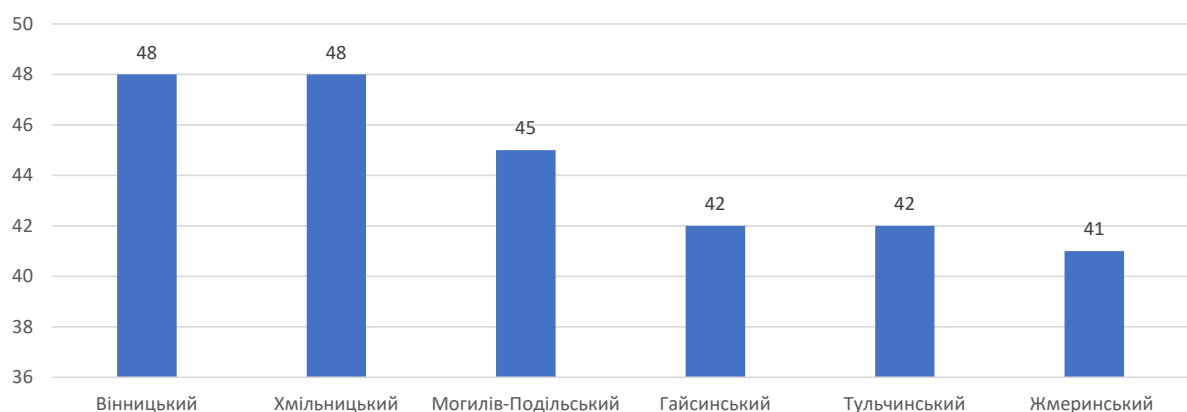

Рисунок 1.3 – Частка ВПО працездатного віку, %

Можемо зробити висновок про те, що у всіх районах Вінницької області більше 40% з числа зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб є особи працездатного віку. Тому важливо розглянути стан зайнятості людей працездатного віку на новому місці проживання, структуру послуг, яку вони отримували від Державної служби зайнятості (табл.1.3 – 1.4).

Таблиця 1.3 – Структура послуг, які отримували ВПО від Державної служби зайнятості у Вінницькій області

Показник	січень-вересень 2022 р.	січень-вересень 2023 р.	зміна значення	
			%	+ (-) осіб
1	2	3	4	5
Отримували послуги протягом періоду, осіб	3431	1927	56,2	-1 504
Мали статус безробітного протягом періоду, осіб	2956	1555	52,6	-1 401
у т.ч. зареєстровані у звітному періоді, осіб	2904	792	27,3	-2 112
Всього отримали роботу (у т.ч. до набуття статусу безробітного), осіб	688	426	61,9	-262
Проходили професійне навчання, осіб	20	34	170,0	14
Отримали ваучер на навчання, осіб	0	88	0	88
Брали участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру, осіб	4	13	325,0	9
Кількість безробітних, охоплених профорієнтаційними послугами, осіб	2899	1222	42,2	-1 677
Станом на:				
Показник	1 жовтня 2022 р.	1 жовтня 2023 р.	зміна значення	
			%	+ (-) осіб
Отримували послуги, осіб	1372	339	24,7	-1 033
Мали статус безробітного, осіб	1372	339	24,7	-1 033
Отримували допомогу по безробіттю, осіб	1137	118	10,4	-1 019

Кількість внутрішньо переміщених осіб, які отримували послуги у 2022 – 2023 рр. становила 5358 осіб, що становить близько 7% від загальної кількості зареєстрованих ВПО працездатного віку у Вінницькій області. Низька активність ВПО щодо отримання послуг Державною службою зайнятості у Вінницькій області свідчить про те, що внутрішньо переміщені особи були працевлаштованими на попередніх місцях проживання, або мали інший статус та не здійснювали пошук вакансій для працевлаштування.

Можна говорити про те, що у 2023 році число осіб, які отримували послуги Державної служби зайнятості та мали статус безробітного стала меншою. Менша кількість осіб була працевлаштована у 2023 році порівняно з 2022 роком. Щодо проходження навчання та отримання ваучера на навчання у 2023 році кількість осіб з числа ВПО, які скористалися цими послугами збільшилася порівняно з 2022 роком.

Розподіл послуг які надавалися Державною службою зайнятості внутрішньо переміщеним особам у Вінниці та Вінницькій області за районами надано в табл.1.4.

Таблиця 1.4 – Класифікація послуг, які надавалися Державною службою зайнятості внутрішньо переміщеним особам у Вінниці та Вінницькій області, січень-вересень 2023р.

Назва філії Вінницького обласного центру зайнятості	Кількість осіб, які отримували послуги	Мали статус безробітного	у т.ч. зареєстровані у звітному періоді	Всього отримали роботу (у т.ч. до набуття статусу безробітного)	Проходили професійне навчання	Отримали ваучер на навчання	Всього брали участь у громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру	Отримували послуги на кінець періоду	Мали статус безробітного на кінець періоду	з них, отримують допомогу по безробіттю
	2023	2023	2023	2023	2023	2023	2023	2023	2023	2023
Гайсинська	315	289	131	69	10	8	4	62	49	24
Жмеринська	210	184	81	46	7	7	1	27	18	11
Могилів-Подільська	182	173	75	18	1	7	0	30	23	10
Тулчинська	183	170	80	34	2	4	0	32	28	15
Хмільницька	178	158	80	46	2	8	1	29	20	13
Вінницька	859	581	345	213	12	54	7	159	71	45
Всього	1927	1555	792	426	34	88	13	339	209	118

Найактивнішими з числа ВПО працездатного віку стали особи, що обрали новим місцем проживання Вінницький та Гайсинський райони.

Протягом 1 -3 кварталу 2023 року в Вінницькому обласному центрі зайнятості було зареєстровано 1927 осіб числа внутрішньо переміщених осіб, які проживають у Вінниці та Вінницькій області. З числа зареєстрованих ВПО за вказаний період було працевлаштовано 426 осіб, з них після проходження навчання – 34 чоловіків, отримали ваучер на навчання 88 осіб. Станом на 4 квартал продовжує отримувати послуги 339 осіб, статус безробітного мають 209 осіб, з них отримують допомогу по безробіттю 118 осіб.

Вінницька область серед регіонів, які прихистили найбільшу кількість внутрішньо переміщених осіб з початку повномасштабного вторгнення, тому кількість переміщених осіб з особливими потребами також найбільша по Україні, становить близько 6,3 тис. осіб (рис. 1.4).

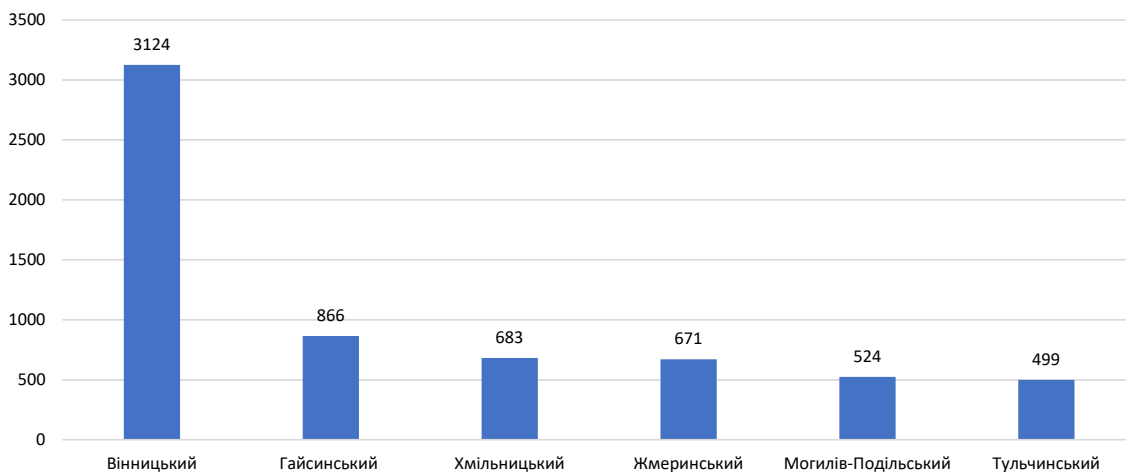

Рисунок 1.4 – Кількість ВПО з особливими потребами в розрізі районів Вінницької області, осіб

За 9 місяців 2023 року 9-ма евакуаційними потягами було прийнято 22 маломобільних особи із Херсонської області до закладів системи соціального захисту населення області. Станом на 01 жовтня 2023 року Департаментом соціальної та молодіжної політики обласної військової адміністрації прийнято та розміщено 980 осіб похилого віку та осіб з інвалідністю з числа внутрішньо переміщених осіб у підвідомчі заклади системи соціального захисту населення області, з них 421 особа - транзитом. За період воєнного стану до будинків-інтернатів прийнято 476 осіб із таких областей: 226 особи - Донецька область; 20 осіб - Луганська область; 18 осіб - Дніпропетровська область; 7 осіб - Київська область; 65 осіб - Харківська область; 3 особи - Миколаївська область; 25 осіб - Херсонська область; 112 осіб - Запорізька область.

На жаль, війна продовжується і потреба в облаштуванні центрів тривалого проживання та створення нових місць для переселенців, особливо вразливих категорій, залишається актуальною.

В області функціонує 12 мобільних бригад соціально-психологічної допомоги, 3 притулки, 2 денні центри, 5 кризових кімнат та 8 служб первинного соціально-психологічного консультування, створено 16 мультидисциплінарних мобільних команд соціально-психологічної допомоги з можливістю надання розширеного спектру послуг з орієнтацією на обслуговування, в тому числі ВПО.

Наразі внутрішньо переміщені особи у Вінниці та Вінницькій області отримують увесь спектр соціальних і медичних послуг. Мають вони і всебічне сприяння у працевлаштуванні та започаткуванні власного бізнесу.

Щодо фінансового забезпечення, то всі внутрішньо переміщені особи отримували фінансову допомогу, яка на одного члена сім'ї складає 2220 грн на місяць. Підтримка передбачена на три місяці, але уся фінансова допомога виплачувалася одним платежем: 6660 грн на кожного члена сім'ї.

Отримати грошову допомогу мали можливість ВПО з 10 областей, а саме: Донецької, Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Луганської, Миколаївської, Сумської, Харківської, Херсонської та Чернігівської.

Крім державної грошової допомоги всі внутрішньо переміщені особи мали можливість отримати фінансову допомогу за однією з міжнародних програм, які діють в Україні. Це один і той самий вид допомоги, який здійснюють різні міжнародні організації: Міжнародний Комітет Червоного Хреста в Україні спільно з Товариством Червоного Хреста України, Програма від ЮНІСЕФ «Спільно», Агентство ООН у справах біженців, Всесвітня продовольча програма ООН, Міжнародна організація з міграції, Норвезька рада у справах біженців. Характеристика програм відповідно до яких внутрішньо переміщені особи у Вінницю та Вінницьку область отримують допомогу представлена в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Характеристика програм, що забезпечують фінансову підтримку внутрішньо переміщеним особам у Вінниці та Вінницькій області

Назва допомоги ВПО	Кому надається допомога	Розмір допомоги
Фінансова допомога від Агентства ООН у справах біженців (УВКБ ООН)	Допомога надається внутрішньо переміщеним особам у Львівській, Черкаській, Кіровоградській, Полтавській та Запорізькій областях	2200 гривень на кожного члена сім'ї (на 3 місяці)
Державна допомога внутрішньо переміщеним особам	Фінансова допомога надається внутрішньо переміщеним особам, які переїхали із зони бойових дій, були змушені покинути територію, яка перебуває під тимчасовою окупацією, або житло яких зруйновано чи є непридатним для проживання внаслідок пошкоджень.	2 000 гривень для дорослих, 3 000 гривень для осіб з інвалідністю та дітей.
Український Червоний Хрест	Забезпечує внутрішньо переміщених осіб продуктивними наборами та засобами гігієни, організовує медичну допомогу, медикаменти та фінансову підтримку, якщо це необхідно	

Фінансова допомога від Міжнародної організації з міграції ООН (МОМ) постраждалим від повені	Фінансова допомога постраждалим від повені в Новій Каховці	6600 гривень (одноразово)
Данська рада у справах біженців	Фінансова допомога для людей, які евакуюються з Херсонської області	
Компенсація населенню, яке постраждало від повені	Надання одноразової грошової допомоги населенню, яке постраждало внаслідок підриву російською федерацією греблі Каховської ГЕС	5000 гривень
Грошова допомога від ЮНІСЕФ «Спільно»	Допомога надається сім'ям (у тому числі прийомним сім'ям та опікунам) в Україні, які належать до однієї з двох категорій: а) мають трьох і більше дітей віком до 18 років, принаймні одна з яких на момент звернення не досягла дворічного віку; б) мають двох і більше дітей віком до 18 років, принаймні одна з яких є дитиною з інвалідністю.	2200 гривень на кожного члена сім'ї, але не більше ніж на п'ять осіб
Благодійна організація «Ukrainian Sisters»	Підтримка батьків та їхніх дітей у складних життєвих ситуаціях	невелика одноразова фінансова підтримка
€Допомога	Різні види фінансової підтримки для людей, які постраждали від війни. Платформа «€Допомога» створена Міністерством соціальної політики України за підтримки Міністерства цифрової трансформації України та ООН з метою забезпечення нагальних потреб громадян, котрі постраждали або були змушені змінити своє місце перебування у зв'язку з агресією росії. Вона пропонує жителям різноманітну матеріальну допомогу	
Естонська рада у справах біженців	Надання багатоцільової матеріальної допомоги українцям, які постраждали від війни	2220 гривень на особу на 1 або 3 місяці (в залежності від регіону)
Підтримка українського уряду для людей, які втратили роботу	Програма спеціальної допомоги для всіх українців, які втратили можливість працювати через війну. Усі застраховані особи отримують одноразову грошову допомогу за програмою «€Підтримка»	6500 гривень (одноразово)
Одноразова державна допомога ветеранам	Уряд України прийняв закон про допомогу ветеранам, учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок бойових дій, членам сімей загиблих та особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, жертвам нацистських переслідувань. Допомога буде виплачуватися до 15 серпня 2023 року	
Проект \$1K для України Допомога приватних спонсорів	Допомога сім'ям у скрутному становищі. Проект пов'язує сім'ю зі спонсором, який перераховує гроші безпосередньо на банківський рахунок в Україні.	1000 доларів
Gate to Ukraine	Платформа, яка допомагає людям зі всього світу надавати допомогу українським сім'ям, які постраждали від війни, були змушені переїхати чи перебувають на тимчасово окупованих територіях.	100 доларів

РОЗДІЛ 2

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕНОГО АНКЕТУВАННЯ

Опитування здійснювалося упродовж 22 – 30 вересня 2023 року на території Вінницької ОТГ методом онлайн-опитування шляхом самозаповнення анкети у Google-формі. Посилання на анкету було розповсюджено через соціальні мережі та інші доступні онлайн-ресурси для респондентів.

Вибірка складала 413 осіб з числа ВПО з різним профілем (матері, що мають неповнолітніх дітей, безробітні, ВПО, що проживають у невеликих містах/сільській місцевості, підприємці, що релокували/започаткували свій бізнес, родини ВПО, що втратили членів родини на війні, родини ВПО, що втратили майно на територіях, де тривають бойові дії тощо). Всі ВПО, що брали участь у опитуванні офіційно зареєстровані як внутрішньо переміщені особи.

Серед внутрішньо переміщених осіб було опитано 6 % чоловіків і 94 % жінок (рис. 2.1).

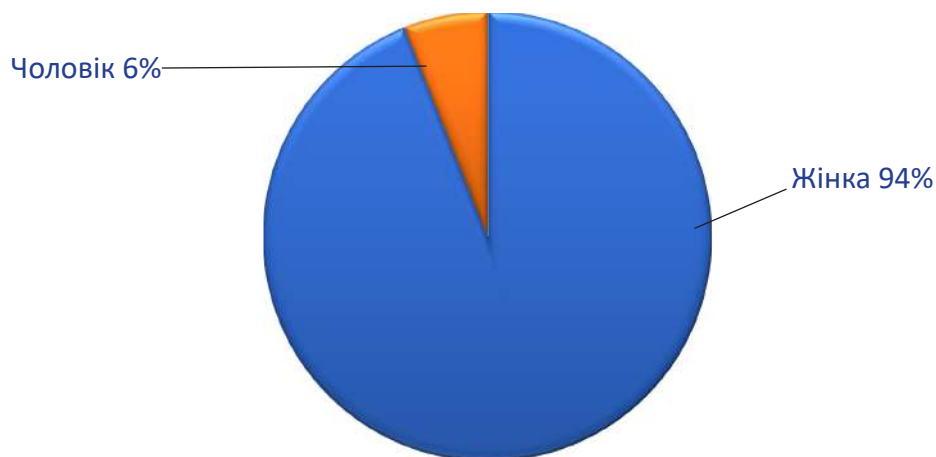

Рисунок 2.1 – Структура респондентів за статтю, %

Молоді люди у віці 18-25 років складають 2,7% опитаних. Найбільше людей середнього віку (26-45 років) – 62,2%. Кожна п'ята ВПО — людина старшого віку (46-55 років). Людей віком 56-65 – 9,5%, людей похилого віку (65 років і старше)– 5% (рис. 2.2).

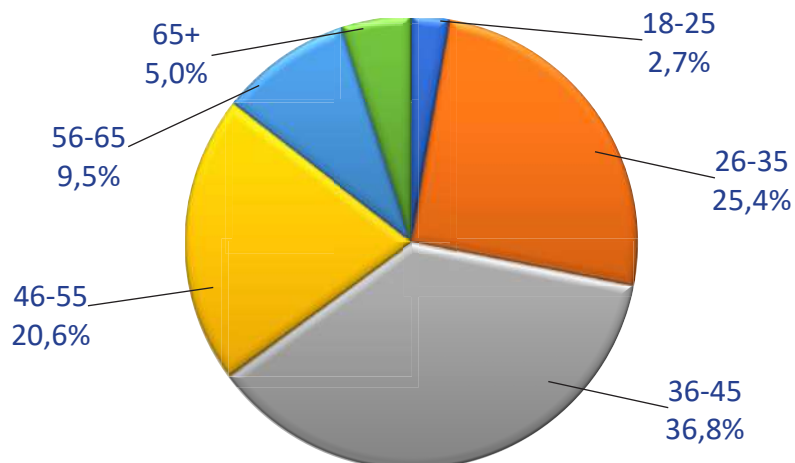

Рисунок 2.2 – Структура респондентів за віком, %

27,8% ВПО мають повнолітніх дітей. 11,4% ВПО мають дітей дошкільного і шкільного віку, 10,4% мають дітей тільки дошкільного віку, 3,6% ВПО мають дітей шкільного віку і повнолітніх, лише 1% мають в родині дітей дошкільного, шкільного віку та повнолітніх. Не мають дітей 10,7% з числа опитаних внутрішньо переміщених осіб (рис. 2.3).

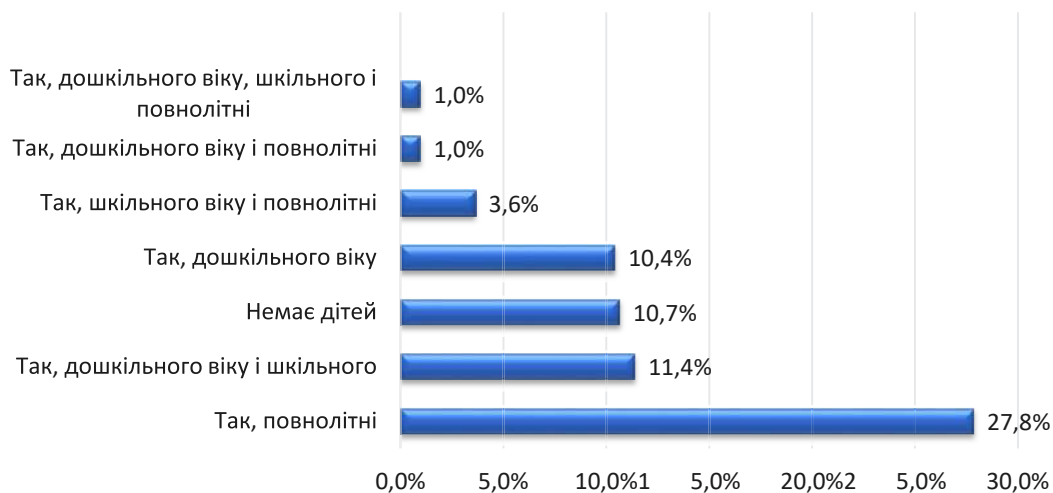
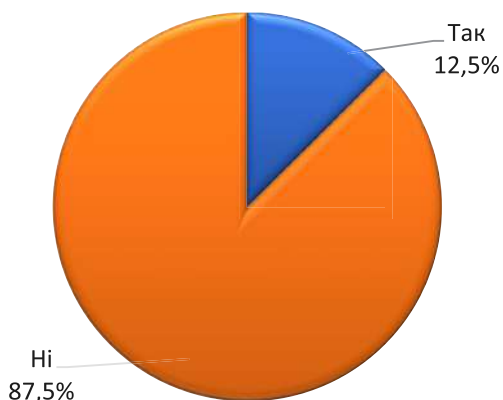
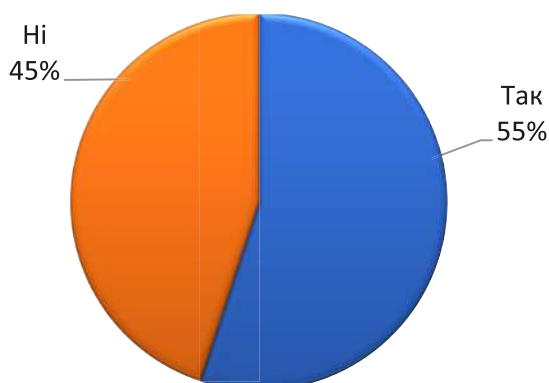

Рисунок 2.3 – Структура респондентів за кількістю дітей у родині ВПО, %

87,5 % дітей дошкільного віку відвідують дитячий садочок. 12,5% дітей не відвідують дитячий садочок (рис. 2.4).

Рисунок 2.4 – Структура респондентів за станом відвідування дітьми дошкільного віку дитячого садочку (% від кількості дітей дошкільного віку)

55% дітей шкільного віку продовжили навчання в школі на новому місці проживання. 45% дітей залишилися учнями шкіл, які відвідували до війни, перейшовши на онлайн-форму навчання (рис. 2.5).

Рисунок 2.5 – Структура респондентів за станом відвідування дітьми шкільного закладу, продовження навчання в школі, (% від кількості дітей шкільного віку)

Серед ВПО достатньо висока кількість людей з вищою освітою – 62,2%, з вищою освітою та вченим ступенем – 0,7%. Середню спеціальну освіту має 25,3% опитаних. В цілому, майже всі ВПО мають певний рівень освіти — не мають повної середньої освіти тільки 3,6% (рис. 2.6).

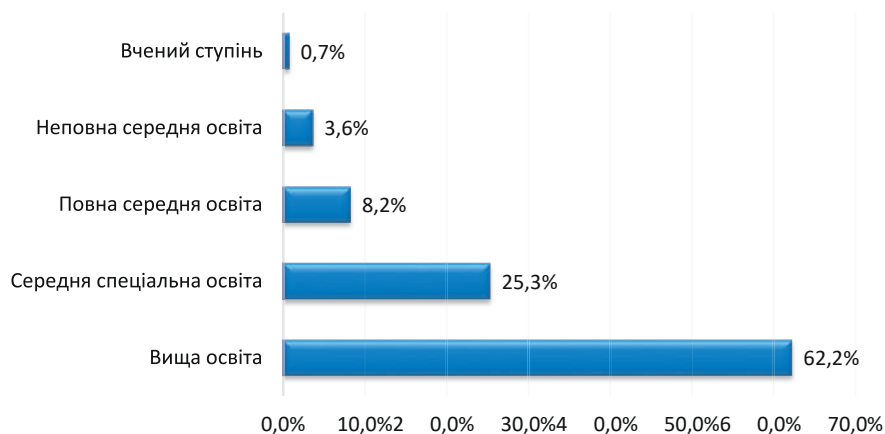

Рисунок 2.6 – Структура респондентів за освітнім рівнем ВПО, %

Серед опитаних ВПО у 35,59% поточний рівень доходу становить 7 – 12 тис.грн. 30,75% вказали, що їхній дохід становить 4 – 6 тис. грн., 20,1% ВПО мають чистий дохід менше 3 тис.грн. Дохід 13 – 20 тис. грн. отримує 12,35%, у найменшій кількості опитаних (1,21%) поточний рівень чистого доходу становить 21 – 50 тис.грн., більше 50 тис.грн не отримує жодна особа з числа опитаних ВПО (рис. 2.7).

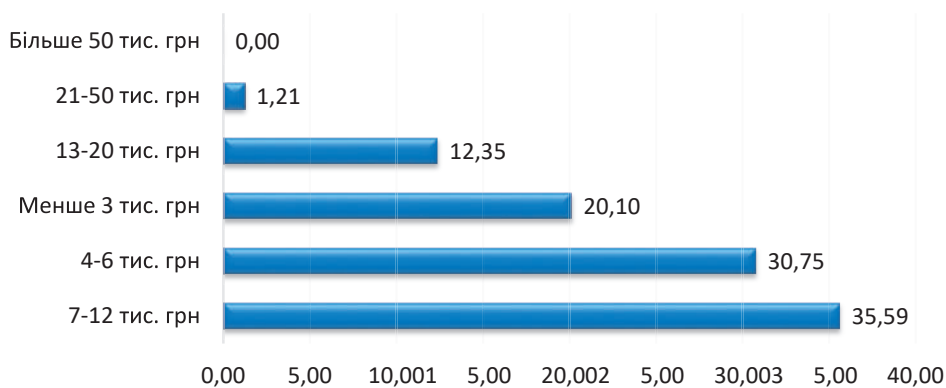

Рисунок 2.7 – Структура респондентів за поточним рівнем доходу ВПО, %

Серед усіх опитаних найбільша частка ВПО проживає в обласному центрі, тобто у місті Вінниця. 14,7% ВПО проживає у сільській місцевості, 7,5% у районних центрах. 11,9% ВПО проживають у інших містах Вінницької області (рис. 2.8).

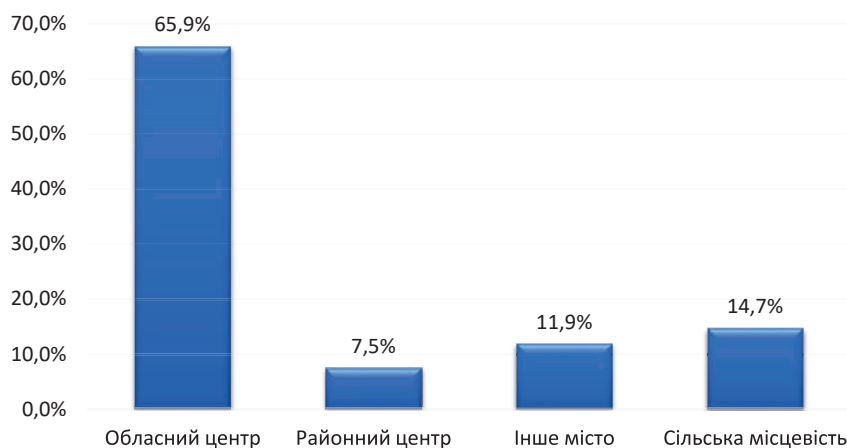

Рисунок 2.8 – Структура респондентів за місцем проживання, % ВПО

Серед усіх внутрішньо переміщених осіб, які проходили опитування найбільша частка припала на жителів з міста Херсон – 32,1%, частка ВПО з міста Харків становила 15%, 10,7% опитаних переїхали до м. Вінниця та Вінницької області з м. Бахмут, Донецької області. 1,7% ВПО з м. Маріуполь. 28,3% ВПО у м. Вінниця та Вінницькій області з Херсонської області, 2,9% з Харківської області, 7,6% ВПО з Донецької області, 0,8% ВПО з Луганської області, 0,2% ВПО з Дніпропетровської області, 0,2% ВПО з Київської області, 0,2% ВПО з Миколаївської області (рис. 2.9).

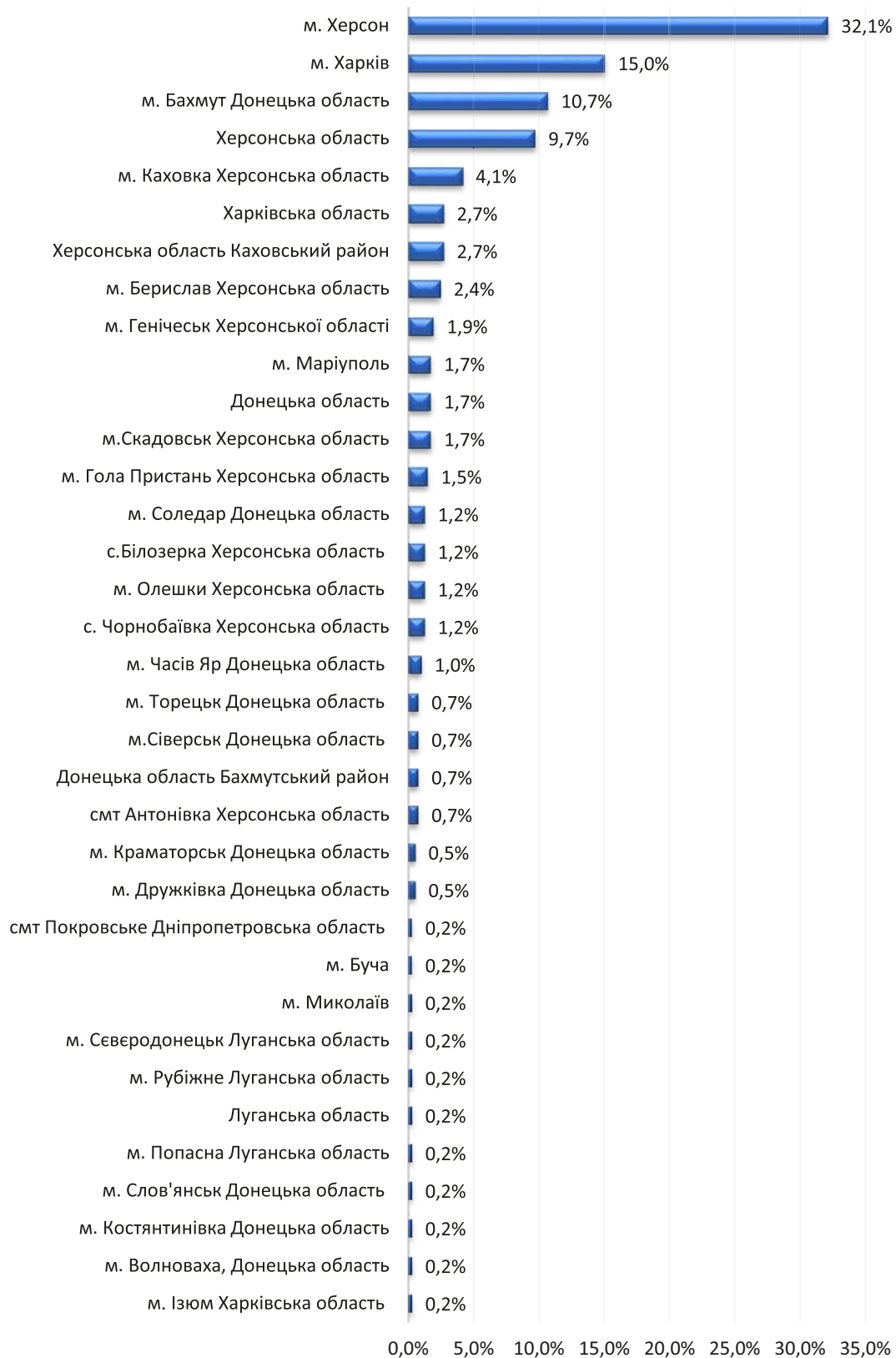

Рисунок 2.9 – Структура респондентів за попереднім місцем проживання, %

Серед учасників опитування 1% ВПО перемістились у Вінницьку область до початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України, тобто це ВПО, які прибули в період АТО в східних регіонах України.

90% ВПО прибули у Вінницьку область в період 24.02.2022 – 31.12.2022 року. 9% ВПО переїхали на територію Вінницької області у 2023 році (рис. 2.10).

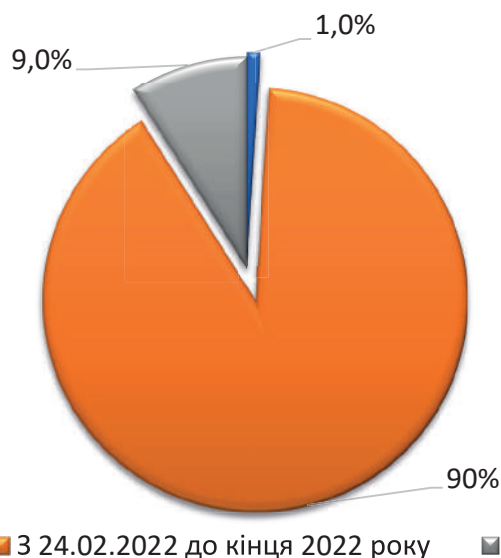

Рисунок 2.10 – Структура респондентів за періодом прибуття Вінницьку область, %

Більшість ВПО переїхали з трьома членами сім'ї (31%), з двома членами сім'ї переїхало 24,9% опитаних ВПО, 19,9% родин переїхали з чотирма членами родини. Родини, що переїхали у складі 5- 6 членів, становили 11,8%.

В опитуванні брали участь родини, що переїхали у Вінницьку область в складі 1 особи, таких осіб було 11,4% (рис. 2.11).

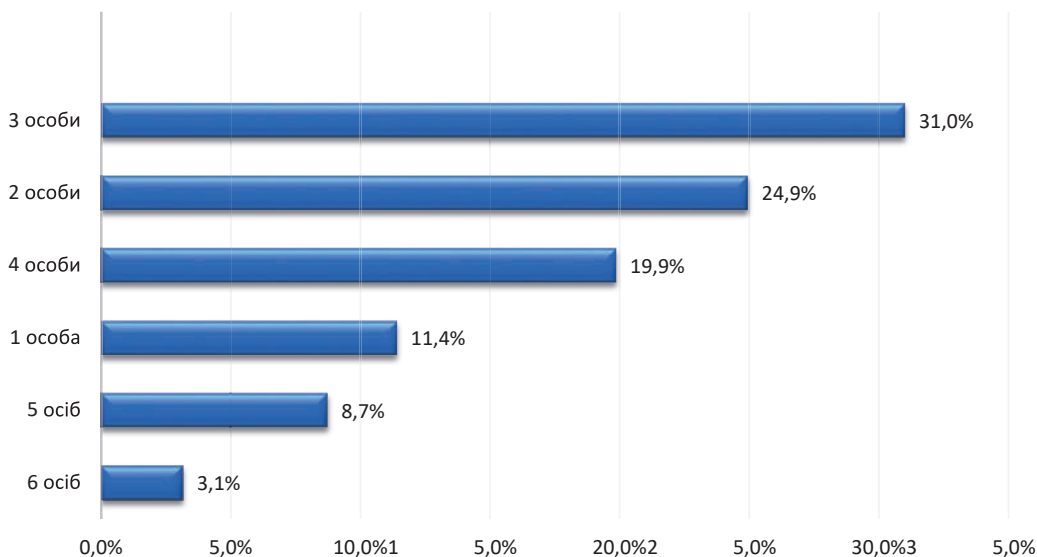

Рисунок 2.11 – Структура респондентів за кількістю членів сім'ї, що переїхали у Вінницьку область, % ВПО

Серед ВПО Вінницької громади частка людей, які втратили житло через руйнування у зв'язку з війною складала 34%. Тобто 142 родини з числа опитаних ВПО втратили житло. 16 % серед ВПО Вінницької громади мають інвалідність, 2% осіб втратили годувальника у зв'язку з війною (рис. 2.12).

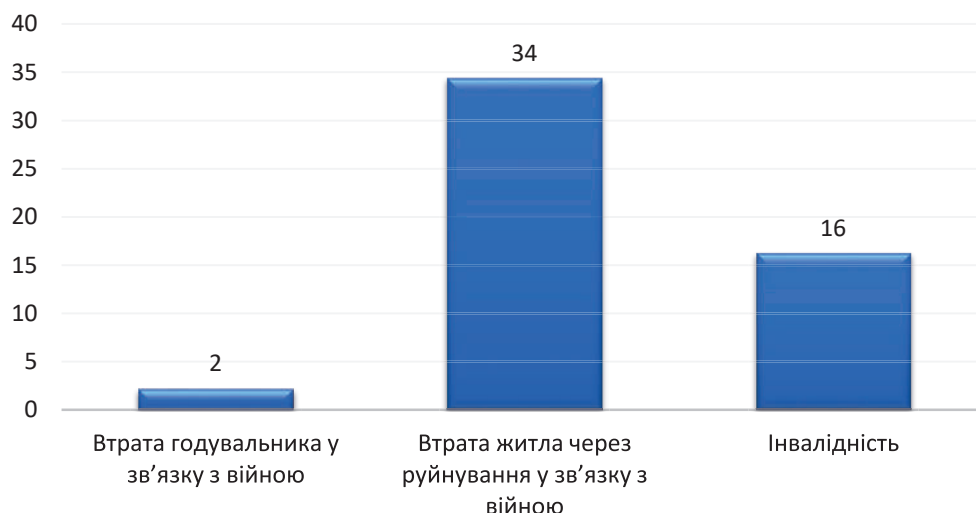

Рисунок 2.12 – Структура респондентів сегменту «Соціально вразливі категорії населення серед ВПО», (у % до відповідей)

Слід зауважити, що відсоток родин, які потрапили у вибірку, як соціально вразливі категорії населення серед ВПО, не відповідає загальному відсотку родин ВПО цього сегменту, що проживають на даний момент у Вінницькій громаді. Результат опитування показує, що формування плану відновлення України не можливе без врахування потреб соціально вразливих категорій населення серед ВПО.

Абсолютна більшість опитаних не має планів переїзду з Вінницької ОТГ в найближчі пів року, а визначає, що залишатиметься у Вінницькій області до можливості повернення додому. Загалом всі планують переїзд на попереднє місце проживання, коли там буде безпечно для їхніх родин. Лише 0,7% осіб розглядають можливість виїзду закордон (рис. 2.13).

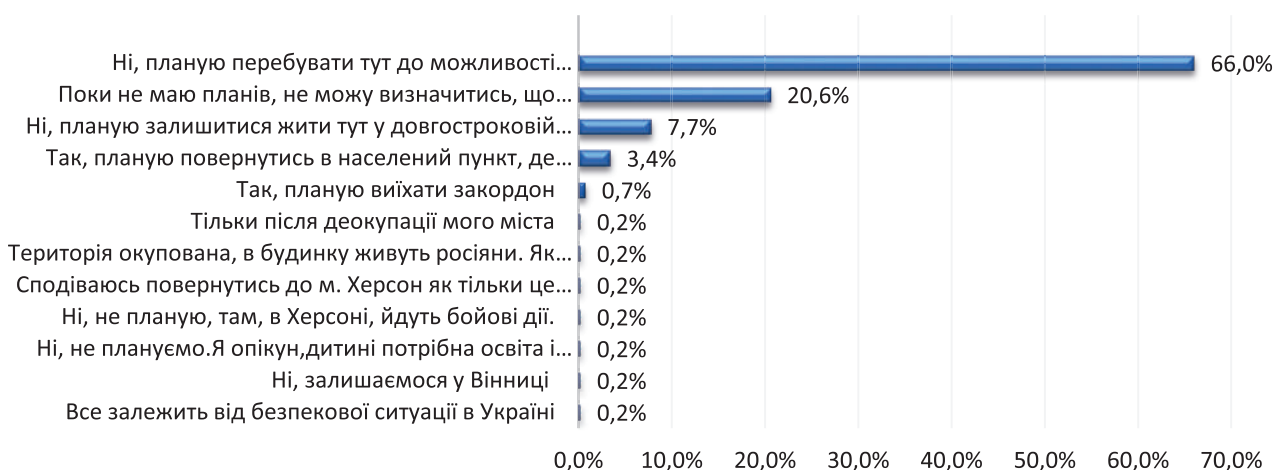

Рисунок 2.13 – Структура розподілу планів ВПО щодо зміни місця перебування у найближчих пів року, %

На запитання «Чи плануєте повертатися до населеного пункту, де раніше проживали до повномасштабного вторгнення РФ?» 47,9% відповіли, що планують тільки тоді, коли вважатимуть, що це безпечно. 15,8% осіб планують повернення додому після закінчення війни, 9,6% – після повного звільнення регіону, 8,8% – після відновлення інфраструктури регіону, 4,9% – після припинення гострої фази бойових дій у місті/селі, де проживав(-ла).

1,6% ВПО визначили різні умови, за яких вони повернуться додому. Проте, 0,8% опитаних взагалі не планують повертатися на попереднє місце проживання, а 1% не могли відповісти на дане запитання (рис. 2.14).

Рисунок 2.14 – Структура розподілу планів ВПО щодо повернення в населений пункт, де проживали до повномасштабного вторгнення РФ, %

Більшість ВПО, які взяли участь в опитуванні (79,7%), проживають в орендованому помешканні на умовах довготривалої оренди. 12,3% проживають у друзів чи родичів, волонтерів. 4,1% опитаних вимушені проживати у спеціальному просторі для розміщення внутрішньо переміщених осіб. 1,9% опитаних ВПО не вдалося знайти довгострокову оренду, тому вони проживають в орендованих помешканнях на короткий термін, тому часто змушені шукати нове житло. 1,5% ВПО проживають у гуртожитках, 0,2% – у хостелах. Незначна кількість переміщених осіб отримали будинок для проживання (0,2%) (рис. 2.15).

Рисунок 2.15 – Структура респондентів за місцем проживання у Вінницькій області, %

75% опитаних ВПО вказують, що самостійно оплачують своє житло. 16,9% опитаних отримують компенсацію на оренду житла. Слід зазначити, що значна кількість опитаних 7,3% не оплачує своє проживання (рис. 2.16).

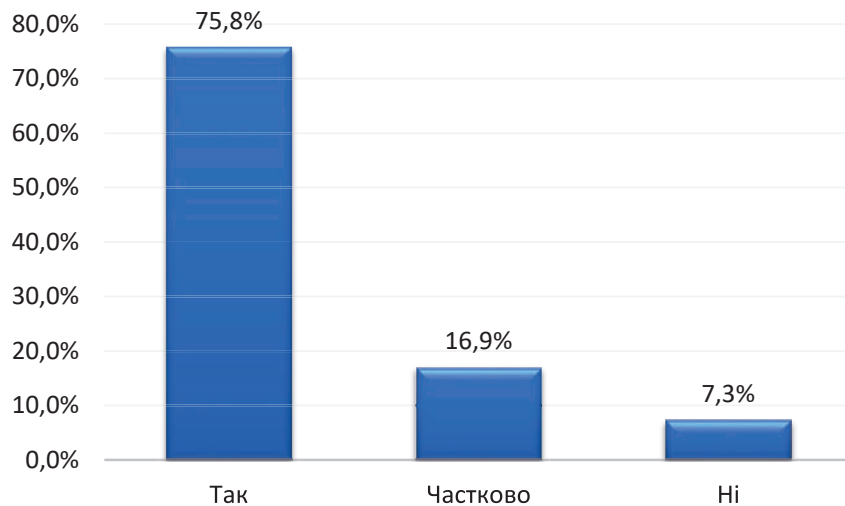

Рисунок 2.16 – Структура респондентів за показником «Оплата проживання», %

Менша половина ВПО (44,8%) задоволені житлом, яке вони мали на момент опитування. 29,5% опитаних вагались у тому чи задоволені умовами проживання, а 25,7% ВПО незадоволені своїм поточним житлом (рис. 2.17).

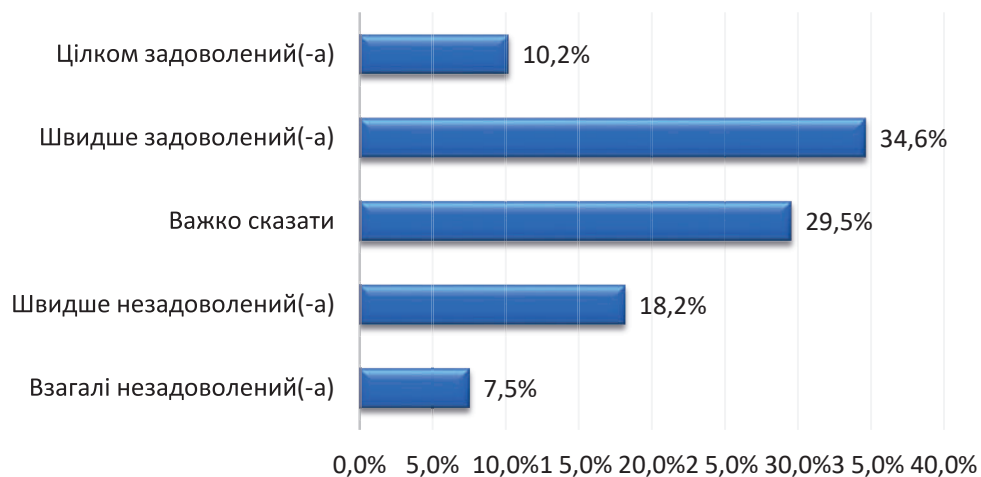

Рисунок 2.16 – Структура респондентів за показником «Оплата проживання», %

Серед видів допомоги, які отримують переселенці, найбільш розповсюдженою є щомісячна фінансова допомога — вона доступна для 84,7% опитаних. Також, слід зазначити, що 15,3% ВПО не отримують жодних соціальних виплат та допомоги (рис. 2.18).

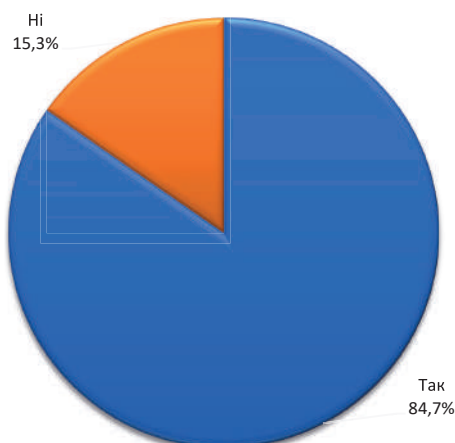

Рисунок 2.18 – Структура респондентів за станом отримання фінансової або іншої допомоги, %

Серед видів соціальних допомоги, які отримують переселенці, найбільш розповсюдженою є допомога продуктами харчування, яку отримували 68,1% респондентів, 67,6% з числа опитаних ВПО отримували фінансову допомогу, 23% отримували одяг для членів родин, 15,2% ВПО з числа опитаних отримували психологічну допомогу. 13,8% опитаних відзначили, що отримували медичну допомогу та забезпечення ліками. 8,5% опитаних отримували юридичну допомогу. 1,2% опитаних отримували засоби гігієни, 0,7% отримували непродовольчу допомогу та 0,5% ВПО проходили навчання та тренінги.

Результати опитування показали, що 1,2% опитаних не отримують жодних соціальних виплат та допомоги, як внутрішньо переміщені особи.

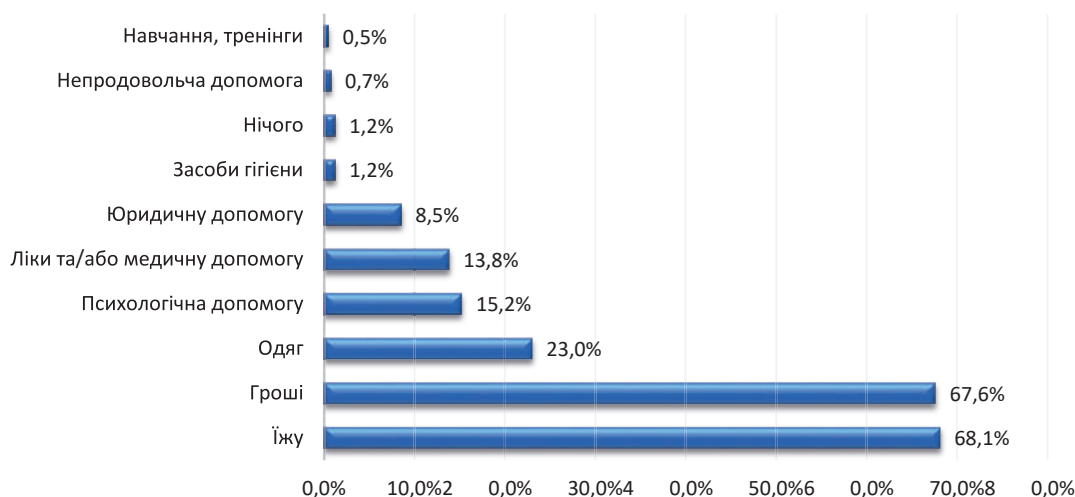

Рисунок 2.19 – Структура респондентів за видами отриманої допомоги, %

Серед усіх опитаних ВПО 36,8 % задоволені допомогою від місцевої/державної влади, 25,9% не отримують допомоги від державної влади, проте залишається значна частина ВПО, які не задоволені допомогою від держави (18,7%) (рис. 2.20).

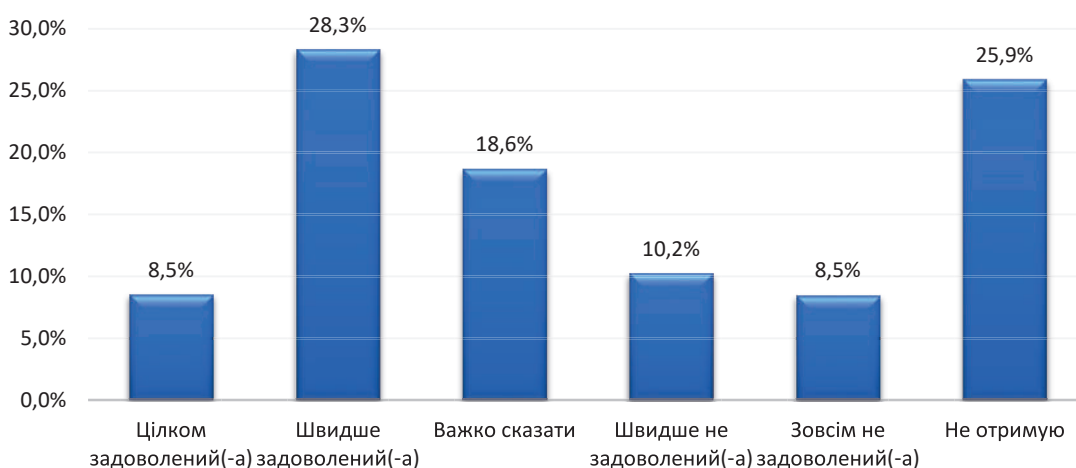

Рисунок 2.20 – Структура респондентів за рівнем задоволеності допомогою від місцевої/державної влади, %

Серед усіх опитаних ВПО 59,1% задоволені допомогою від міжнародних гуманітарних організацій, 63,7% задоволені допомогою від українських благодійних і громадських організацій, волонтерів. Близько 21% опитаних не отримують допомоги від жодної міжнародної чи української благодійної організації. Близько 6% ВПО незадоволені допомогою від міжнародних гуманітарних організацій, українських благодійних і громадських організацій, волонтерів. Близько 12% опитаних не можуть визначитися чи задоволені вони допомогою, яку отримували від різних організацій (рис. 2.21).

Рисунок 2.21 – Структура респондентів за рівнем задоволеності допомогою від міжнародних гуманітарних, українських благодійних і громадських організацій, %

Понад 50% опитаних внутрішньо переміщених осіб отримували допомогу від родичів та друзів, та тільки 40% були задоволені цією допомогою.

Серед опитаних ВПО понад 60% незадоволені своїм матеріальним становищем, 30% не змогли визначитися, чи задоволені вони матеріальним становищем, а лише 6,7% опитаних задоволені матеріальним становищем (рис. 2.22).

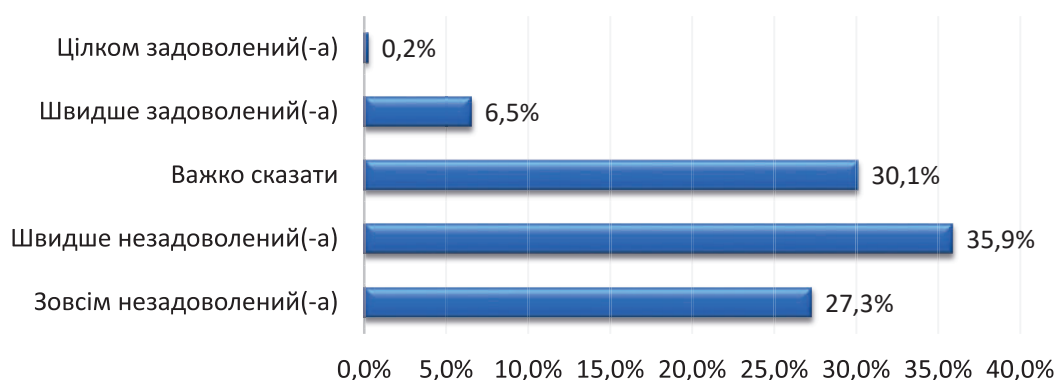

Рисунок 2.22 – Структура респондентів за рівнем задоволеності власним матеріальним становищем, %

На думку опитаних внутрішньо переміщених осіб, потреби, які були для них актуальними на момент опитування вересень – жовтень 2023 року, розподілилися наступним чином:

- 1 місце визначили 96,8% опитаних, які вказали, що найбільш важливою для ВПО та їхніх родин потребою є фінансова підтримка;
- 90,8% визначили, що продукти харчування для них на 2-ому місці після фінансової підтримки;
- 85,7% опитуваних визначили, що після харчування для них медичні послуги на 3 місці, що цілком передбачено, оскільки всі внутрішньо переміщені особи покинули своє попереднє місце проживання та втратили можливість отримувати послуги сімейного лікаря. Тому на новому місці проживання важливо було заключити контракти з сімейними лікарями для всіх членів родини. Але не всі ВПО, переїхавши у Вінницьку область, відразу уклали договір з сімейним лікарем, тому потреби зі здоров'ям членів родини накопичувались, а їх вирішення проходило поступово;
- 81,8% опитаних зазначили, що отримання індивідуального житла залишається важливою потребою для нормальної життєдіяльності людей, хоча серед всіх потреб посідає 4 місце. Результати даного опитування показували певний рівень задоволеності житлом, яке мають внутрішньо пере-

міщені особи, але пам'ятаємо, що це орендовані квартири та будинки, тому потреба у власному житлі є незабезпеченою;

- 56,4% опитуваних вказали, що існує потреба у забезпеченні внутрішньо переміщених осіб правом на отримання освіти (навчання в школі, садочку, позашкільних закладах) – 5 місце. Можливо дана потреба стала б в один ряд в рейтингу з фінансовою підтримкою або продуктами харчування, але серед опитаних значна частина осіб були старшого віку, які не мають потреби в освіті. Тому важливо уточнити у ВПО деталі цієї проблеми в процесі проведення фокус-груп;

- 6 місце посіла потреба отримання психологічної підтримки, адже тільки 36,3% ВПО визнали, що психологічна підтримка для них на даному етапі інтеграції є важливою. Така ситуація може бути обґрунтована тим, що вже пройшов певний час від моменту переїзду на нове місце проживання, більшість ВПО проживають у Вінницькій області з 2022 року та вже отримували психологічну підтримку від різних фахівців-психологів, а на даному етапі знаходяться в стані психологічної стабілізації. Нормалізувати психологічний стан як ВПО, так і місцевого населення Вінниці та Вінницької області складно, оскільки війна триває, часто лунають сигнали тривоги, надходять невтішні новини з фронту, що постійно дестабілізує психологічний стан українців;

- 7 місце посідає юридична підтримка, її потребує 36,3% опитаних внутрішньо переміщених осіб. Вважаємо, що під час фокус-груп важливо отримати інформацію щодо переліку правових проблем, які виникають в опитаних осіб (рис. 2.23, 2.24).

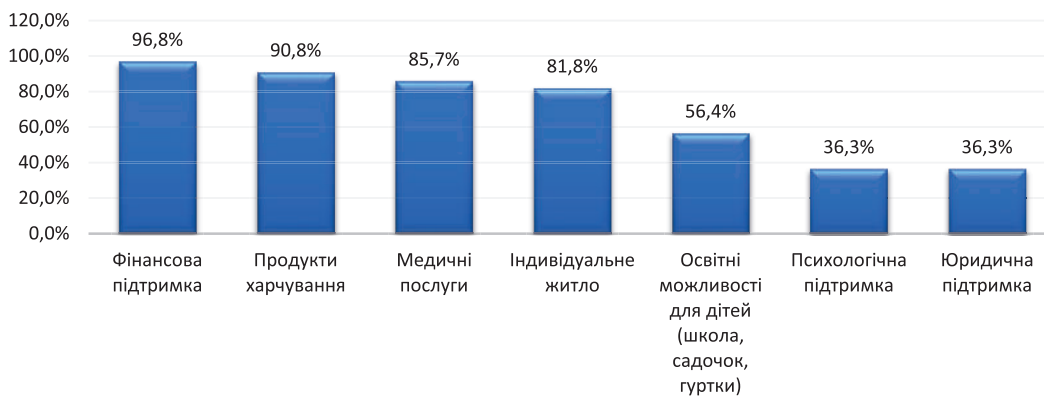

Рисунок 2.23 – Структура респондентів за рейтингом потреб, задоволення яких є наразі важливим для ВПО, %

Рисунок 2.24 – Піраміда потреб внутрішньо переміщених осіб у Вінницькій області, задоволення яких є важливим

Серед опитаних внутрішньо переміщених осіб найбільша частка найманих працівників – 38,3%, безробітних 26,4%, домогосподарок – 19,1%, пенсіонерів – 13,3%, осіб, які перебувають в декретній відпустці – 13,1%. Незначна частка опитаних є фрілансерами, самозайнятими особами, студентами, підприємцями, особами, які доглядають за людьми з особливими потребами, відповідно від 2,9%, 2,9%, 2,4%, 2,2%, 0,7%, 0,7% (рис. 2.25).

Рисунок 2.25 – Структура респондентів за родом занять на новому місці проживання, % (макс. 2 відповіді від однієї особи)

З усіх опитаних внутрішньо переміщених осіб 75,5% осіб працевлаштувалися на новому місці проживання. Серед осіб, які працевлаштовувалися у Вінниці та Вінницькій області 90,9% осіб при працевлаштуванні користувалися послугами центру зайнятості.

Незважаючи на високий відсоток опитаних, що працевлаштовувалися у Вінниці та Вінницькій області, 68,4% опитаних осіб знаходяться в стані активного пошуку роботи. До цієї частини внутрішньо переміщених осіб відносяться як ті особи, що вже працевлаштовані, так і ті, що нещодавно прийняли рішення про бажання працевлаштуватися. З них 84% внутрішньо переміщених осіб зверталися до центру зайнятості.

Враховуючи те, що значна частина внутрішньо переміщених осіб знаходиться в стані пошуку нової роботи, або шукають роботу вперше, в процесі дослідження було визначено, які види підтримки потрібні опитуваним для ефективної інтеграції на новому місці проживання. 43,8% опитаних відповіли, що потребують проходження підвищення кваліфікації або підвищення рівня іноземної мови. 31,2% опитаних потребують безоплатного перенавчання або перекваліфікації. 19% знаходяться в стані пошуку роботи за фахом. З 413 опитаних – 21,1% респондентів визнали, що є підприємцями, 14,5% з них планують відкриття нового бізнесу, а 4,6% релокували своє підприємство з попереднього місця проживання (рис. 2.26).

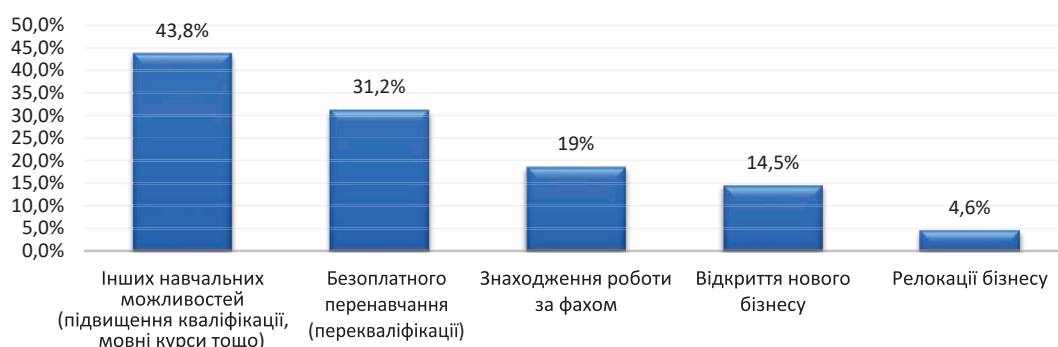

Рисунок 2.26 – Структура респондентів за видом допомоги, яка є важливою для ВПО на момент опитування, %

Аналізуючи міру доступності інформації для внутрішньо переміщених осіб про соціально-економічні можливості на новому місці проживання визначено, що 38% опитаних отримували потрібну інформацію, але бажали б дізнатися більше. 29,3% вважають, що інформації про можливості для ВПО достатньо. 24,2% опитаних, на жаль, отримували недостатньо інформації, 5,1 % вважають, що немає жодної інформації для ВПО. 3,4% опитаних вважають, що існує багато інформації про соціально-економічні можливості ВПО на новому місці проживання (рис. 2.27).

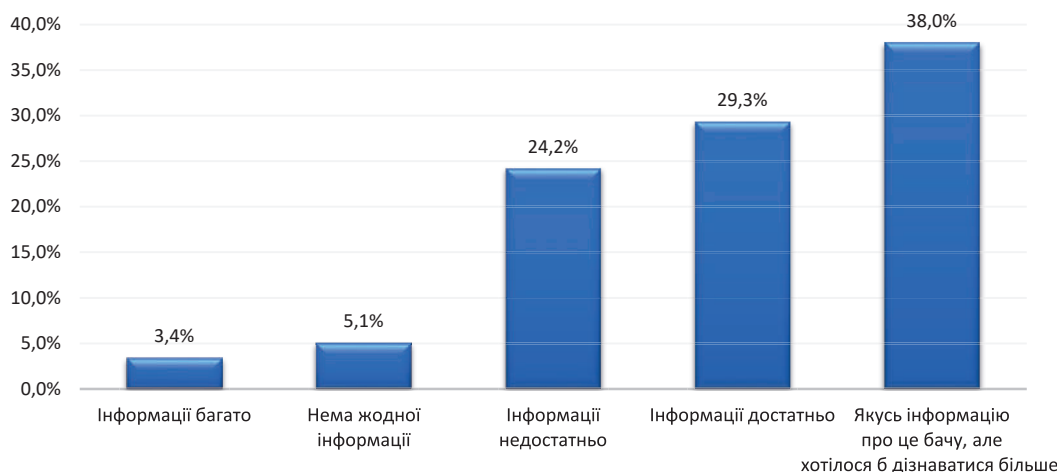

Рисунок 2.27 – Структура ВПО за рівнем задоволеності опитаних доступністю інформації про соціально-економічні можливості, відкриті для ВПО у Вінниці та Вінницькій області

Дослідники припустили, що в продовженні дослідження важливо особисто запитати внутрішньо переміщених осіб про те, якої інформації найбільше їм не вистачало на офіційних ресурсах органів влади та самоврядування, соціальних мережах на платформах волонтерських та громадських організацій.

Аналізуючи джерела отримання внутрішньо переміщеними особами інформації про соціально-економічні можливості, відкриті для них у Вінниці та Вінницькій області, отримано наступні результати:

26,4% опитаних ВПО вказали, що інформацію про соціально-економічні можливості дізнавалися з веб-сайтів та сторінок у соціальних мережах міжнародних організацій та українських громадських та волонтерських організацій.

19,1% опитаних повідомили, що отримували розсилку від громадських та міжнародних гуманітарних організацій, 13,1% респондентів дізнавалися про можливість соціально-економічного забезпечення своїх прав через веб-сайти та сторінки в соціальних мережах органів влади та самоврядування.

Серед опитаних ВПО 11,1% повідомили про те, що отримували інформацію про можливості соціального забезпечення через публікації у медіа. 9% опитаних повідомили, що отримували розсилку про можливість отримання різних видів допомоги від органів місцевої влади.

Обсяг інформації, яку опитуванні отримували через чати переселенців дізнавалися 0,2% внутрішньо переміщених осіб (рис. 2.28).

Рисунок 2.28 – Структура респондентів за видами інформаційного поля для ВПО, % (до 3 пунктів)

На запитання щодо відчуття внутрішньо переміщених осіб у Вінницькій ОТГ опитані повідомили, що частково відчують себе частиною громади 24,9% осіб. 21,3% ВПО почуваються сторонніми в громаді. 13,6% частково відчують себе частиною громади, а от повністю змогли інтегруватися в громаду 7,3% внутрішньо переміщених осіб (рис. 2.29).

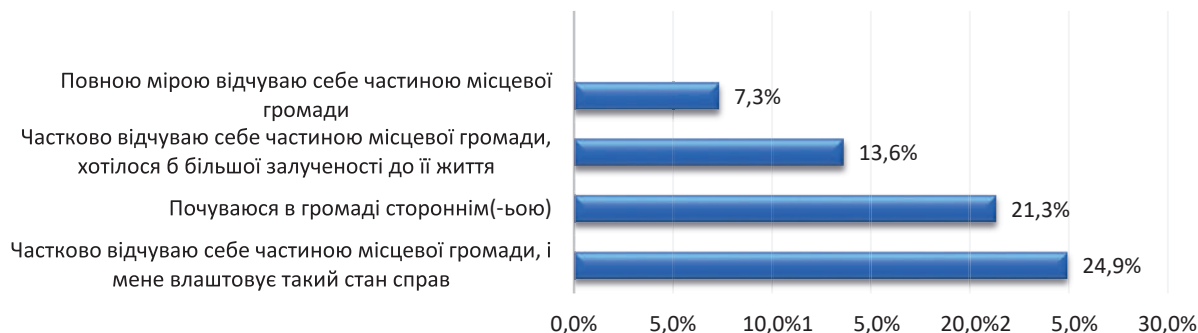

Рисунок 2.29 – Структура респондентів за ступенем відчуття себе частиною Вінницької ОТГ, %

Аналіз думки внутрішньо переміщених осіб щодо відчуття упередженого ставлення до ВПО показав, що постійного упередженого ставлення не відчувала жодна особа з числа опитаних. Але інколи ВПО відчували дискримінацію через свій статус, частка таких осіб склала 40%. Не пригадали випадків упередженого ставлення, як до осіб зі статусом ВПО, 41% респондентів (рис. 2.30).

Рисунок 2.30 – Структура респондентів за станом відчуття упередженого ставлення у місцевій громаді, як до осіб зі статусом ВПО, %

Отже, 40% осіб, які хоча б інколи ставали жертвами дискримінації у місцевих громадах потребують підтримки та захисту. Щоб зрозуміти, як налагодити механізм такої підтримки потрібно поглибити дане дослідження за напрямом «Наявність ситуацій, коли ВПО відчують дискримінацію».

Слід зазначити, що хоча переважна більшість ВПО у Вінниці та Вінницькій області не стикались з випадками упередженого ставлення (60%), в той же час, така проблема постала перед 40% опитаних (рис. 2.30).

Вважаємо, що це значний відсоток, на який дослідники проєкту звернули увагу в процесі дослідження та проаналізували ключові причини випадків упередженого ставлення до внутрішньо переміщених осіб (табл. 2.1, рис. 2.31).

Таблиця 2.1 – Причини випадків упередженого ставлення до внутрішньо переміщених осіб

Причина випадків упередженого ставлення до ВПО	%, до загальної кількості тих ВПО, які стикалися з дискримінацією
Зневажливе ставлення місцевих мешканців у крамницях, громадському транспорті / "понаїхали", "ці переселенці", "їм все, а нам нічого"	32
При працевлаштуванні відмова, через те, що така людина в будь-який момент повернеться додому, знижений рівень з/п для ВПО	23
При наданні в оренду житлового приміщення	18
Мовна дискримінація	12
При медичному обслуговуванні (без заключення декларації на тимчасовому місці проживання не обслуговують, відмова у щепленні, зневажливе відношення у реєстратурі лікарні)	6
При влаштуванні дитини до дитячого садочку	4
При наданні юридичних консультацій з втраченою нерухомістю	2
Нечесна видача гуманітарної допомоги окремими волонтерськими центрами	2
Надання житлового приміщення з невідповідними умовами для проживання (холодна вода, зіпсовані меблі, відсутній ремонт приміщення)	1

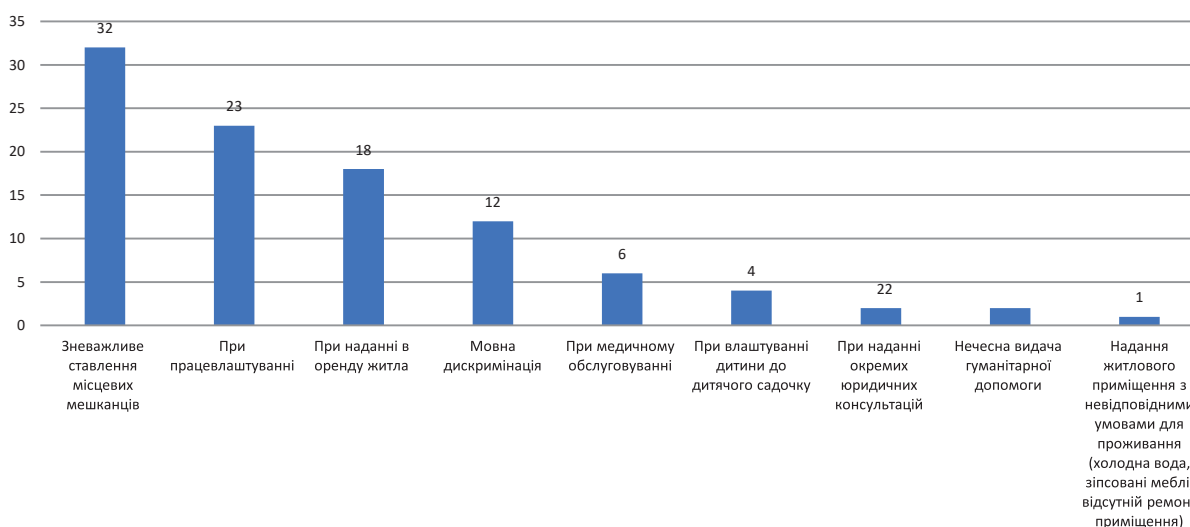

Рисунок 2.31 – Структура респондентів за випадками упередженого ставлення до внутрішньо переміщених осіб, %

Вивчивши всі випадки упередженого ставлення до внутрішньо переміщених осіб, можна зробити висновки, що 32% опитаних внутрішньо переміщених осіб стали жертвами упередженого ставлення до них з боку містян через статус переселенця. ВПО підтвердили, що незадоволені містяни висловлюють їм незадоволення щодо їхнього перебування на території Вінницької області.

23% опитаних ВПО, які стали жертвами упередженого ставлення до них, говорять про те, що під час працевлаштування отримували відмову від роботодавця через те, що внутрішньо переміщена особа в будь-який момент може звільнитися, щоб повернутися додому. Частина опитаних підтвердили, що працевлаштувавшись отримували нижчу заробітну плату, ніж інші працівники.

Всі ВПО в опитуванні підтвердили, що існує проблема високої орендної плати за житло. Проте 18% вказали на те, що їм часто піднімали оплату за оренду житла натякаючи, що вони отримують матеріальні винагороди, як ВПО, тому в змозі оплачувати вищу ціну за житло.

Однією з причин дискримінації ВПО є мова. Так 13% опитаних підтвердили, що не зовсім якісно розмовляючи українською мовою, або взагалі розмовляючи російською мовою (тому що все життя так розмовляли) отримують гострі зауваження в різних установах, а часто ігнорування з боку представників торговельних підприємств, підприємств сфери послуг в процесі надання послуг.

6% опитаних ВПО підтвердили, що зазнавали упередженого ставлення під час отримання медичних послуг. Ситуації траплялися різні: від зневажливого відношення у реєстратурі лікарні, відмови в обслуговуванні без заключення декларації на тимчасовому місці проживання до відмови провести щеплення дітям відповідно графіку.

4% опитаних відчували упереджене ставлення при зарахуванні дітей до дошкільних закладів, навіть за умов реєстрації на сайті міської ради в загальноміську чергу.

2% ВПО повідомили про те, що часто представники правозахисних організацій відмовлялися надавати послуги родинам, які мали втрачену нерухомість.

1% опитаних ВПО стали жертвами дискримінації на місці проживання. Це родини, які проживають в тимчасовому житлі, наданому їм органами самоврядування. В більшості це гуртожитки, де на період відсутності основних жителів відключалась тепла вода, в кімнатах стояли зіпсовані меблі тощо.

РОЗДІЛ 3

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ФОКУС-ГРУП

Фокус-групи проводились упродовж 4 – 12 жовтня 2023 року на території Вінницької ОТГ. Учасниками фокус-груп були внутрішньо переміщені особи з різним профілем:

- група 1. Матері, що мають неповнолітніх дітей.
- група 2. Безробітні та ті, що шукають роботу.
- група 3. Родини, що проживають в невеликих містах / сільській місцевості.
- група 4. Підприємці, які релокували /започаткували свій бізнес у Вінниці та Вінницькій області.

Учасники фокус-груп рекрутувались за допомогою соціальних мереж, різних пабліків, учасниками яких є внутрішньо переміщені особи. Всі ВПО, що брали участь у фокус-групах, офіційно зареєстровані як внутрішньо переміщені особи.

Група 1 Матері, що мають неповнолітніх дітей

Загалом з числа учасників, що рекрутувались за допомогою соціальних мереж 68,6 % становили внутрішньо переміщені особи за профілем «Матері, що мають неповнолітніх дітей». З них у фокус-групі 1 взяли участь 19 внутрішньо переміщених осіб жіночої статі. Повна характеристика учасників представлена в табл.1

Таблиця 3.1 – Характеристика учасників фокус-групи 1

Ім'я	Попереднє місце проживання	Кількість дітей в родині	Який заклад відвідують	Форма навчання, школа Вінниці чи з попереднього місця проживання
Олена	Херсон	3	школа, інститут	онлайн у своїй школі
Валерія	Херсон	1	школа	онлайн у своїй школі
Оля	Херсон	2	садочок, школа	онлайн у своїй школі
Тетяна	Херсон	1	школа	онлайн у своїй школі
Юля	Маріуполь	2	школа, школа	школа, офлайн Вінниця 1 дитина з особливим потребами
Діна	Херсон	2	школа, спецліцей	школа Козинецький ліцей, Липовецький район Вінницька обл
Анна	Харків (Луганськ)	1	садочок	онлайн у своїй школі
Світлана	Каховка	3 2 дорослих	школа	офлайн Вінниця
Аліна	Чорнобаївка	3	2 студенти, садочок	1 дитина з особливим потребами
Світлана	Константинівка, Донецька область	1	садочок	1 дитина з особливим потребами
Катерина	Херсон	1	школа	офлайн Вінниця
Катерина	Херсон	2	садочок, школа	Онлайн у своїй школі

Тетяна	Херсон	2	школа, спецшкола Вінницький район	1 дитина з особливим потребами (Прибузька школа)
Юля	Херсон	2	ЗВО, школа	онлайн попередня школа, школа Вінниці
Вікторія	Херсонська область	2	садочок, школа	онлайн у своїй школі
Ксюша	Харківська область	2	школа	школа Вінниці, коледж Вінниці
Аліна	Херсонська область, Чорнобаївка	1 дитина 2 племінники	спецшкола, ЗВО	спецшкола Вінниці
Олена	Харківська область	4	3 школяра 1 садочок	школа Вінниці
Ірина	Херсон, голова ГО «Сонячні діти Херсонщини»	2	садочок, школа	спецшкола Вінниці

Щодо навчання дітей ВПО у школах Вінниці, то більшість учасників повідомили про те, що їхні діти навчаються з класом з попереднього місця проживання, таке рішення родини приймали через те, що в своїх класах діти знайомі між собою, серед них є друзі, так легше пережити стрес переїзду на нове місце проживання.

Тетяна, мати 2 дітей, ВПО з Харкова: *«Старша вчиться в онлайн, не захотіла йти, спочатку казала піду, а потім як мене там сприймуть, дуже складно по цьому. Не має друзів і дуже по цьому страждає».*

Юля, мати 2 дітей, ВПО з Херсону: *«Коли ми жили в Херсоні, в нас з 5 класу додавалась до англійської ще німецька, тобто ми вивчали дві мови. Крім того, дитина займалася з репетитором, старалася. На момент переїзду ми закінчили сьомий клас і вже три роки вивчали німецьку мову. Потрапивши у Вінницю, почали шукати школу, де можна було б вивчати дві мови, оскільки уроки на окупованій ще території не постійні, вчителі також знаходяться в різних місцях проживання. Почали шукати дитині школу, зіткнулися з тим, що не всі школи вивчають дві мови (ми живемо на Вишенці). Промоніторили інші мікрорайони, знайшли місце в класі з посиленням вивчення географії. Все, що нам запропонували – це навчання в класі, де п'ять днів на тиждень географія. Ми були в шоці, але вибору в нас не було».*

Проте, окремі учасники фокус-групи визначили основні проблеми, які виникають в родин внутрішньо переміщених осіб під час влаштування дитини (дітей) у дитячий садочок, загальноосвітню школу, які розташовані у Вінницькій громаді. Не завжди за місцем проживання (де орендують квартиру) можна було влаштувати дітей у садочки та школи через відсутність місць у групах та класах. Мали місце окремі випадки, коли за місцем проживання не було школи з відповідним для дитини спрямуванням, наприклад, з посиленням вивчення іноземної мови або інших наук.

Оля, мати 2 дітей, ВПО з Херсону: *«По електронній черзі ми чекали тижні три, залежить від садочка на скільки він малий чи великий. Можна також дивитись списки черги. Але по черзі можна надати лише на один садочок, який вибрали і все. Якщо пройшов час і повідомили про те, що місця немає, тоді потрібно повторно реєструватися і знову чекати погодження. Таким чином, втрачаєш час та можливості. А дитина росте, їй потрібно розвиватися...».*

Юля, мати 2 дітей, ВПО з Маріуполя: *«Молодша моя дитина на момент приїзду мала 5 років, ми стали на електронну чергу в садочок, нам прийшло запрошення на електронну пошту, вчасно буквально за два дні ми зібрали всі документи. Нас повідомили, що так, ви зараховані у садочок. Ось, але запитали, чи працюють двоє батьків офлайн. Я кажу: «Ні, і я, і чоловік працюємо онлайн, бо ми працюємо на підприємствах з попереднього місця проживання». Нам відповіли: «Ні, ми вас не можемо взяти поки ви не принесете дві довідки, що працюєте офлайн». А дитині потрібно соціалізуватись і спілкуватись з дітьми. Нам відповіли: «Добре, ми вам подзвонимо, коли садочок відкриється ми скажемо коли відкриється ваша група, але ви маєте бути з тими двома довідками». І ось так, від грудня 22 го нас туди зачислили, але так ніхто нам і не подзвонив пару раз чоловік приходив, ще то був спочатку січень потім лютий, вони казали, що група ще закрита. А ось, коли дитина пішла до першого класу, перед першим вересням нам подзвонили з садка і сказали, що ви маєте написати заяву на відрахування із садочка. Ми жодного разу не відвідали садок, але прийшлося прийти написати заяву на відрахування з садочку до якого фізично не ходили, через не зрозумілі причини».*

Особливість процесу влаштування дітей у садочок у Вінниці є така, що батьки повинні стати в чергу на місце у садочку ще з народження дитини, а ВПО приїхали з дорослими дітьми, для яких не бронювали місце в садочку, тому очікування черги на садочок негативно відображалося на тому, що батьки не могли продовжувати працювати або зайнятися пошуками роботи. ВПО відмічали, що для прискорення вирішення питання зарахування дітей у садочок можна було б зареєструватися в кілька закладів, проте е-черга спільна на все місто, тому можна було обрати тільки один садочок, а якщо в ньому не вийшло отримати місце, тоді приходилось перереєстровуватися, а час вже втрачався.

Також мали місце випадки, коли батьки реєстрували дитину в садочок, їм відмовляли в зарахуванні дитини в групу, обіцяли додатково повідомити про відкриття групи, родина, так і не дочекавшись такого повідомлення, вже до 1 класу повели дитину (час плине), а у вересні 2023 року телефонували з дитячого садка з проханням написати заяву на відрахування дитини із садочка.

Олена, мама 4 дітей, багатодітна родина, ВПО з Харкова: *«У Вінниці ми зіткнулися з тим, що садочки для нас, як для переселенців, були закриті, тому що вимагали на жовтень 2022 року довідки з місця працевлаштування саме у Вінниці. Я не втратила роботу, бо працюю онлайн на місто Харків, чоловік також працює онлайн. Коли я зареєструвала дитину на міському сайті, стала в чергу, мені прийшло запрошення, що дитину приймають в садочок, принесла всі документи. Завідувачка сказала, що все добре, але буде нас знайомити з вихователькою тільки після того, як ми надамо довідки з місця роботи у Вінниці. Я кажу їй, що не можу надати таку довідку, тому що працюю офіційно віддалено на підприємстві в Харків. На роботі замовила довідку, що я офіційно працюю на державу, вони мені надіслали її через месенджер. Пішла наступного тижня доносити цю довідку для того, щоб мою дитину взяли фізично до садочка. Але завідувачка сказала з претензією, що така роздруківка не підходить, а потрібно оригінал з мокрою печаткою, додавши, щоб я їхала до Харкова і брала цю довідку. Після такої розмови я зателефонувала на гарячу лінію і повідомила про цю ситуацію. Написала відкрите звернення, що у жінок – переселенок вимагають довідки з місця працевлаштування у місті Вінниці. Я не знаю чи це мій вплив допоміг, адже я на всіх зустрічах наголошувала, що дітей не приймають без довідок ВПО, але з грудня 2022 року це питання по Вінниці знялось».*

Інша проблема, з якою зустрілися всі родини ВПО, які мають дітей дошкільного віку, пов'язана з вимаганням до пакету документів довідок з місця роботи ВПО, що підтверджують зайнятість

батьків на роботі офлайн.

Для ВПО така вимога виявилась проблемою, оскільки мами дітей дошкільного віку при переїзді на нове місце проживання намагалися організувати освітній простір дітей, побут родини, на роботу офлайн не влаштовувалися. Дехто з учасників фокус-групи працював онлайн за попереднім місцем проживання, тому не мав можливості принести відповідну довідку.

Ксюша, мама 2 дітей, ВПО з Харкова: *«Я можу сказати за себе, в мене діти минулого року пішли в 20-й ліцей Вінниці. Ми отримали пільги як ВПО і діти учасника бойових дій. Відвідуємо багато безкоштовних гуртків в нашому ліцеї: карате, хокей на траві, футбол. В нас проблем зовсім не було».*

«Також я добилася матеріальної допомоги для дітей, як дітей учасника бойових дій. Подзвонила в організацію і поставила питання, чому мої діти стали гіршими, коли почалась війна. Так, ми не багатодітні, ми не малозабезпечені, не інваліди, але вони діти учасника бойових дій ще з 2016 року. Мене внесли в базу даних і ми отримали допомогу канцтовари від гуманітарної місії «Пролісок».

Олена, мама 4 дітей, багатодітна родина, ВПО з Харкова: *«Допомогу коштами я отримувала двічі: минулого року від ООН 2200 на особу протягом 3 місяців, і цього року від Норвезької Ради. В мене вийшло отримати допомогу від міжнародних організацій. Треба, як кажуть, стукати, бо по-іншому неможливо. «Карітас» надали продуктову допомогу і хімію, ще коли черги були по 700 чоловік. Ще видавала допомогу якась організація в ТРЦ «Анастасія» - продуктові набори - майже рік, їм теж велике дякую».*

Проте, більшість учасників повідомили про те, що діти, відвідуючи садочок чи школу, отримували пільги від Вінницької міської ради у вигляді безкоштовного харчування з повноцінним хорошим обідом.

Щодо забезпечення дітей необхідними товарами для навчання (канцтовари, зошити, книжки, одяг, спортивна форма тощо) більшість учасників фокус-групи відповіли, що купували самостійно необхідні товари для дітей. Перед початком 2022-2023 навчального року телефонували в гуманітарні центри, а вони відповіли, що нічого немає. Декілька учасників фокус-груп повідомили, що отримували канцтовари, рюкзак, ланч-бокс на благодійному заході, який було організовано перед початком навчального року громадською організацією у партнерстві з міжнародною компанією «DHL».

Олена, мама 4 дітей, багатодітна родина, ВПО з Харкова: *«Наразі є проблема отримання медичних послуг для дітей. Тому що декларації у старших дітей відсутні з місцевими лікарями, через перевищення ліміту в тій поліклініці, яка знаходиться поруч з місцем проживання, тому моїм дітям відмовляються робити щеплення, які потрібні, згідно календаря, і наказів МОЗ України».*

Учасники фокус-групи повідомили, що ті, хто уклали угоду з сімейним лікарем для дітей та всіх членів родини не мали проблем з медичним забезпеченням, а саме, з проходженням огляду, консультуванням у вузьких спеціалістів. Ті родини, які з різних причин не змогли підписати договір з сімейним лікарем скаржилися на проблеми щодо проведення щеплення відповідно до графіку.

Валерія, мати 1 дитини, ВПО з Херсону: *«Знайшли секцію баскетболу, але зарахувати можуть до неї тільки, якщо дитина буде ходити кожен день на тижні на баскетбол. І пояснювала, що він до 16.00 в онлайні, домашні завдання ще виконувати. А на вихідних занять немає. Так і не знайшли спільну мову».*

Інтеграція дитини в місцеве середовище у більшості дітей початкової школи проходить складно. Оскільки більшість дітей навчається онлайн зі своїм класом з попереднього місця проживання, а позашкільні заходи, гуртки, секції відвідують у Вінницьких закладах для дітей та юнацтва, тому їм важко соціалізуватись і комунікувати з новими дітьми. Діти старшої школи соціалізувалися легше, знайшли друзів та продовжують спілкуватися з друзями-однокласниками з попереднього місця проживання.

Зі слів учасників фокус-групи, всі родини намагалися вирішувати питання відвідування гуртків та секцій їхніми дітьми таким чином, щоб не накладалися графіки їх проведення з розкладом занять основної школи. Більшості учасників фокус-групи вдалося влаштувати дітей на гуртки та секції в закладах позашкільної освіти. Також всі мами висловили задоволення від організації освітнього простору дітей у Вінниці, вказавши, що є широкий вибір бюджетних та комерційних гуртків та секцій. Окремі родини з дітьми заради того, щоб діти мали можливість отримувати якісну позашкільну освіту, переїхали з районів Вінницької області в місто Вінниця.

Катерина, мати 1 дитини, ВПО з Херсону: *«Ми почали шукати можливість продовження навчання у музичній школі. В Херсоні закінчили три класи фортепіано. В Херсоні за місяць навчання платили 150 грн. Звичайно, переїхавши у Вінницю, в умовах війни ми почули зовсім інші ціни та вже набрані групи з травня. Нам сказали: «...що ви тут проснулись під самий вересень, то вже пізно». Ціна за місяць була озвучена 1200 грн., я ще перепитала, кажу «..це за рік?», вони так подивилися ви що. А на орендовану квартиру фортепіано на 6 поверх підняти не вийшло. Якщо господар квартири щось надумає через тиждень, то куди буду бігти з цим фортепіано. І це таки додаткові кошти».*

Проте, за словами ВПО, окремі види спорту стало проблемно підтримувати, оскільки потрібно здійснювати оплату за заняття, а це виявилось занадто витратно для ВПО.

До прикладу, навчання в музичній школі на фортепіано не вдалося відновити через відсутність місць в класах та високу плату за навчання.

Діти, які професійно займалися плаванням у Вінниці не мають можливості безкоштовно відвідувати тренування. Тобто за тренування з плавання ВПО платять кошти на рівні з місцевими учнями. Серед родин ВПО, які брали участь в опитуванні, були багатодітні родини, для яких питання витрат на спортивні секції є актуальним, оскільки професійні спортсмени займаються багато, щоб в майбутньому мати високі спортивні досягнення та виступати за честь України на світовій арені.

У міських школах можна було б відвідувати бюджетні гуртки та секції, проте більшість дітей навчаються онлайн в школах за попереднім місцем проживання. А за правилами роботи шкільних закладів освіти Вінниці, якщо дитина не навчається в цій школі, то не може відвідувати секції та гуртки, які пропонує школа учням.

Ще була озвучена проблема відвідування спортивних секцій в дитячих спортивних школах, які вимагають систематичного відвідування тренувань, без пропусків. Проте навчання онлайн за графіком школи з попереднього місця проживання не дозволяє вчасно відвідувати всі тренування, у деяких дітей ВПО тренер ніяк не бажав увійти в положення дитини.

Олена, мати 4 дітей, ВПО з Харкова: *«Директорка однієї зі шкіл, яка біля мого помешкання, повідомила, що «школа в неї не резинова і переселенці мені тут не потрібні». Ми вирішили в іншу школу йти, в якій таких нахабних повідомлень, вказуючи на те, що ми переселенці, не було».*

Були також проблеми з дітьми в дворі. Це було пов'язано з тим, що мої діти ще були у стресі після переїзду, бо ми з Харкова не одразу евакуювалися, ще бачили авіаційні нальоти, а місцеві почали казати «ви винні, що почалась війна». Але я вважаю, що це не думка дітей, а вплив того, про що говорять вдома. Це питання ми закрили, були проведені бесіди з батьками, наразі все гаразд, перепон немає».

На запитання щодо проявів дискримінації чи упередженого ставлення у відношенні до дитини в школі, закладах позашкільної освіти, спортивних школах зі сторони вчителів, тренерів, зі сторони дітей (однокласників) було чимало скарг, незадоволених відгуків, що підтверджували наявність такої проблеми.

Валерія, мати 1 дитини, ВПО з Херсону: *«По проїзним для дітей. У мене дитина три рази їздить на плавання. В Херсоні займався і займається тут. За плавання платим. А оформити проїзний при навчанні онлайн, у школі з попереднього місця проживання, я не можу. Треба учнівський квиток тільки від Вінницької школи. Якщо у Вінниці в школі не навчаєтесь, то проїзний квиток вам не випускують. Тобто за гуртки я плачу гроші у Вінницький бюджет, а учнівський проїзний квиток не можу придбати».*

Для відвідування позашкільних закладів освіти дітям потрібно пересуватися по місту громадським транспортом, де розрахунок діти можуть провести проїзним квитком. Діти, які навчаються онлайн у школах з попереднього місця проживання, не мають можливості отримати учнівський квиток. Коли немає учнівського квитка, то не можна придбати проїзний на громадський транспорт. Тому мами дітей висловили ще одну проблему відвідування гуртків, яка нібито напяму не стосується роботи закладів позашкільної освіти. За відвідування гуртків дітьми внутрішньо переміщені родини платять кошти, відповідно з яких відрахування надходять до місцевого бюджету, а учнівський проїзний квиток придбати не можуть.

Юля, мати 2 дітей, ВПО з Харкова: *«Коли ми переїхали до Вінниці, це у квітні минулого року, то старша дитина ще ходила до школи онлайн. Проблеми з пошуком місця в школі почалися з нового навчального року. Ми переїхали на Вишеньку і лише в третю школу нас взяли. Спочатку намагались влаштувати дитину в школу за місцем проживання, це було дві школи, де нам сказали, що не потягнемо купувати кожного кварталу зошити, тому що там поглиблена програма вивчення англійської мови і програма «Інтелект». Для нас шокує було почути з порогу, що «...ви не зможете купувати». А я думаю «вам що важливо скільки я заробляю». Це було особисто у директора на прийомі. Казали: «Ви подумайте, ми можемо вас взяти, але місць немає, може десь у клас Г, але це не точно, і ви не зможете купувати підручники кожного разу». В іншій школі мене довели до сліз, говорили, що «місць немає», хоча ми тут поряд проживаємо і дитину 2 класу возити далеко від дому до школи не зручно. В третій школі повезло, до фізико-математичного класу зарахували без проблем, я дуже задоволена і вчителем і директором. Найкраща школа, що мені тут зустрілась, хоча нам туди далекувато йти від нашого будинку».*

Зі слів учасників фокус-групи, найчастіше зустрічалися випадки оцінювання представниками навчальних закладів фінансового стану родини ВПО. Для того, щоб обґрунтувати родині неможливість зарахування дитини в школу чи садочок звучало твердження, що там «дорого навчатися, потрібно купувати зошити, підручники, а ви не потягнете». Такі випадки були з мамами, які бажали організувати навчання своїх дітей у класах з поглибленим вивченням іноземної мови за навчальним проектом «Інтелект».

Тетяна, мати 2 дітей, ВПО з Херсону: *«Перше питання при зустрічі з директором спеціалізованої школи було: «...а ви вже зняли житло? А ви знаєте, що в нас тут по 15 тисяч житло, в вас такі гроші є?» А яка різниця, є в мене такі гроші чи немає. Вона потім подивилась і каже: «знаєте у нас місць немає».*

Ірина, мама 2 дітей, ВПО з Херсону, голова ГО «Сонячні діти Херсонщини»: *«Стосовно шкіл, то не вистачає документів і діти недоотримують занять з корекційними педагогами. А приходиться з іншого кінця місяця за 70 гривень вони не хочуть, щоб позаймались 20 хвилин з дитиною, я їх розумію. Якщо набрати в Інтернет – пошуку, то є Інваспорт, різні ДЮСШ, але коли приходиш до них і кажеш, що в тебе дитина з інвалідністю, то вони розводять руками і кажуть, що нічим допомогти не можуть, можете займатись з тренером за 500 гривень заняття. Мені з Артемом пощастило, бо він розвинена дитина, адже ми в Херсоні зробили дуже багато для наших дітей, і вони мали доступ до всіх секцій і гуртків, більшість з яких була безкоштовна. Завдяки цьому мій син офіційно займається в музичній школі номер 2, в Інваспорті, плаванням, але це коштувало мені дуже багато нервів, сил і витримки. Дуже мало матерів можуть так само, і я їх розумію, будучи з дитиною 24/7, а потім ще ходити і просити і аргументувати, що це потрібно, надзвичайно важко».*

У кількох родинах, матері яких стали учасниками фокус-групи, діти мають особливі потреби, а тому сім'ї намагались орендувати житло близько до спеціалізованих закладів освіти. Щоб відвідувати спеціалізовані заклади освіти деякі родини спеціально переїхали з сільської місцевості Вінницької області у Вінницю. У всіх випадках мами підтвердили, що відчували упереджене ставлення до родини, яке проявлялося у формі невпевненості керівників закладів освіти щодо можливості оплачувати оренду житла родиною в мікрорайоні, де знаходиться спеціалізований заклад. Потім вияснялось, що немає місця для дитини ВПО з особливими потребами. В результаті такого відношення до родини ВПО з дітьми, які потребують особливо уваги, мамою було прийнято рішення піти в іншу спеціалізовану школу, яка знаходиться в районі, на дорогу до якої мама і дитина з особливими потребами витрачають багато часу – 2 пересадки двічі на день, в школу та зі школи.

Аліна, мати 1 дитини, ВПО з Чорнобаївки: *«Моїй дитині дев'ять років, вона з інвалідністю - затримка психічного розвитку, тому в нас є потреби. Ми зараз навчаємось, але додатково є потреба у відвідуванні корекційних освітніх занять».*

Ірина, мама 2 дітей, ВПО Херсону, голова ГО «Сонячні діти Херсонщини»: *«Безкоштовних гуртків і секцій немає, одноразові акції я не рахую, тому що дитині із затримкою розвитку чи інвалідністю одноразовий майстер – клас не дає нічого. Потрібно займатись системно, і навіть за гроші дуже складно щось знайти і це дорого коштує. Хочуть, щоб діти займались індивідуально, не в групах, жодної інклюзивності».*

В процесі вивчення проблем родин з дітьми, які потребують особливого догляду, було визначено, що діти потребують коригуючого навчання, додаткової роботи з фахівцями-реабілітологами, логопедами, психологами, що звичайно було складно організувати після переїзду на нове місце проживання. Деякі центри для дітей з особливими потребами надавали в перші дні безкоштовну підтримку, проте до сьогодні немає довгострокових програм, щоб можна було займатися дітям на постійній основі з одними і тими ж фахівцями. Проблема також в тому, що втративши роботу після переїзду, родини ВПО не мають постійних доходів, а розмір державної фінансової підтримки не дозволяє оплачувати роботу таких фахівців.

Валерія, мати 1 дитини, ВПО з Херсону: *«Син відвідував 4 заняття в психолога, і я побачила зміни в сина, і розумію, що такі заняття потрібно продовжувати. І це потрібно не в той час, коли діти навчаються. Але потреба вкрай важлива. Він був замкнутий, майже не розмовляв. Такі психологічні тренінги вкрай важливо проводити в суботу і неділю».*

Тетяна, мати 2 дітей, ВПО з Херсону: «Моя дитина ходила на заняття з психологом, але приходиться каже мені, що їй там не подобається, ходять тільки маленькі діти, а вона їм допомагає виконувати завдання. Але в мене ж дитина не помічником туди йде, а за психологічною допомогою».

Всі учасники фокус-групи підтвердили, що і дорослі, і діти хоча б кілька раз отримували психологічну допомогу на інтеграційних зустрічах, які організовували вітчизняні громадські організації у партнерстві з міжнародними організаціями, фондами.

Проте надання допомоги у вигляді консультацій психолога, логопеда та інших спеціалістів на короткий період часу є неефективною, оскільки діти тільки починають звикати до фахівця, як ліміт занять психолога- волонтера закінчився, а надалі батьки не в змозі оплачувати послуги таких фахівців, щоб продовжити психологічну підтримку.

Також мали місце ситуації, коли діти відвідували консультації психолога в рамках благодійного проекту, але безкоштовні консультації фахівці надавали в такий час, коли тривали уроки в школі. Тому приходилось приймати рішення на користь відвідування уроків в школі.

Частина учасників опитування повідомили, що відвідували психолога-волонтера безкоштовно, але відчували низький його професійний рівень та вирішили на безкоштовні сеанси не ходити.

Мами, у кого дітки старшої школи, зустрілися з проблемою пошуку психолога для підлітків. Виявилось, що багато психологів, що надають безкоштовну психологічну підтримку орієнтовані на вік 9-12 років, що через малюнок, через гру. А така цільова аудиторія, як підлітки залишається не охопленою благодійними та волонтерськими проектами.

Група 2. Безробітна чи безробітний, або особа, яка шукає роботу

З початком повномасштабного вторгнення РФ значна кількість українців була змушена покинути свої домівки та переїхати до інших громад. Важливим етапом інтеграції та відчуття потреби на новому місці проживання є наявність роботи. Адже вона забезпечує стабільний дохід та задоволення першочергових потреб, які потрібні для забезпечення життєдіяльності родин ВПО.

Упродовж січня-жовтня 2023 року послугами Вінницької обласної служби зайнятості скористались 2003 особи з числа ВПО, з них 80% мали офіційний статус безробітного. Загалом допомогу центру зайнятості у працевлаштуванні отримали 461 внутрішньо переміщена особа, з них 80% були особи з числа зареєстрованих безробітних. Станом на 30.10.2023 року на обліку в обласній службі зайнятості числяться 347 внутрішньо переміщених осіб, з них 57% мають статус безробітного. За усіма показниками розподіл ВПО за місцем проживання – сільська місцевість/район/обласний центр – розподілились 50/50. Можна зробити висновок, що проблема пошуку роботи актуальна для ВПО як у Вінниці, так і у Вінницькій області.

Загалом з числа учасників, що рекрутувались за допомогою соціальних мереж, 31,4 % становили внутрішньо переміщені особи за профілем «Безробітна чи безробітний, або особа, яка шукає роботу». З них у фокус-групі 2 взяли участь 15 внутрішньо переміщених осіб. Повна характеристика учасників представлена в табл.3.2.

Таблиця 3.2 – Характеристика учасників фокус-групи 2 профіль «Безробітна чи безробітний, або особа, яка шукає роботу»

Ім'я	Попереднє місце проживання	Статус	Ціль	За якою посадою шукаєте роботу
Юля	Маріуполь	ФОП, працююча, знаходиться в стані пошуку роботи	торгівля	підприємець, торговий представник
Лілія	Бахмут	працююча, знаходиться в стані пошуку роботи	економіст	економіст, менеджер

Ім'я	Попереднє місце проживання	Статус	Ціль	За якою посадою шукаєте роботу
Олена	Херсон	працююча знаходиться в стані пошуку роботи	торгівля	менеджер
Валерія	Херсон	безробітна	економіст	програміст
Оля	Херсон	безробітна	пошук роботи	кондитер
Тетяна	Херсон	працююча, знаходиться в стані пошуку роботи	пошук роботи	торговий представник
Діна	Херсон	безробітна	пошук роботи з перекваліфікацією	бухгалтер
Анна	Харків (Луганськ)	безробітна	пошук роботи з перекваліфікацією	бухгалтер
Світлана	Каховка	працююча знаходиться в стані пошуку роботи	пошук роботи з перекваліфікацією	бариста
Аліна	Чорнобаївка	безробітна	пошук роботи	аграрний сектор
Світлана	Константинівка Донецька область	працююча, знаходиться в стані пошуку роботи	пошук роботи	швачка
Валентина	Херсон	безробітна	пошук роботи	листоноша
Олег	Маріуполь	працюючий, знаходяться в стані пошуку роботи	пошук роботи з перекваліфікацією	програміст
Микола	Чорнобаївка	волонтер	пошук роботи	СТО, слюсар
Юрій	Маріуполь	працюючий, знаходяться в стані пошуку роботи	пошук роботи	торговий представник

Загалом з усіх учасників фокус-групи працюють 53,3 % опитаних внутрішньо переміщених осіб. Проте дехто працює не за спеціальністю та продовжує пошуки роботи. Серед названих посад, які цікавлять опитаних внутрішньо переміщених осіб, переважають менеджер, торговий представник, бухгалтер, які передбачають наявність вищої освіти у претендентів. Всі учасники опитування, які мають статус «працюючий» знаходяться в стані пошуку роботи, оскільки вказали, що мають тимчасове працевлаштування, через ряд різних причин.

Розподіл респондентів за освітою показав, що більшість учасників фокус-групи 2 – 60% мають вищу освіту, 6 осіб (40%) професійну освіту.

Загалом всі учасники фокус-групи, що працевлаштовані, оцінюють свій рівень доходів незадовільним, тому знаходяться в стані пошуку роботи.

Серед основних причин тривалого пошуку роботи працюючими ВПО є невідповідність виконаної роботи їхній основній професії та низький рівень заробітної плати.

Лілія, працевлаштована, шукає роботу: «Я можу розповісти, як я шукала роботу. Мені 50 років. Маю вищу економічну освіту. Працювала начальником економічної розвідки торгівлі та інвестицій. Маю досить нормальний досвід і, шукаючи роботу, сподівалась, що швидко знайду вакансію, відповідно до своєї освіти. Але після надсилання резюме на виробниче, релоковане у Вінницю підприємство я отримала запрошення на співбесіду, де мені з першого разу HR відповідали:

«Ви не підійдете». Не розмовляючи зі мною, пробігши моє резюме, вона сказала що «Ви нам не підійдете». Я запитала: «Чому ви так вирішили, що я вам не підійду?», – «Та, ви не знаєте, коли ви працювали в 1С». Я кажу, що я працювала в 1С, досконало знаю Excel і усі програми. Бухгалтерські вони побудовані усі на Excel. Каже: «Про що ви кажете, Excel та 1С це різні програми». Вважаю, що зовсім не моя кваліфікація чи досвід був причиною відмови.

Основною проблемою пошуку роботи респонденти називають небажання роботодавця наймати на роботу ВПО, недостатньо професійних навичок та досвіду роботи для працевлаштування, низький рівень заробітних плат у порівнянні з рівнем оплати праці в тих населених пунктах, з яких довелося виїхати, а також відсутність вакансій для цілого ряду професій, зокрема бухгалтерів, менеджерів, економістів.

Тетяна, працевлаштована, шукає роботу: *«Я хочу розповісти, як я шукала роботу. В минулому році, приїхала сюди, розпочала шукати роботу, десь місяців через 2 мені потрапила дуже цікава, як на мій погляд, вакансія «копірайтер». Я вирішила поки я буду тут, попрацюю, потім повернусь додому. Я подала резюме, мені зателефонували, пройшла співбесіду, компанію все влаштовує, працюю. Проте продовжую шукати роботу митного брокера. Можливо, митниця виставить вакансію, я спробую подати резюме».*

Світлана, працевлаштована, шукає роботу: *«У нас з чоловіком було геть по-іншому. Він знайшов роботу на 2 чи на 3 день. Тому що вдома працював на подібному підприємстві, як у вас тут біля залізничного вокзалу, завод, що займається виготовленням полімерної глини. І коли він пішов у відділ кадрів, його відправили одразу до директора на співбесіду. Він знав технологію і обладнання такого виробництва, тому його відразу взяли на роботу. Хоча йому 57 років, відразу сказали попрацюєш тиждень, потім заробітна плата буде більша».*

Учасники фокус-групи часто звертали увагу на те, що при пошуку роботи постійно зустрічали ситуацію, коли їм пропонували дуже низьку оплату праці або пропонували вакансію не за спеціальністю.

Валерія, безробітна, шукає роботу: *«Я стояла в центрі зайнятості на обліку, ходила з метою пошуку роботи, пропонували вакансії пекаря, кухаря, прибиральниці.*

Олена, працююча, шукає роботу: *«В центр зайнятості зверталась часто, спілкувалась, ходила на збори, я не побачила вакансій за своєю спеціальністю, навіть зараз виставляють перелік вакансій, які знаходяться у Вінницькій області, а не в місті. В мене діти, тому такі пропозиції навіть не розглядаю»*

Всі учасники фокус-групи зверталися до центру зайнятості для отримання інформації про наявні вакансії на підприємствах Вінниці та Вінницької області. Проте у всіх по-різному склалася ситуація пошуку роботи через пропоновані вакансії.

Світлана, працююча, шукає роботу: *«Я ходила на багато інтеграційних заходів. У минулому році було дуже багато вільних заходів. Найбільший це той, що був у вашому інституті проєкт «Працюємо заради Перемоги!». Такі заходи дуже потрібні, так як вони допомагають зрозуміти, що не тільки є погані ситуації у спілкуванні з місцевими роботодавцями. Мені на новому місці везло з добрими людьми».*

Діана, безробітна, шукає роботу: *«Я ходила на курси англійської, тут вже, у Вінниці, але було так, ну зовсім, як для школярів першого класу. Хоч якісь знання базові у нас вже є, хочеться щоб було більше ділової іноземної мови, яка приходить на роботу».*

Більшість учасників проходили навчання, перенавчання, тренінги у Вінниці, які були організовані громадськими активістами, міжнародними фондами. Також усі одногосно висловили бажання пройти навчання з метою підвищення рівня ділової англійської мови, чого на їхню думку, не вистачає для працевлаштування на високооплачувану роботу.

Юля, працююча, ФОП, шукає роботу: *«Я відвідувала економічні тренінги по сільському туризму. В мене навіть виникла так ідея реального проекту, який можна було розпочати. Хоча я маю власну справу, проте мені було цікаво, так як я хочу ще для себе, для чоловіка відкрити новий напрям бізнесу».*

Серед учасників фокус-групи були особи ВПО з досвідом та статусом ФОП, після переїзду у Вінницю перереєструвалася, продовжувала свою підприємницьку діяльність, але розглядає можливість працевлаштування з гідною заробітною платою.

Валерія, безробітна, шукає роботу: *«Працевлаштовувалась на вакансію адміністратора, ну там є виконавчі справи, робота з документами. Це я все знаю по своїй роботі. Керівник відділу кадрів вже назначає час коли прийти на співбесіду, завтра на 10:00. Потім каже: «Ще одне питання: скільки Вам років?»», а я в резюме спеціально не вказувала вік. І коли я називаю свій вік, пауза, і відразу: «Ой, а в нас вже дівчинка стажується, вона вже завтра прийде на роботу».*

Валентина, безробітна, шукає роботу: *«Хочуть на роботу молодь. А ще кажуть: «А звідки ми знаємо, що ви завтра не поїдете додому?»*

Більшість внутрішньо переміщених осіб, що стали учасниками фокус-групи сказали про те, що відчували упереджене ставлення до себе при прийомі на роботу.

Олег, працюючий, шукає роботу: *«Спочатку не дуже активно шукав тут роботу, але скільки пройшов фірм, аргумент відмови – вік не підходить, хоча в резюме описано досвід роботи».*

Також, слід відзначити, що ВПО було відмовлено в роботі через їх статус переселенця, через вік, що фактично є різновидами трудової дискримінації.

Олена, працююча, шукає роботу: *«Немає куди вертатись, тобто, я залишаюсь у Вінниці, буду будувати нове життя».*

Світлана, працююча, шукає роботу: *«Я за себе можу сказати, що я б не переїхала, тому що мене дуже влаштовує школа для дітей».*

Тетяна, працююча, шукає роботу: *«Нам пропонували виїжджати в Херсон, як сказали дівчата, там хороші заробітні плати, і буде житло, і все. Але я не готова їхати, родина сказала ні. Я не готова їхати в зону бойових дій, травмувати дітей, не готова».*

Лілія, працююча, шукає роботу: «Вінниця мені подобається, так. У мене вже склалось особисте життя, і я не готова виїжджати».

Частина учасників фокус-групи повідомили, що не розглядають для себе переїзд/повернення у разі подальших труднощів із працевлаштуванням. Основна частина мають родини, неповнолітніх дітей, тому говорять про те, що у Вінниці їм найкомфортніше залишатися жити до повної небезпеки вдома, а тому важливо шукати високооплачувану, відповідно до професії роботу.

Група 3 Родини, що проживають у невеликих містах/сільській місцевості (Тульчинська, Літинська, Барська громади)

З лютого 2022 року розпочалася повномасштабна війна, яка охопила велику територію країни і призвела до того, що значна кількість українців були змушені покинути свої домівки та переїхати до інших громад. Особливої уваги потребує вивчення соціально-економічного становища ВПО на рівні громад Вінницької області, а саме на рівні Літинської селищної громади, Барської міської громади, Тульчинської міської громади. Інформація про кількість зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб у даних громадах представлена у табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Інформація про кількість зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб у Літинській, Барській, Тульчинській громадах (станом на 29.09.2023)

Назва громади	Загальна кількість облікованих ВПО (осіб)	Чоловіків, всього	Жінок, всього	Дітей до 18 років	
				чол	жін
Літинська селищна громада	808	339	469	110	207
Барська міська громада	5113	1740	3373	825	1008
Тульчинська міська громада	5059	2109	2950	419	963

Загалом з числа учасників, що рекрутувались за допомогою соціальних мереж, 20 % становили внутрішньо переміщені особи за профілем «Родини, що проживають у невеликих містах/сільській місцевості (Тульчинська, Літинська, Барська громади)». З них у фокус-групі 3 взяли участь 8 внутрішньо переміщених осіб. Повна характеристика учасників представлена в табл.4

Таблиця 3.4 – Характеристика учасників фокус-групи 3 профіль «Родини, що проживають у невеликих містах/сільській місцевості (Тульчинська, Літинська, Барська громади)»

Ім'я	Попереднє місце проживання	Нове місце проживання	Кількість дітей в родині	Статус (працюючий/безробітний)
Яна	Запорізької області	Тульчинська громада	2	мати, батько працюючі
Софія	Сумська область	Барська громада	3	мати, батько працюючі
Марина	Херсонська область	Літинська громада	1	мати, батько працюючі
Микола	Харків	Літинська громада	2	мати не працює

Таблиця 3.4 – Характеристика учасників фокус-групи 3 профіль «Родини, що проживають у невеликих містах/сільській місцевості (Тульчинська, Літинська, Барська громади)»

Микола	Харків	Літинська громада	2	мати не працює
Юлія	Харків	Літинська громада, село Лукашівка	1	мати працює
Вікторія	Миколаїв	Тульчинська громада	2	мама не працює
Аліна	Херсон	Барська громада	3	мама не працює
Аліна	Миколаївська область	Барська громада, переїзд село Стрижавка	1	батько працює, мати не працює

Загалом усі учасники фокус-групи, які перемістились у громади Вінницької області, проживають родинами, де є діти. Близько 42% родин переїхали в повному складі, разом з родинами є батьки, які працевлаштовані на новому місці. У кожній родині, представник якої брав участь у фокус-групі, разом з родиною є матері, з них 71% працевлаштовані в громаді, де тимчасово проживають.

Три родини змінювали своє місце проживання через те, що придбали власний будинок в іншій громаді, через необхідність переїзду в іншу громаду разом з сином, який став студентом Вінницького вишу, через зміну регіону проживання на безпечнішу область (Черкаси – Вінниця).

Всі учасники фокус-групи «Родини, що проживають у невеликих містах/сільській місцевості (Тульчинська, Літинська, Барська громади)» засвідчили, що особливих проблем під час влаштування дитини (дітей) у дитячий садочок, загальноосвітню школу не було, за винятком відсутності місць у садочках чи школах, але в цілому питання вирішувалось швидко за рахунок наявності місць у інших школах громад.

Важливо відмітити, що внутрішньо переміщені особи – учасники фокус-групи, які обрали своїм місцем проживання селищні громади, не продовжували займатися онлайн в своїх школах, а всі почали відвідувати школи офлайн та відгукуються з вдячністю працівникам міської ради, волонтерам громад, які швидко направляли, допомагали вирішувати проблемні питання.

Яна, мама 2 дітей, працевлаштована: *«Коли ми переїхали у місто Тульчин в нас виникла проблема з знаходженням квартири для нашої сім'ї, тому що у нас двоє дітей і потрібно було хоча б двокімнатну квартиру. Через завищену ціну на квартири ми не мали можливості оплачувати оренду, тому звернулися до волонтерки за допомогою, яка нам допомогла знайти квартиру за доступною ціною».*

Яна, мама 2 дітей, працевлаштована: *«Проблема продовження навчання у школі була пов'язана з відсутністю місць, неочікуваним було те, що відмовили у зарахуванні дитини в школу прямо перед першим вересням, хоча ми подали всі документи в школу завчасно. За рекомендацією представника міської ради, ми підійшли до іншої школи, де надалі навчається дитина».*

Софія, мама 3 дітей, працевлаштована: *«Ми переїхали з Сумської області одразу в місто Бар, завдяки нашим друзям, які нам надали житло. Були проблеми тільки з влаштуванням дітей в школу, адже одразу троє дітей одного віку прийняти в один клас складно, де маленькі класи вже наповнені місцевими, але завдяки нашим активним знайомим проблему було вирішено, прийняли наших дітей до іншої школи».*

Деякі родини озвучили проблему відсутності в сільських та районних громадах окремих гуртків та спортивних секцій, в яких раніше займалися діти. Тому батьки цих родин, як тільки економічно відновляться, планують переїхати в місто Вінницю.

Микола (19 років, студент), старший син родини з 2 дітьми, батько військовий, мати не працює: *«Ми одразу приїхали до міста Літин тому що не могли знайти гарного житла у Вінниці, але згодом збираємось переїхати до міста Вінниці, так як там для нас більш перспектив для молодшого брата, він продовжить займатися футболом. Зараз ми в пошуках квартири з гарними умовами, тому що в нас двоє дітей і мама».*

Одна родина зустрілася з протилежною проблемою, коли на початку переїзду обрали для проживання місто Вінницю, але орендували квартиру, яка була в незадовільному стані та за неадекватною ціною для такого стану житла. Тому мама скористалась порадою колеги, прийняла рішення про переїзд у сільську місцевість, яка знаходиться за 15 км від Вінниці. Таким чином вирішили проблему оплати оренди за житло, влаштування дитини в школу.

Також слід відзначити, що про проблеми з добиранням до дитячого садочку чи школи в сільській місцевості учасників фокус-групи не було. Всі повідомляли про наявність транспорту «Шкільний автобус», яким діти добираються до школи та зі школи.

Всі учасники підтвердили те, що діти отримували безкоштовне повноцінне харчування в дитячому садочку та школах.

Юлія, мама 1 дитини, працевлаштована: *«Ми з сином переїхали одразу в місто Вінниця з Харкова, мені допомогли з роботою знайомі, я почала працювати та орендувати квартиру, було дорого і вона була не в найкращому стані, тому знайома, тобто колега з роботи, порекомендувала нам будинок в Літинській громаді в селі Лукашівка. Будинок недорогий, зі всіма зручностями. Син на навчання їздить в Лукашівський ліцей, хоч це трохи далеко, але проблем з цим немає, тому що є шкільний автобус, який приїжджає зранку, забирає з зупинки дітей та везе в ліцей. В ліцеї сина безкоштовно годують, так як ми ВПО, є спеціальні пільги. Мені зручно добиратися до роботи, маршрутка ходить кожних 20 хвилин».*

Усі родини, що проживають у селищних та міських громадах Вінницької області, які брали участь у фокус-групі повідомили, що отримували допомогу у вигляді харчових наборів, одягу для всієї родини, дрібних побутових речей, у пошуках житла та роботи.

Марина, мама 1 дитини, працевлаштована: *«Як тільки ми переїхали у Літин, на рахунок одягу чи продуктів було трішки складно, адже не одразу знайшли роботу. Але через волонтерів ми знаходили точки видачі допомоги внутрішньо переселеним особам, нам передавали одяг для дітей, стан якого був ідеальний, звичайні стандартні харчові пакети, тобто крупи, олія, солодоці для дітей. Було достатньо всього, звичайно не так, як ми жили раніше, але всім було зручно та комфортно».*

Яна, мама 2 дітей, працевлаштована: *«Так як ми виїжджали під час вибухів, коли були прильоти, то з собою не мали нічого. Коли ми приїхали в Тульчин нам допомагали волонтерські організації з продуктами харчування, одягом для дітей, з пошуком школи, видали безкоштовно дітям канцтовари (ручки, зошити). До війни в Запорізькій області, ми з чоловіком працювали в медичній сфері, ми*

лікарі-стоматологи. При переїзді перший період часу не мали роботи, але згодом нам допомогли знайти роботу, тоді ми змогли гарно заробляти. Дякуючи людям громади, ми змогли почати нове життя та новий старт в нашому майбутньому».

Софія, мама 3 дітей, працевлаштована: «Так як ми збиралися дуже швидко, то не брали на трьох дітей достатньої кількості їжі, ліків, одягу, тільки все необхідне в дорозі. Коли приїхали у Вінницьку область, вирішили зупинитись тут, нам почали допомагати сусіди, волонтери».

Микола (19 років, студент), старший син родини з 2 дітьми, батько військовий, мати не працює: «Коли ми приїхали, то звернулись до волонтерських організацій, які надають нам продукти харчування. Як це проходить – ми записуємось і приходимо в назначений час на визначене місце, щоб отримати продуктові набори. Сказати, що забезпечують усім необхідним, то ні, але того достатньо, щоб харчуватися.

Також були видачі одягу, але треба записуватись тільки через волонтерські організації і вони вже там кажуть, що, як і коли буде видаватися».

Щодо медичного обслуговування, то частина учасників фокус-групи засвідчила, що мала проблеми, пов'язані з викликом швидкої допомоги в сільській місцевості. Окремі родини не знали як контактувати з сімейним лікарем з державної лікарні, тому звертались за допомогою у приватну лікарню, деякі заключили договір з сімейним лікарем в амбулаторії громади, а потім перейшли на обслуговування в лікарню міста Вінниця, так як їм недалеко до міста, але надійніше, коли хворіють діти.

Марина, мама 1 дитини, працевлаштована: «Після переселення, для того, щоб дитині піти в школу, потрібно було пройти медогляд, тому ми уклали новий договір у лікарні міста Вінниці, оскільки спочатку там поселилися. Після переїзду в Літинський район не перейшли на медичне обслуговування громади, оскільки нам недалеко їздити до міста, щоб в подальшому звертатися до них за допомогою».

Микола (19 років, студент), старший син родини з 2 дітьми, батько військовий, мати не працює: «На новому місці ми не знали, де знаходиться лікарня, це було не близько до нашого місця проживання, тому звернулись до приватної клініки, яка була поряд. Думаю, було б добре, якби з різними видами допомоги волонтери надавали консультацію переселенцям, як їм краще справлятися з такою проблемою, якщо на це є необхідність. А якщо переселенці – люди похилого віку, які переїхали без рідних, було б непогано, щоб їм одразу говорили, де і як можна отримати медичне обслуговування».

Яна, мама 2 дітей, працевлаштована: «Ми втратили зв'язок з нашим педіатром, який дивився за всією нашою сім'єю, тому нам прийшлося шукати в Тульчині нового сімейного лікаря. Не зважаючи на те, що це була не приватна лікарня, ми не зустрілися з такими проблемами, як черга, нам дають електронні талончики і по часу проходимо до сімейного лікаря».

Юлія, мама 1 дитини, працевлаштована: «Переселившись у село Лукашівка, ми записалися в амбулаторію, де обрали сімейного лікаря і одразу почалися якісь проблеми. Вона не дуже добре до нас відносилася, крім того, в нас була ситуа-

ція: дитина захворіла, була висока температура, я почала викликати швидку, нам відповіли, що для того, щоб приїхала швидка, в них немає бензину, потрібно заплатити 500 гривень, і я була дуже сильно здивована. В нас своєї машини немає, щоб поїхати в лікарню, тому заплативши за бензин, як вони сказали, надалі прийняли рішення змінити сімейного лікаря, лікар з села не захотіла нас відпускати, прийшлося довго з нею домовлятися. В результаті перезаключили контракт з сімейним лікарем у Вінниці».

Загалом усі учасники фокус-групи повідомили, що вже адаптувалися на своїх місцях проживання, але поступово виникають певні потреби, задоволення яких дозволило б покращити добробут родини, в якій є неповнолітні діти.

До таких потреб відносяться: психологічна підтримка дітей та інших членів родини, забезпечення дітей технічними засобами, які потрібні для навчання – комп'ютери, сучасні телефони.

Яна, мама 2 дітей, працевлаштована: «Наш п'ятирічний син, якого звать Марк, на жаль, як дитина не розумів, що відбувалося в нашому містечку, а коли почалась тривога, він у садочку просто кричав: «Лягайте!», закривав голову руками. Нам про це розповіли вихователі і відтоді ми почали співпрацювати з дитячим психологом, займати сина цікавими справами, щоб в нього був гарний настрій. На сьогодні це, мабуть, єдина проблема, над якою всі разом ми стараємось працювати».

Марина, мама 1 дитини, працевлаштована: «На даний момент моїй дитині 2 роки, ми переїхали з Херсонської області, пішли в Літинський садочок, на даний момент ми знаходимось в спокійному місці, поки нічого такого не відбувається».

Аліна, мама 3 дітей, не працює: «Коли ми переїхали, у дітей був сильний стрес, ми займалися з психологами, надалі є потреба психологічної підтримки дітей».

Юлія, мама 1 дитини, працевлаштована: «Коли ми переїхали, у дітей був сильний стрес, ми займалися з психологами, надалі є потреба психологічної підтримки дітей».

Юлія, мама 1 дитини, працевлаштована: «Переїхавши сюди, в мого сина виникли психологічні проблеми. Він був дуже активним, комунікабельним хлопчиком, але перейшовши в школу на новому місці проживання, став дуже закритим, не хотів вийти на контакти з другими дітьми, навіть йти на контакт зі мною. Ми звернулися до шкільного психолога, який працює з усіма дітьми, він допоміг сину знайти хоббі. Тоді ми записались у школі на гурток з туризму, де діти працюють в команді, постійно знаходяться в соціумі, це допомогло йому контактувати з другими дітьми. Надалі є потреба працювати з психологом, щоб дитині було комфортніше сприймати все, що відбувається навколо нього».

Микола (19 років, студент), старший син родини з 2 дітьми, батько військовий, мати не працює: «Ще під час переїзду ми обговорили з мамою деякі моменти: куди ми їдемо, для чого ми їдемо, в нас був чіткий план, що ми будем робити, і це дуже сильно допомогло з переміщенням, тому що там вже ми не могли залишитися. Наш ритм життя повністю би збився, якби ми не вирішили далі рухатися, налагоджувати своє життя тут, ми стали багато ходити, гуляти. Була проблема продовжувати заняття спортом, так як у Літині не знайшли відповідну спортивну секцію, тоді брат, якому було найскладніше, переключився на іншу спортивну секцію, команда якої його добре прийняла».

Оксана, мама 1 дитини, не працює: *«Школа дуже хороша, їздить автобус до школи, надається гарне харчування, дитині подобається. Чоловік пішов на роботу та займається улюбленою справою, ми переїхали в селище, де придбали будинок. Тому найбільше проблем є з його облаштуванням, придбанням меблів та інших речей, з підготовкою дитини до школи, особливо придбанням комп'ютера».*

Більшість внутрішньо переміщених осіб, що стали учасниками фокус-групи, сказали про те, що не відчували упереджене ставлення у відношенні до членів родини після переїзду, а навпаки їм вдалося швидко відновити свою життєдіяльність, піти на роботу, влаштувати дітей у садочки та школи, що дозволило їм стати частиною громади, можливо навіть не вирізнятися серед місцевих.

Марина, мама 1 дитини, працевлаштована: *«До нас всі добре відносяться, як до людей. А від знайомих я чула, що до них погано відносяться, як до переселенців, але це все залежить від людини та її сприйняття таких образ. Вони сиділи в кафе і чули за сусіднім столиком, як балакають люди про те, що переселенці приїжджають сюди, шкодять місцевість. Хоча, не зрозуміло, чи це до них відносилось, щоб вже сприймати на свій рахунок».*

Оксана, мама 1 дитини, не працює: *«Ми зустрілись з одною проблемою у школі: те, що дитину булять через одяг, який, на думку однокласників, не відповідає їхнім стандартам моди, але ми проводимо з ним бесіди, щоб він не приймав це близько до серця, також ми з вчителем мали розмову з приводу цього».*

Проте серед учасників фокус-групи були особи, які відчували дискримінацію під час комунікування з місцевими жителями, а саме надмірну жалість до осіб, які намагаються жити тут і зараз, забувши жах втрати житла.

Яна, мама 2 дітей, працевлаштована: *«Вже коли пройшло трохи часу після переїзду, наприклад, ти говориш з якоюсь людиною все нормально, поки ти не скажеш, що ти ВПО, відразу починають тебе сильно жаліти, за те, що ти втратив свою домівку або щось в такому дусі, і це не дуже зручно щоразу чути, тому що намагаєшся жити далі, забувати ті жахіття».*

Щодо питань працевлаштування, то всі учасники фокус-групи повідомляли про те, що переїхавши на нове місце проживання, відразу визначились з місцем роботи, матері, в яких діти дошкільного віку, не планували працювати на цьому етапі. Щодо проблем у громадах з вільними вакансіями також нарікань не було. ВПО, які проживають ближче до обласного центру, знайшли роботу у Вінниці, куди їздять щодня. Більшість опитаних, які проживають у сільській місцевості в процесі працевлаштування орієнтувалися на поради знайомих, друзів, волонтерів, представників міської чи селищної ради. Проте серед учасників фокус-групи були особи, які відчували упереджене ставлення під час працевлаштування, яке було викликане недовірою керівника підприємства до професійного рівня та психологічного стану внутрішньо переміщених осіб.

Яна, мама 2 дітей, працевлаштована: *«Ми з чоловіком стоматологи. З працевлаштуванням нам допомогли знайомі. Але в перший період була проблема з директором клініки, він не хотів нас брати на роботу, тому що вважав, що якщо ми переїхали з маленького містечка Запорізької області, то ми погані стоматологи, а враховуючи статус переселенців, думав, що ми можливо ще й емоційно нестабільні, що може нашкодити роботі з клієнтами. Після стажування, яке проходило місяць, директор змінив думку, побачив, як ми професійно працюємо».*

Група 4 Підприємці, які релокували /започаткували свій бізнес у Вінниці та Вінницькій області

Станом на жовтень 2023 року на Вінниччину релокувались понад 340 підприємств. Всі вони працюють у різних сферах економічної діяльності. Особливої уваги потребує вивчення питань дотримання соціально-економічних прав представників бізнесу.

Загалом з числа учасників, що рекрутувались за допомогою соціальних мереж, 5,7% становили внутрішньо переміщені особи за профілем «Підприємці, які релокували /започаткували свій бізнес у Вінниці та Вінницькій області». З них у фокус-групі 4 взяли участь 4 внутрішньо переміщені особи, підприємці. Повна характеристика учасників представлена в табл.3.5

Таблиця 3.5 – Характеристика учасників фокус-групи 4 профіль «Підприємці, які релокували /започаткували свій бізнес у Вінниці та Вінницькій області»

Ім'я керівника	Попереднє місце проживання	Нове місце проживання	Вид діяльності
Олександр	Харків / Ізюм	Вінницька громада Барська громада	Консалтинг аграрного сектору
Юлія	Маріуполь	Вінницька громада	Торгівля
Неля	Харків	Вінницька громада	Сільський туризм
Анна	Херсон	Вінницька громада	Виробництво, ресторанний бізнес

Всі учасники фокус-групи розповідали, з якими труднощами довелось їм зіштовхнутися на початку війни в Україні. Представники бізнесу по-різному приймали рішення про релокацію своїх підприємств у Вінницю та Вінницьку область. Але врешті всім учасникам вдалося перевезти бізнес з попереднього місця розташування потужностей.

Про складні етапи, які вони пройшли, ділилися неохоче, тому що складно пригадувати період, коли власна справа на певний час завмерла. Важливо, що учасники фокус-групи прийняли рішення зберегти майно, людей та бізнес, та паралельно запустити у новому безпечному місці бізнес-діяльність.

Учасники фокус-групи повідомили про те, що відновивши роботу підприємств, працевлаштували осіб, які раніше працювали на підприємствах.

Олександр, підприємець, Харків/Ізюм: *«Діяльність підприємства полягає в Агроконсалтингу, це основний напрямок, додатково здійснюємо виробництво товарів для сільського господарства. До війни підприємство працювало у трьох областях: Харківська, Донецька та Луганська.*

З самого початку, як тільки почалися військові дії, 24 лютого 2022 року, ми всі згуртувалися, зрозуміли всім нашим колективом і сім'ями, що ніхто нікого залишати не буде, тому що сила у єдності, в згуртованості. Події розвивалися дуже стрімко, буквально за кілька днів, дуже сильними авіанальотами, артилерійськими обстрілами, було зруйновано інфраструктуру міста Харкова».

Юлія, ФОП, Харків: *«В мене невеликий бізнес, Інтернет-магазин, всі клієнти були із міста Маріуполь. Склад магазину знаходився вдома, товари привозила під замовлення. Переїхавши до Вінниці, мені прийшлося починати все з початку, тому що більшість клієнтів поїхали до Європи, жителі Маріуполя всі роз'їхалися по світу».*

Анна, підприємець, Херсон: *«У місто Вінниця ми переїхали через два місяці після початку війни. Тут відновили бізнес-діяльність. Спочатку відкрили першу локацію – кондитерську, з продажу морозива італійського і кондитерських виробів. До війни підприємство працювало у місті Херсон та Херсонська область, партнери компанії знаходились в Одесі.*

На вимогу партнерів швидше відновлювати бізнес-активності та розуміння того, що скоро буде літо і наші споживачі будуть шукати морозиво джелато, кондитерські вироби та торт Херсон, ми почали шукати можливості релокації виробництва, яке знаходилось на окупованій території Херсону».

Цікавою є практика релокації підприємств, виробничі потужності яких знаходились на окупованих територіях. Тоді, в перші два місяці війни, вдавалося застосувати неklasичну стратегію відновлення бізнес-діяльності, а саме заручитися підтримкою конкурентів, які знаходилися на мирних територіях, мали можливість допомагати у пошуку виробничих приміщень, постачальників, замовників.

Анна, підприємець, Херсон: *«Ми звернулися до конкурентів, які готували таку продукцію, як ми. Відгукнулось 2 підприємства у місті Одеса та в місті Київ. Відразу почали готувати морозиво на базі цеху конкурента.*

Виробництво морозива джелато знаходилось у Києві, а кондитерська, де здійснювався його продаж у Вінниці. Відповідальність перед споживачами, партнерами, кредиторами рухала нами далі.

Більшість наших клієнтів-партнерів, які продовжили працювати в Україні, почали замовляти товар та продавали морозиво в Києві, Одесі, Дніпрі, в Миколаєві згодом».

Всі учасники фокус-групи розповіли про те, як вдалося зберегти колективи їхніх підприємств. Працівники по-різному переїжджали на місце перебування підприємства. Жителі з міста Харків переїхали всі разом, колективом, так як з перших днів війни знаходилися на території, де було розташоване підприємство та тривали бойові дії. Жителі з Херсону частково знаходились на окупованій території, а тому не могли виїхати в момент відновлення роботи їхнього підприємства. Як тільки мали можливість покинути територію після деокупації, відразу долучилися до процесу відновлення виробництва молодих сирів і морозива крафтового виробництва.

Олександр, підприємець, Харків/Ізюм: *«І постало питання 4 березня: як забезпечити безпеку, в першу чергу жінок та дітей наших сімей? Тоді було прийняте рішення, що потрібно все-таки спробувати виїхати. Ми їхали конвоем, багато автівок, сім'ями, ті хто змогли зібратися, тому що дехто лишився, були на те причини, не було зв'язку, не могли зв'язатися з родичами, в декого була рідня, яка лишилася, була в тяжкому, хворому стані, тому не можна було їм залишати батьків. Ті хто змогли виїхали, їхали разом, і коли проїжджали Вінниччину, було прийняте рішення зупинитися саме в цій місцевості».*

Анна, підприємець, Херсон: *«Коли ми виїжджали, розумієте, я, наприклад, взагалі не знала, як діяти, я не розуміла чим це все може закінчитися і яка буде наша доля. Я не могла нічого обіцяти підлеглим, тому що сама не знала, що мені робити. Я, як жінка емоційна, думала, що взагалі, мабуть, кінець світу буде, тому що не може бути таке, що в XXI столітті просто одна країна напала на іншу і бомбить мирні міста. Але все одно сподівалася, що це швидко закінчиться, чекала моменту, що скажуть – це була помилка. Але, на жаль, це була реальність і треба було це прийняти, а щоб допомогти іншим, потрібно спочатку допомогти собі.*

Я намагалася зібрати себе по молекулам, сформуванати свої думки, пригадати всі цілі, а найскладніше в тому, що не знала, як діяти далі.

Маючи можливості жити за кордоном, де ми прожили 5 років, розуміла, що я не хочу їхати зі своєї країни, з свого дому, а хочу жити в Україні, щоб продовжити свою діяльність, адже маю навички, знання, гарну ідею. Чому я повинна тікати?

Тоді набравшись сили вирішили залишитись там, де ми потрібні, популяризувати український якісний продукт, брати участь у відновленні економіки України.

Обіцяти щось співробітникам в перші місяці після релокації бізнесу не було як, тому що тільки почали шукати можливості відкриття першої кондитерської у Вінниці».

Учасники фокус-групи були щирими та відкритими, пригадували перші кроки інтеграції та відновлення бізнесу на Вінниччині, щиро дякували за відношення вінничан до діяльності їхніх підприємств. Разом з тим, визначили ряд проблем, які зустрілися підприємцям з перших днів релокації: складність оформлення документів на підприємство, відсутність грошових коштів на закупівлю обладнання, оренду приміщення, технічні засоби для роботи в офісі, формування зав'язків з споживачами, партнерами, покупцями, організація рекламної кампанії з мінімальним бюджетом.

Олександр, підприємець, Харків/Ізюм: *«Приїхавши на Вінниччину, побачили гарний по клімату край, аграрна земля, де масштабно розвивається сільське господарство. Оскільки тенденція до посухи, то аграрії Вінниччини та найближчих територій потребують консультацій від тих, хто вже зіткнувся з таким кліматом, з посушливими погодними умовами у Харкові. Тому ми вирішили залишитися тут, відновити діяльність підприємства та ділитися досвідом із місцевими аграріями».*

Юлія, ФОП, Харків: *«Ви знаєте, я в бізнесі вже більше 15 років і якби ми звикли, що ми ні на кого не розраховуємо, розраховуємо на свої дії і власні сили. Ми допомоги не просили, ми самі шукали приміщення, самі робили ремонт за свої кошти. Потім, коли ми відчинилися і вінничани дізналися про те, що це херсонці, тоді було привернуто багато уваги до нас, за що ми дуже вдячні. Насправді, ця увага спрацювала, як рекламна кампанія і це була найкраща допомога після відновлення роботи підприємства.*

Тому що, коли місцевий телеканал «Віта» вперше взяв у мене інтерв'ю, це інтерв'ю переглянуло більше 400 000 людей і всі, дізнавшись, прийшли підтримати, привітати і це було дуже приємно. Дуже гарно нас зустріли у Вінниці!».

Щодо питань залучення додаткового фінансування шляхом формування програм на участь у конкурсах міні-грантів, грантів від міжнародних фондів та організацій було визначено, що не всі підприємці в період війни використали можливість отримати додаткове фінансування для відновлення бізнес-активності. До прикладу, консалтинговий бізнес не вимагає значних фінансових вкладень, тому підприємство працює за принципом самофінансування. Виробництво кондитерських виробів потребувало додаткових інвестицій, які підприємці залучали по можливості. Варто звернути увагу, що складно було фізичним особам-підприємцям залучати кошти, оскільки не для всіх бізнес-ідей можна було формувати грантову заявку, в той час, коли ФОПи потребують додаткових фінансових ресурсів в період релокації/відкриття діяльності.

Олександр, підприємець, Харків/Ізюм: *«Ми намагаємося працювати так, щоб нікого не обтяжувати, а бути самофінансованими, шукати джерела фінансування за рахунок співробітництва із агробізнесом в різних напрямках. Це не*

тільки безпосередньо виробництво аграрної продукції, а й послуги для виробників у формуванні збутових каналів, пошуках можливостей формувати додану вартість їхньої продукції».

Юлія, ФОП, Харків: «Я, на жаль, не мала змогу долучитися до таких грантів, я за ці 1,5 року, які я у Вінниці, знала лише одну громадську організацію, яка робила такі гранти, але моя діяльність не підходила під їх критерії. Вони шукали швачок, щоб надати їм машинки, поварів, щоб надати їм міксери, але моя діяльність не підходила. Я знаю що такий грант був, але скористатися я ним не могла».

Неля, ФОП, Харків: «Я раніше не займалася підприємницькою діяльністю. Але переселившись у Вінницю, зареєструвавшись як ВПО, я використовувала можливість проходити навчання, перенавчання, тренінги, пов'язані з організацією підприємницької діяльності.

Так як до Харкова поки я не готова повернутися, хотіла у Вінницькій області розпочати свою справу у сфері зеленого туризму.

Звичайно я цікавилася грантами, але на консультації сказали, що на землю, на автомобілі, на будинки грантових коштів не дають, потрібно мати своє. Мене цікавить сільський зелений туризм, для цього потрібно облаштувати садибу у селі, щоб там жити і надавати послуги зеленого туризму. Зареєструвалася на онлайн-навчання від туристичного кластеру «Шляхами Трипільської Праматері», щоб відобразити цікаву комерційну ідею у своєму бізнес-плані».

Анна, підприємець, Херсон: «Якраз перед війною ми отримали кредит «7-9» від президента. І скажу чесно, ці кошти нас врятували в період релокації. В планах перед війною було побудувати завод для виробництва власної продукції в місті Херсон. До війни було отримано в оренду територію 32 сотки землі на місці заводу дитячого харчування у Херсоні. Після релокації підприємства саме ці кошти було вкладено в цех, який ми облаштували у Вінниці. На сьогодні маємо крафтове виробництво молодих сирів. Але база споживачів, покупців, партнерів, замовників збільшується, тому важливо думати про налагодження виробництва, вдосконалення упакування молодих сирів, придбання холодильного обладнання. Звісно думаємо про можливість отримання додаткового фінансування на окремі види обладнання».

В процесі опитування тільки деякі підприємці були готові озвучити найскладніші проблеми, які важливо вирішувати в процесі відновлення економіки України в період рецесії. Ці пропозиції було визначено із вказанням установ та організацій, від яких можна очікувати результатів діяльності. Інші учасники фокус-групи погодились з усіма пропозиціями.

Олександр, підприємець, Харків/Ізюм: «Я думаю, що найгостріше, найболючіше і найоб'єднуюча проблема у аграріїв зараз одна – це неможливість або недостатність реалізації своєї продукції, друге місце – це низька ціна, яка не покриває собівартості витрат на гектар чи повно вироблений продукт. Держава працює над шляхами подолання цієї проблеми, але аграрію важко, особливо малому бізнесу – фермерському господарству самотужки знаходити ринки варіанти вирішення таких проблем. Тому хотілось би бачити і ступінь втручання централізатора, для того щоб трейдерам не давати можливості наживатися на мозолях фермера».

Позитивним результатом фокус-групи було те, що підприємці повідомили про розширення діяльності релокованих підприємств на території України, відкриття нових виробничих потужностей у Вінниці, розширення збутової та консультативної мережі по Україні. Адже все це напруження наполегливих підприємливих українців за період травень 2022 – жовтень 2023.

Частина представників вітчизняного бізнесу говорили про те, що за короткий період часу знайшли значну кількість партнерів, нових клієнтів, за рахунок чого почали збільшуватися обсяги продажу товарів та послуг.

Олександр, підприємець, Харків/Ізюм: *«Ми відновили свою роботу на Харківщині, паралельно працюємо на Вінниччині, в Барському районі, в місті Бар, на західній Україні. В нас робота не офісна, а польова, тому ми постійно в русі, працюємо на полях, співпрацюємо із аграріями безпосередньо в полі. За роки праці надаємо професійні рекомендації. Консультування побудоване на тому, щоб не досягти урожайності, а досягти економіки, зберегти та підвищити головний ресурс виробництва для аграріїв – це родючість, тому що отримуючи урожай за рахунок зменшення родючості землі – це шлях нікуди. В Україні є декілька виробників добрив, коли добрива потрібні, рекомендуємо використовувати продукцію вітчизняних виробників, тому що таким чином розвиваємо власну економіку.*

Вважаю, що в Україні маємо брати приклад формування лояльності до місцевого виробника в європейських країнах. В Франції, Австрії, Німеччині, в Англії, в першу чергу використовують товари та послуги локального виробника, щоб відбувалося ефективно відновлення економіки».

Юлія, ФОП, Харків: *«Поки про розширення мови немає, але постійно моніторю OLX, де є оголошення про оренду. Звісно, хочеться знайти подешевше, не виходить орендувати великі приміщення в центрі.*

Об'єднуватись з кимось немає сенсу, тому що сильна конкуренція на ринку Вінниці. Можливо знімати офіс на двох, так це можливо, таку практику мала до війни, знімали один офіс та спільний склад на двох ФОПів».

Звичайно всі учасники фокус-групи оптимістично налаштовані на майбутнє. Працюють так, щоб в момент, коли закінчиться війна, їхні підприємства могли залишитись працювати у Вінниці та Вінницькій області і звичайно відновили свою господарську діяльність на рідній землі.

Олександр, підприємець, Харків/Ізюм: *«Я можу сказати що в мене дві домівки, дві Батьківщини, зрозуміло, що я люблю свій рідний край, де я народився, але так само мені сподобалася Вінниччина: це відкриті люди, які готові допомогти, більшість людей від щирого серця готові надати допомогу: фінансову, фізичну, порадою, хто чим гаразд і готовий допомогти.*

Тому у мене дві Батьківщини. Вінниччина дуже комфортна, дуже гарний край, моя робота зараз пов'язана з постійними відрядженнями, тому я залюбки їду на Батьківщину, і так само повертаюся на Вінниччину».

Анна, підприємець, Херсон: *«На сьогодні в нашому асортименті молоді сири та морозиво крафтового виробництва, це фактично товари, при виробництві яких використано ручну роботу. Наш продукт складається з локальних продуктів це: фермерське молоко, вершки, горіх, сухофрукти, цукор, фрукти, ягоди, які вирощені та вироблені на Вінниччині. Тому, коли закінчить війна звичайно мріємо про відновлення роботи підприємства в Херсоні, але і у Вінниці залишиться сироварня, мережа кондитерських та італійський ресторан, які будуть забезпечувати товарами крафтового виробництва локальний ринок».*

Учасники фокус-групи озвучили проблеми та потреби, які існують у них на момент опитування, основна з них це пошуки ресурсів та механізмів рекламування діяльності підприємств з мінімальним бюджетом. На думку представників релокованого бізнесу, найкраща допомога на сьогодні – це медійна підтримка, особливо за рахунок використання новітніх медіа. Будь-яка рекомендація від споживачів та клієнтів у соціальних мережах дає сьогодні найкращий результат інформування містян про роботу підприємств, про товари та послуги вітчизняного виробника.

Юлія, ФОП, Харків: *«Наразі шукаю канали розповсюдження реклами, щоб сформувати нову базу клієнтів з Вінничан та жителів області».*

Анна, підприємець, Херсон: *«Медійна підтримка – це найкраще чим можна допомогти релокованому бізнесу, виглядає як підтримка з боку споживачів, а з іншого боку служить рекламою без додаткових інвестицій.*

Адже бізнес після переїзду, відновлення виробничих потужностей всі кошти спрямовує на підтримку налагодження виробничих та торговельних процесів. На етапі відновлення бізнес-діяльності переміщеного підприємства немає фінансових ресурсів на рекламну та ПР-діяльність».

По закінченню фокус-групи всі представники переміщеного бізнесу погодилися, що всі свої ідеї вони реалізують з вірою у краще, яке хочеться, щоб скоріше наблизилось.

РОЗДІЛ 4

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ГЛИБИННИХ ІНТЕРВ'Ю ІЗ ЗАЦІКАВЛЕНИМИ СТОРОНАМИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ВПО

Група 1. Органи влади та місцевого самоврядування

З початку повномасштабного вторгнення люди їхали на Вінниччину, яка стала транзитною областю. Тут вони перепочивали, оговтувалися і їхали далі, таких було більш ніж півмільйона. А для понад 183 тисяч вимушених переселенців Вінниччина стала прихистком. Ті, хто втікали від війни, оселились у громадах області та намагаються інтегруватись у життя в нових умовах: знайти роботу, житло та простір для розвитку. Враховуючи міграцію, кількість ВПО на цей час становить приблизно 160 тис. осіб.

Найбільші проблеми та випробування для органів виконавчої влади та місцевого самоврядування були на початку повномасштабного вторгнення. Необхідно було організувати допомогу тим, хто їхав транзитом та розмістити по можливості тих, хто вирішив залишитися в місті та області.

Світлана Ярмоленко, директор Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації: *«З перших днів повномасштабного вторгнення, завдяки організованій координації ОВА та визначенню координаторів, відповідальних за поселення у кожній громаді, які знаходились на зв'язку 24/7, нам вдалось уникнути надмірного перевантаження обласного центру та забезпечити розселення людей по всій області.*

Для інформування громадян, які їхали до нашої області, за підтримки УВКБ ООН було виготовлено брошури з телефонами відповідальних осіб по територіальним громадам, які розповсюджувались на блок-постах при в'їзді до області. Також ця інформація була розміщена в усіх соціальних та Інтернет-ресурсах. В області функціонує гаряча лінія 15-26 для інформування ВПО щодо вільних місць в МТП, для ВПО, які приїхали до області або хочуть з одного МТП переміститись в інше, отримання статусу, виплат та реагування на інші гуманітарні потреби. Наразі немає необхідності в опрацюванні дзвінків цілодобово, тому лінія працює на денному консультуванні.

Також функціонує Telegram-бот «ВінСоцБот», який містить уніфіковану інформацію про доступні послуги і допомогу для місцевих мешканців та внутрішньо переміщених осіб».

Наталія Паламарчук, перший заступник директора департаменту соціальної політики Вінницької міської ради: *«З початку широкомасштабного вторгнення РФ до департаменту соціальної політики Вінницької міської ради звернулося більше – 62 тисяч осіб, яким видано довідки про взяття на облік у статусі ВПО. З них, станом на листопад 2023 року майже 15 тисяч осіб повернулося до постійного місця проживання.*

На даний час на обліку перебуває 35042 родини, в яких налічується ВПО 46 415 осіб з них 11 155 дітей віком до 18 років.

Ольга Боровська, заступниця міського голови Жмеринської міської територіальної громади Вінницької області: «З початку війни самі жмеринчани створили великий банк одягу. На початку війни найбільший спортзал міста слугував гуманітарною місією, там внутрішньо переміщені особи могли взяти все необхідне. Ми активно і по сьогоднішній день співпрацюємо з гуманітарною місією «Проліска», яка надає нам допомогу у вигляді гігієнічних наборів, новий одяг і нове взуття, електроприлади для обігріву, електробатарей, чайники і продуктові набори. Саме «Проліска» надала нам більше 2000 продуктивних наборів, які отримувала кожна родина.

Інші гуманітарні місії надавали адресну гуманітарну допомогу в місцях, де компактно проживають внутрішньо переміщені особи.

Ми активно долучили медичні заклади Жмеринської громади до допомоги внутрішньо переміщеним особам. Працює центр надання соціальних послуг, ми вписали внутрішньо переміщених осіб в свою програму одноразової матеріальної допомоги в разі захворювання і забезпечення технічними засобами медичного призначення, тобто якщо особа з інвалідністю і їй необхідні відповідні медичні товари, то вони їх отримують як всі члени громади».

Станом на 11.10.2023 статус внутрішньо переміщених осіб, які зареєстровані у Вінницькій області, мають 159 889 осіб. З них: 61 341 – чоловіки, 98 546 – жінки, 45 219 – діти до 18 років, 6 361 – особи з інвалідністю, 26 131 – пенсіонери, 2 166 – малозабезпечені сім'ї, 354 – багатодітні сім'ї.

Всі внутрішньо переміщені особи мають право на отримання допомоги на проживання відповідно до Порядку надання допомоги на проживання ВПО. Учасники глибинного інтерв'ю повідомили про те, що всі особи, які мають статус ВПО, оформили відповідні документи та отримували допомогу на проживання.

Світлана Ярмоленко, директор Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації: «З січня по вересень 2023 допомогу на проживання внутрішньо переміщеним особам нараховано на загальну суму 1 686,2 млн. грн. Загальна кількість виплат становить 532,4 тис. Кожного місяця допомогу на проживання отримує майже 60 тис. одержувачів».

Наталія Паламарчук, перший заступник директора департаменту соціальної політики Вінницької міської ради: Допомогу на проживання призначено 24,3 тис. особам, на загальну суму 653,4 млн. грн.

В 2022 році за звітний період допомогу на проживання отримували 23,5 тис. ВПО, сума нарахованої допомоги складала 479,1 млн. грн.

Ольга Боровська, заступниця міського голови Жмеринської міської територіальної громади Вінницької області: «Станом на сьогоднішній день (23 жовтня 2023 року), фактично наявних довідок ВПО в нашій територіальній громаді – 4,006. Діючих внутрішньо переміщених осіб, тобто присутність яких підтверджена на території нашої громади, це 3,839 осіб.

Що стосується допомоги для ВПО, то всі, хто мають довідку та уточнене місце звідки прибули, відноситься до зони, в якій ведуться бойові дії або тимчасово окупована територія, отримують грошову допомогу від держави на проживання – 2000 гривень на дорослого і 3000 гривень на дитину до 8 років або особу з інвалідністю.

В громаді працює група в телеграм-каналі, в яку змогли об'єднати тих, хто потребує допомоги, хто може допомагати, постійно оновлюємо інформацію стосовно заходів для ВПО, проводимо опитування з метою вивчення потреб ВПО, подаємо інформацію про можливість отримання гуманітарної допомоги. Було створено інформаційну дошку, де висвітлюється ця інформація для внутрішньо переміщених осіб, які не мають технічних засобів щоб читати інформацію в телеграмі»

Лілія Бурдун, представник координаційного центру «Херсонщина – це Україна» у Вінниці від Корабельної районної ради у місті Херсон: «Координаційний центр «Херсонщина – це Україна» опікується херсонцями всієї області. Тобто до центру звертаються херсонці, які мешкають у Вінниці та Вінницькій області. Допомога фокусується на різні категорії ВПО: багатодітні, і малозабезпечені, і інваліди, і прості мешканці Херсонської області».

Наталія Паламарчук, перший заступник директора департаменту соціальної політики Вінницької міської ради: «З 16 березня 2022 року за дорученням міського голови при департаменті соціальної політики міської ради було створено міський центр надання благодійної допомоги переміщеним особам у тісній співпраці з Міжрегіональним гуманітарним координаційним штабом. У 2022 році забезпечено продуктовими наборами більше 25 тисяч родин (43 623 внутрішньо переміщених осіб).

У 2023 році допомога надається ВПО, які прибули до ВМТГ в цьому році. За звітний період допомогу отримало майже 4000 ВПО. Це ВПО які вперше прибули до нашої громади та особи з інвалідністю.

Також продовжує свою роботу Центр речей, який було відкрито спільно з ГО «Полум'я надії». З моменту відкриття більше 85 тис. внутрішньо переміщених осіб за потребою забезпечено одягом (дитячим, дорослим), взуттям, постільною білизною, ковдрами, подушками тощо.

До реалізації муніципальних Програм, нарівні з вінничанами залученні і внутрішньо переміщені особи. Вони отримують муніципальні пільги, допомоги та компенсації. З бюджету громади вразливим громадянам з числа вимушених переселенців надається матеріальна грошова допомога на лікування та інші потреби. В 2022 році допомога надана на загальну суму 140 тис. грн. З початку 2023р. допомога вже виплачена 113 ВПО на загальну суму 599,4 тис. грн.

У Вінницькій області забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб на влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади відбувається відповідно до чинного законодавства. У 2022 – 2023 рр. відповідно до запитів ВПО відбувається влаштування дітей до дошкільних, шкільних навчальних закладів (табл.4.1).

Таблиця 4.1 – Кількість дітей із числа внутрішньо переміщених осіб, які навчаються в навчальних закладах Вінницької області (станом на 01.10.2023)

Влаштування дітей у садок/школу	Кількість, осіб
Кількість дітей, які навчаються в дошкільних закладах освіти	1597
Кількість учнів, які навчаються в закладах загальної середньої освіти	5123
Кількість студентів, які навчаються в закладах професійної (професійно-технічної) освіти	219
Кількість студентів, які навчаються в закладах фахової передвищої освіти	190
Кількість студентів, які навчаються в закладах вищої освіти	473

На обліку в департаменті соціальної політики Вінницької міської ради перебуває 46355 осіб з них 2065 дітей, що навчаються у закладах загальної середньої освіти, 566 у дошкільних закладах освіти.

Ольга Боровська, заступниця міського голови Жмеринської міської територіальної громади Вінницької області: *«Станом на 24.10.23 є 1131 довідка внутрішньо переміщених дітей. Системою освіти охоплено 320 дітей внутрішньо переміщених осіб, які продовжили навчання в закладах освіти. У перші дні війни був створений загальний чат-бот, який давав загальну інформацію про соціальні послуги, пенсійне забезпечення, телефон центру надання соціальних послуг, лікарень. Для забезпечення потреб у продовженні навчання в закладах освіти було створено окремий чат-бот. Батькам потрібно було натиснути qr-код і заповнити відповідну заяву, якщо вони бажали приєднатися до нашого онлайн-навчання. Майже всі наші заклади освіти відновили свою роботу з 1 вересня 2022 року. Відповідно ми приймаємо в систему освіти всіх хто того бажає, місця у нас є. На сьогоднішній день в громаді діє програма безкоштовного харчування внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти».*

Повномасштабне вторгнення РФ призвело до того, що мільйони людей залишили домівки і шукали прихистку там, де війна становить меншу повсякденну загрозу. ВПО стикнулися з проблемою пошуку житла. В перші місяці війни переселенці вирішували свої проблеми самостійно: орендували житло, переїжджали до родичів чи друзів, покладалися на допомогу місцевої влади та мешканців громад, які їх прихистили. Зростання кількості переселенців, дефіцит доступного житла та викликане війною безробіття для багатьох сімей створили умови, за яких багато родин ВПО не можуть забезпечити себе домівкою на тривалий час. Оскільки забезпечення прихистку для переселенців переростає в гострішу проблему, втручання держави стає необхідністю.

Світлана Ярмоленко, директор Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації: *«У Вінницькій області для надання допомоги із житлом внутрішньо переміщеним особам реалізуються наступні програми:*

- Міжнародна програма (6 кредитів, 2021 – 1, 2022 – 5) - постанова КМУ №451 передбачає пільгове іпотечне кредитування ВПО за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови (KfW) Німеччина. Всього видано 6 кредитів для ВПО у Вінницькій області на суму 8,7 млн. грн. Наразі ще 2 кредитні угоди знаходяться в опрацюванні Держмолодьжитла.

- Державна програма. За постановою КМУ №980 видано 3 кредити (2019 – 2, 2022 – 1) для внутрішньо переміщених осіб у Вінницькій області на суму 3,0 млн. грн. Однак зазначена постанова не фінансується по загальному фонду держбюджету (лише рефінансування по спецфонду), тому можливості зазначеної програми обмежені.

- 11 програм – затверджено місцеві програми соціального забезпечення ВПО – 18,9 млн грн., з них 3 місцеві програми – передбачено видатки на ремонт, облаштування житлових приміщень для ВПО – 7,9 млн грн.

- Наказом ОВА від 04.08.2023 № 1062 затверджена Обласна цільова програма підтримки ВПО на 2023-2027 роки. Якою передбачено будівництво житла у 2025 році (нове будівництво групи житлових будинків з вбудовано-прибудованими приміщеннями в м. Калинівка, Калинівської територіальної громади, Хмільницького р-ну на 150 млн. грн та будівництво групи багатопверхових житлових будинків м. Хмільник, Вінницької області на 260 млн.грн), на які заплановано 410 млн грн.

- Передбачено облаштування в 2023 році тимчасових модульних споруд для проживання внутрішньо-переміщених осіб (з інвалідністю та осіб похилого віку) на території Вороновицької філії КУ «Обласний пансіонат для осіб з інвалідністю та осіб похилого віку», на які заплановано 16,4 млн грн.»

Наталія Паламарчук, перший заступник директора департаменту соціальної політики Вінницької міської ради: *«Вінничани не залишилися осторонь, та у власному житті 584 вінничани розмістили 1576 внутрішньо переміщених осіб, яким відповідно чинного законодавства призначено компенсацію витрат за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб на загальну суму 6, 1 млн грн. Виплати компенсації здійснюється за рахунок міжнародних донорів: Міжнародної організації Червоного Хреста., допомога виплачена тільки за червень 2023 року».*

Ольга Боровська, заступниця міського голови Жмеринської міської територіальної громади Вінницької області: *«У Жмеринській громаді були підготовлені місця компактного проживання ВПО. Станом на 23 жовтня 2023 року облаштовано два місця – це приміщення колишньої школи і приміщення колишньої лікарні. Одне з них, за допомогою гуманітарної місії чеського міжнародного фонду «Людина в біді» вийшло обладнати відповідно до потреб внутрішньо переміщених осіб. По прихистку у нас проживає багато, це більше 400 людей . Це коли люди беруть до себе переселенців, а потім отримують компенсацію від держави. Були такі місяці, коли проживали і 800 в системі прихистку, тобто ось так працюють люди, але я не можу сказати, що зайнятість велика. В громаді відповідно до чинного законодавства України ведеться тимчасовий партерний облік осіб, що потребують покращення житлових умов, на сьогодні там знаходяться 26 осіб. В громаді ділянки для будівництва підготували. Вони відповідно електрифіковані, вони газифіковані, мають підведення води і так далі. Тобто відповідають цим вимогам. Чекаємо вирішення питання фінансування такого будівництва за рахунок державних чи міжнародних коштів».*

Лілія Бурдун, представник координаційного центру «Херсонщина – це Україна» у Вінниці від Корабельної районної ради у місті Херсон: *«Зараз сама основна проблема це житло. Багато сімей звертається до нас за допомогою пошуку житла. У кожній родині свої причини переїзду у Вінниці. Так як можливостей надавати житло в координаційного центру немає, то шукаємо всім центром різні варіанти. Соціального житла на жаль немає. Координатори ГО «Право на захист» допомагають знаходити житло в області. Але ніхто не хоче їхати в область, думають, що там немає де працювати».*

Державні програми не є ефективними, оскільки вони не вирішують проблему забезпеченості житлом ВПО на будь-який значущий відсоток від загальної кількості ВПО, які потребують житло. Результати роботи державних житлових програм не є оптимістичними, особливо із урахуванням тих коштів, які виділяються щорічно з бюджету.

Ольга Боровська, заступниця міського голови Жмеринської міської територіальної громади Вінницької області: *«Ми знаємо, що є сільські території не заселені і є багато покинутих будівель, але ось ця робота не врегульована чинним законодавством. На сьогоднішній день немає такого прийнятого рішення щоб активувати, описувати закинуте майно за відомостями старости, де немає власників або воно покинуте більше як скількох років. Відповідальність має лягати виключно на старосту. Тобто були такі ситуації, де старости 100% знають, що в будинках ніхто не живе, але надати в користування ВПО цей будинок ніхто не може».*

Дотримання прав працевлаштування внутрішньо переміщених осіб у Вінницькій області є особливими правовідносинами, які зумовлені відносинами між ВПО та роботодавцем, між роботодавцем та Вінницьким обласним центром зайнятості та між Центром зайнятості та ВПО. Для привернення уваги всіх сторін до проблем працевлаштування внутрішньо переміщених осіб в Україні у 2023 році була оголошена Всеукраїнська інформаційна кампанія «Робота для ВПО: ти потрібен!»,

метою якої стало посилення комунікації державних структур, роботодавців, громадських організацій та самих внутрішньо переміщених осіб у напрямку забезпечення їхньої зайнятості.

У рамках цієї кампанії Вінницькою обласною службою зайнятості проведено заходи, що дозволили збільшити чисельність працевлаштованих ВПО, у січні-вересні 2023 року за сприяння Вінницької обласної служби зайнятості вдалося працевлаштувати 425 шукачів роботи із числа ВПО.

Світлана Ярмоленко, директор Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації: *«Упродовж січня-вересня 2023 року послугами служби зайнятості у Вінницькій області скористалось 1910 осіб з числа ВПО, з них 1541 – мали статус безробітного.*

Станом на 01.10.2023 на обліку в службі зайнятості, з метою пошуку роботи, перебувають 334 особи з числа ВПО, з них 207- мають статус безробітного.

Серед безробітних ВПО у Вінницькій області найбільше менеджерів (зі збуту, постачання, логістики), бухгалтерів, продавців (продовольчих та непродовольчих товарів), вчителів та вихователів, касирів, економістів, підсобних робітників, медичних працівників (лікар, медична сестра, молодша медична сестра), працівників сфери громадського харчування (кухар, бармен, бариста, офіціант), водіїв. Найбільша кількість ВПО працевлаштовані на підприємства у Вінницькій області, які займаються торгівлею (роздрібною та оптовою, виробництвом (продуктів, одягу), будівництвом, у лікарнях та медичні заклади, в тому числі, які надають стоматологічні послуги, в заклади громадського харчування».

Валентина Войткова, директор департаменту соціальної політики Вінницької міської ради: *«На обліку у Вінницькій філії Вінницького обласного центру зайнятості станом на 01.11.2023 р., як безробітні перебувало 68 внутрішньо переміщених осіб. З початку 2023 року у Вінниці працевлаштовано 167 осіб, 13 осіб пройшли професійне навчання, 57 отримали ваучер на навчання, 6 осіб залучено до виконання суспільно корисних робіт в рамках проекту «Армія відновлення», 13 отримали мікрогранти.*

Лілія Бурдун, представник координаційного центру «Херсонщина – це Україна» у Вінниці від Корабельної районної ради у місті Херсон: *«Щодо ринку праці на початку війни, то всі відчували, що не вистачає робочих місць. Проте, вивчаючи проблеми ВПО щодо бажання працевлаштуватися зрозуміли, що до нас приїхали такі фахівці, яких у нас раніше ніколи не було. Отож, лікарня отримала ендоскопіста, лікаря травматолога, спеціаліста УЗД. Тільки лікарня на перші пів року війни працевлаштувала 10 чоловік. Це було дуже добре, тому що фахівці з числа ВПО навчили наших фахівців професійно працювати».*

Для пришвидшення працевлаштування внутрішньо переміщених осіб у Вінницькій області безробітним пропонується проходження профнавчання, стажування на робочому місці у роботодавця.

Світлана Ярмоленко, директор Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації: *«За сприяння обласної служби зайнятості 34 безробітних з числа осіб даної категорії підвищили кваліфікацію за такими професіями і напрямками, як: фармацевт, менеджер, адміністратор, виробник харчових напівфабрикатів, продавець продовольчих товарів».*

Ольга Боровська, заступниця міського голови Жмеринської міської територіальної громади Вінницької області: *«Сьогодні ми переживаємо те саме, що переживають всі. Брак робочих рук внаслідок того, що буде багато чоловіків мобілізовані. Ми відчуваємо нестачу велику кадрів, які вміють працювати з державним бюджетом. Щоб ви розуміли, станом на сьогоднішній день лише в комунальних закладах нашої територіальної громади є 7 вакантних посад бухгалтерів. Ми*

аграрний регіон. Тому маємо багато сезонної роботи, адже це аграрний край і тут, починаючи від червня чи липня і до вересня місяця, потрібно збирати малину, яблука, тобто потрібно робочі руки. В центрі зайнятості ВПО стоять на обліку. Але чи то їм умови не підходять, чи не хочуть працювати. А коли приїжджаємо в місце компактного проживання, яке знаходиться в селі, то бачимо людей працездатного віку, які могли б йти працювати, підтримувати родину та бути корисним громаді».

Лілія Бурдун, представник координаційного центру «Херсонщина – це Україна» у Вінниці від Корабельної районної ради у місті Херсон: *«Сьогодні існує потреба в навчанні внутрішньо переміщених осіб. Люди шукають, де пройти безкоштовні бухгалтерські курси, тренінги та майстер-класи з приготування різних страв та напоїв, курси з вивчення англійської ділової мови, які зараз вимагають при працевлаштуванні.*

Багато херсонців брали участь у тренінгах та майстер-класах проекту «Працюємо заради Перемоги!», після яких працевлаштувалися на підприємства Вінниці».

З моменту переїзду на нове місце проживання внутрішньо переміщені особи, які були зареєстровані як ФОП та здійснювали підприємницьку діяльність, постали перед проблемою, які дії необхідно зробити підприємцям згідно з вимогами законодавства у разі зміни місцезнаходження та як відновити бізнес-активність, втрачену через війну.

Важливо було заохотити ВПО до відновлення власної справи. Тому шляхом опитування ВПО щодо їх можливостей, попереднього досвіду, планів, освіти місцеві органи влади та самоврядування визначали потреби ФОП, щоб бути ефективним у наданні допомоги з налагодження комунікацій ЦНАПів, волонтерських організацій, гуманітарних хабів та штабів з внутрішньо переміщеними особами для консультування, організації додаткового фінансування, перенавчання, вивчення стану ринку, нового для них регіону.

Світлана Ярмоленко, директор Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації : *«До служби зайнятості за програмою надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 року №738, через Єдиний портал державних послуг Дія надійшло 856 звернення від фізичних та юридичних осіб із 599 кандидатами, які мають позитивну оцінку банку, проведені співбесіди. На основі результатів співбесід з подавачами Державним центром зайнятості прийнято 278 позитивних рішень на суму 66,4 млн. грн. Серед отримувачів мікрогрантів – 20 громадян з числа ВПО, які планують реалізувати себе у бізнесі через відкриття кав'ярень, пекарень, закладів для дозвілля дітей та молоді, вирощування сільськогосподарських культур».*

Від початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України Вінницька обласна військова адміністрація веде ділову кореспонденцію з дипломатичними представництвами, органами влади іноземних держав, громадськими та волонтерськими організаціями, благодійними фондами та підприємцями за кордоном щодо сприяння у наданні гуманітарної та іншої допомоги відповідно до актуальної потреби, наданої профільними департаментами обласної військової адміністрації. Також ведеться постійна ділова кореспонденція із міжнародними гуманітарними організаціями та місіями, які працюють на території області, щодо задоволення потреб вимушених переселенців регіону. Завдяки цьому з перших днів повномасштабного вторгнення на території Вінницької області почали працювати міжнародні гуманітарні організації, які надавали та продовжують надавати допомогу внутрішньо переміщеним особам.

Світлана Ярмоленко, директор Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації: «За напрямом грошової допомоги (CASH) (загальна кількість бенефіціарів, які скористались кеш програмою становить 442 181, на 815,8 млн грн), так і за іншими – надання продуктів харчування, непродуктової гуманітарної допомоги, облаштування колективних центрів проживання ВПО тощо.

Зокрема, це такі організації, як:

- Всесвітня продовольча програма ООН (WFP),
- Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR),
- Управління ООН з координації гуманітарних справ (UN OCHA),
- Міжнародна організація з міграції (IOM),
- Міжнародний комітет Червоного Хреста,
- французькі міжнародні гуманітарні організації (ACTED) і (Triangle génération humanitaire),
- Лікарі без кордонів (MSF),
- Міжнародний медичний корпус,
- Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO),
- Товариство Червоного Хреста України та інші.

Наталія Паламарчук, перший заступник директора департаменту соціальної політики Вінницької міської ради: «Департаментом продовжено співпрацю та взаємодію з міжнародними фондами, благодійними, релігійними організаціями, які і надалі надають підтримку вимушеним переселенцям. Зазначу, що ВМТГ у 2022 році перша громада в Україні, яка налагодила співпрацю з міжнародними партнерами, які надавали допомогу ВПО.

В 2022 році продовольчою програмою місії ООН 36 000 внутрішньо переміщеним особам (17000 родин) надано грошову допомогу від міжнародних партнерів України на загальну суму 102,7 млн. грн.

Додатково у 2022 році надавалася допомога від Управління Верховного комісара ООН з питань захисту біженців. Спільно з Укрпоштою ВПО щомісячно протягом 3-х місяців виплачувалася допомога у розмірі 2220 гривень на 1 особу.

В 2023р. фінансова підтримка ВПО надавалася Міжнародною гуманітарною організацією CARE Ukraine, 3000 осіб ВПО отримали по 6600 грн., БФ «Право на захист». Також надавалася підтримка ООН в галузі Народонаселення, ЮНІСЕФ, СОС Дитячі містечка Україна, ІнтерСОС, Лікарі без кордонів, Міжнародна Організація Міграції, МФ Запорука, Релігійна місія «Карітас-Спес Вінниця», Гуманітарна місія «Проліска» Громадський рух «Віра, Надія, Любов» Міжнародного Медичного корпусу в Україні, Комітету Порятунку, Хаясу, Міжнародно гуманітарна організація «ACTED», Міністерство закордонних справ Швейцарії та посольство Швейцарії».

Лілія Бурдун, представник координаційного центру «Херсонщина – це Україна» у Вінниці від Корабельної районної ради у місті Херсон: «В нас була гуманітарна допомога: продуктові набори, речі, психологічна, юридична допомога, допомога у співпраці з іншими організаціями. Це в нас «Право на захист», благодійний фонд «Проліска», «Лікарі без кордонів», «Карітас» працював з нами «HIAS», Міжнародна організація з міграції, проект «Працюємо заради Перемоги!».

В минулому році в нас було роздано 1350 продуктових наборів від Херсонської обласної адміністрації. Зараз кількість продуктової допомоги зменшилась. Проте наявності продуктові набори, як резерв. Видаємо тим, хто дуже потребує підтримки. Банк речей постійно оновлюється, вінничани, громадські організації передають речі.

Співпрацюємо з «Проліска». Там можна отримати речі першої необхідності: матраци, ковдри, подушки, постіль. Зараз реєстрація ВПО на допомогу та її видача відбувається на їхній території.

Ольга Боровська, заступниця міського голови Жмеринської міської територіальної громади Вінницької області: *«У нас працювала всесвітня продуктова програма, ваучери, виділені Вінницькій області були поділені на всі 63 громади. У Жмеринській громаді 3200 осіб отримали цю одноразову грошову допомогу в розмірі 6600 гривень. Це стандартна допомога від міжнародного валютного фонду, яка становить певний еквівалент і виплачується одноразово. Такі акції у нас були після того декілька раз, але головною вимогою було те, щоб цю допомогу раніше особа не отримувала.*

Допомога від Миронівського хлібопродукт комбінату є кожного року. Через управління економіки Жмеринської міської ради контактують з родинами школярів, які йдуть в перший клас. Кожна дитинка, яка йде в перший клас, отримує шкільний набір всього необхідного приладдя разом з рюкзаком».

Щодо створення можливостей для внутрішньо переміщених осіб інтеграції в суспільство, адаптації на новому місці проживання, психологічного розвантаження родин ВПО в Жмеринській громаді виявлено потребу у проведенні подієвих заходів різного спрямування.

Ольга Боровська, заступниця міського голови Жмеринської міської територіальної громади Вінницької області: *«Я чесно вам хочу сказати, що було би доцільно створити можливість для відпочинку. Зараз внутрішній туризм на часі навіть в межах Вінницької області. Ми самостійно цим займаємося. Беремо бажаних внутрішньо переміщених осіб, наскільки вистачає місць в автобусі і веземо на екскурсії. І це дуже позитивно сприймається. Такі програми, на мою думку, допомагали б інтегруватися ВПО, тому що людина переїхала зі своєю білєю сім'єю в нове місце, сидить і тужить. Щодо навчання, перенавчання в нас такий напрям роботи мала громадська організація, яка працювала з внутрішньо переміщеними особами в напрямку роботи в б'юті-індустрії».*

Лілія Бурдун, представник координаційного центру «Херсонщина – це Україна» у Вінниці від Корабельної районної ради у місті Херсон: *«Хто працює, тому ніколи ходити на інтеграційні заходи, консультації психологів чи інших фахівців. В координаційному центрі у Вінниці з кінця лютого 2023 року діє група самопомоги, зустрічі тривають постійно, кожен четвер з 14-ої години. Десь близько 2-3 годин люди спілкуються, проговорюють різні проблеми, проживають разом пережитий страх війни». Щодо занять фізичними вправами, то запит херсонців великий. Раніше міжнародна організація «Карітас» проводила заняття йоги. В нас є зал, що вміщує максимум 13 осіб, щоб займатися йогою. Півтора місяця люди ходили на заняття, які закінчилися. Зараз шукаємо тренера, який на волонтерських засадах зможе вести секцію для херсонців».*

Щодо проявів упередженого ставлення до внутрішньо переміщених осіб представники органів влади та самоврядування громад Вінницької області повідомили, що не спостерігали особисто таких випадків.

Ольга Боровська, заступниця міського голови Жмеринської міської територіальної громади Вінницької області: *«Особисто ніде не зустрічала випадків, щоб хтось якимось чином не так відносився до внутрішнього переселених осіб. Але давайте будемо відверті, частина з них є дуже активними, а частину ми і не бачимо, і не чуємо, не знаємо.*

До прикладу, був в громаді день здоров'я. Ми забезпечили роботу вакцинобусів, всі жителі, в тому числі і ВПО, мали можливість пройти обстеження і вакцинацію. От приходять люди, ти їх знаєш, вони з тобою вітаються, дякують за можливість отримати медичні послуги. Сказати, що до нас прийшла людина і ми не хочемо з нею спілкуватися, тому що вона внутрішньо переміщена особа, в нас апріорі такого бути не може».

Лілія Бурдун, представник координаційного центру «Херсонщина – це Україна» у Вінниці від Корабельної районної ради у місті Херсон: *«Так і, до речі, у нас були пенсіонери, але вони вже, Слава Богу, знайшли житло. Орендодавці не хочуть брати пенсіонерів, кажуть: «Який у вас вік?». Навіть кімнату не дуже хочуть здавати».*

Група 2. Громадські організації та волонтерські ініціативи, що підтримують ВПО, міжнародні гуманітарні організації

Після повномасштабного вторгнення Росії на територію України кількість внутрішньо переміщених осіб постійно збільшувалася. Внутрішньо переміщені особи самоорганізовувалися, відкривали громадські організації для того, щоб мати більше можливостей допомагати переміщеним з свого регіону.

Веретосенко Олена, голова ГО «Ми з Харкова»: *«З переїздом у місто Вінниця в червні місяці 2022 року, почала активно займатися об'єднанням переселенців з харківського регіону. Спочатку об'єдналися в групу у Viber, щоб інформувати ВПО про можливості отримання різних типів допомоги. З часом зрозуміли, що багато благодійних та міжнародних фондів, організацій хочуть співпрацювати з юридичними особами. Тому, для отримання гуманітарної допомоги вирішено створити громадську організацію, яка є юридичною неприбутковою організацією. Таким чином, у листопаді 2022 року однодумцями офіційно було створено громадську організацію ГО «Ми з Харкова». З цього часу почалася активна комунікація з благодійними фондами, що надавали підтримку переміщеним особам. На момент реєстрації ГО ми знали кількість родин, їхні потреби, а на грудень 2022 року, наша база ВПО з потребами вже нараховувала 400 родин, це в середньому 1200 переміщених осіб з активними їхніми потребами, які можна було переносити на запити до благодійних фондів та міжнародних організацій. Для активної діяльності новоствореної ГО «Ми з Харкова» переймаємо досвід праці і співпраці з іншими благодійними організаціями у громадських організацій, які були створені з 14-го року».*

Гишко Андрій, президент ГО «Ротарі-клуб-Вінниця»: *«ГО «Ротарі-клуб Вінниця» є підрозділом всесвітньої громадської організації «Ротарі Інтернешнл». ГО «Ротарі-клуб-Вінниця» зареєстрована у Вінниці, тому має таку назву. Організація діє з 2021 року у місті Вінниця. Основною діяльністю організації до повномасштабного вторгнення була допомога медичним закладам. Після повномасштабного вторгнення пріоритети в наданні допомоги змінилися, додалися кілька напрямків, це допомога внутрішньо переміщеним особам та Збройним силам України, також продовжуємо допомагати лікарям медичним обладнанням».*

Всі учасники дослідження повідомляли, що мали можливість працювати з різними міжнародними міждержавними гуманітарними організаціями, міжнародними неурядовими організаціями, міжнародними фондами, громадськими організаціями, волонтерськими ініціативами, що займаються питаннями соціально-економічної підтримки ВПО.

Веретосенко Олена, голова ГО «Ми з Харкова»: *«Першою організацією, з якою співпрацювала ГО «Ми з Харкова» була Агенція ООН по справах біженців (УВКБ ООН), через їх посередників гуманітарну місію «Проліска», члени нашої організації отримували гуманітарну непродовольчу допомогу: матраци, подушки, ковдри, постільні набори, посуд металевий. Швидко закривали потребу людей, які були у Вінниці».*

Гишко Андрій, президент ГО «Ротарі клуб Вінниця»: *«Ми маємо три джерела функціонування, це перш за все власні внески членів організації, благодійні пожертви, спонсори, які нас підтримують і закордонна допомога, яка надходить від зарубіжних клубів «Ротарі». Отримували закордону допомогу починаючи від Японії, якщо беремо зі Сходу, Південної Кореї, Австралії, Туреччини, Ізраїлю і всі країни Європейського союзу та навіть Сполучені Штати Америки. Якщо точніше, то з 38 країн клуби «Ротарі» надавали допомогу».*

З числа членів ГО «Ротарі-клуб-Вінниця» 23 особи є активними членами, що беруть участь у налагодженні співпраці з міжнародними партнерами. З них шестеро зараз перебувають кордоном, в Молдові, в Канаді, в Німеччині та в Саудівській Аравії. Це жінки, які виїхали з початку війни за кордон, співпрацюють там з місцевими клубами з ціллю знайти гуманітарну допомогу для українців».

Щодо фокусу допомоги, яку отримують ВПО, представники всіх громадських організацій повідомляли принципи та підходи, що застосовувалися при визначенні кола осіб, яким організація може закрити ту чи іншу потребу. У громадських організаціях, що створені жителями регіонів, де тривають бойові дії фокус був на внутрішньо переміщених осіб з їхнього регіону. Тобто ГО «Ми з Харкова» забезпечували потребу тільки харків'ян, ГО «Ми з Херсону» захищають та підтримують херсонців тощо.

Інші громадські організації визначали фокус на багатодітних родинах, на внутрішньо переміщених особах, які потребують навчання, перекваліфікації, на тих, хто шукає роботу, хтось на малабезпечених родинах т.ін.

Веретосенко Олена, голова ГО «Ми з Харкова»: *«На початку не було особистого фокусу, допомогу отримували всі переміщені з харківського регіону. Але з часом деякі переселенці почали зловживати отриманням надмірної кількості гуманітарної допомоги, отримуючи допомогу по місцю проживання і в нас. Відомо, що людям, які мешкають у гуртожитках надається допомога по місцю проживання, яка забезпечується міською радою. З часом ми помітили, що гуманітарна допомога почалась використовуватися не за призначенням. А саме почали з'являтися оголошення про продаж цих товарів на платформах маркетплейс. Тому подали в громадські організації було встановлено критерій, що допомагаємо переселенцям, які проживають в приватному секторі, в орендованих квартирах, тому що ці родини ВПО державними органами влади, самоврядування не забезпечуються».*

Гишко Андрій, президент ГО «Ротарі клуб Вінниця»: *«Фокус допомоги нашої організації спрямований на сім'ї з прийомними дітьми та багатодітні родини. Ми взяли під опіку 16 сімей, які мають разом 135 дітей. Одна родина дуже велика – 9 прийомних і 2-є своїх дітей. Для забезпечення їхнього добробуту ми організували харчування дітей, вони купили будинок, а ми допомогли їм переїхати, зараз допомагаємо з ремонтом цього будинку. Всі родини проживають в різних громадах Вінницької області. Потреби у родин різні, спочатку уточняємо потребу, потім формуємо допомогу. Комуś потрібний футбольний м'яч, комуś одяг, комуś для навчання планшет».*

Допомога для внутрішньо переміщених осіб надається у вигляді продуктових наборів, медичних наборів і засобів гігієни, але крім того ми ще вирішуємо питання утеплення у вигляді покривал. Один з членів «Ротарі» клубів з Литви, власник швейної фабрики, які шують ковдри, тому більше 400 ковдр від організації «Ротарі» з Литви передали внутрішньо переміщеним особам.

Один раз на місяць та на свята опитуємо родини, які потреби в них є, або самі телефонують в разі гострої потреби. Наприклад одна родина шукала репетитора з Історії України, дитина навчалася в 11 класі, була потреба готуватися до мультитесту, то ми допомогли знайти та оплатити роботу репетитора. Одна родина зараз шукає можливість навчання на курсах по набиванню тату, то ми цій дитині теж забезпечимо безкоштовні курси».

Шпортун Оксана, директор психологічного центру «FIDES», м. Вінниця: *«Наш центр здійснює психологічну підтримку ВПО з першого дня російського вторгнення. Фокус нашої допомоги направлений на забезпечення психологічного супроводу дітей та дорослих ВПО, проведення індивідуальних консультацій, групових тренінгів, навчально-розвиткових семінарів та конференцій, просвітницьких заходів та психологічних івентів. За період війни роботою було охоплено понад 5 тис. осіб».*

Всі представники громадянського суспільства говорили про те, що проводять систематично опитування внутрішньо переміщених осіб, визначаючи їхні потреби тут і зараз. Після чого намагаються повідомляти партнерські організації, донорів про ці потреби, але не завжди міжнародні міждержавні гуманітарні організації, міжнародні неурядові організації, міжнародні фонди можуть забезпечити такі потреби, або якщо і мають можливість це зробити, то на організацію процесу доставки вантажу потрібно час, якого часто немає.

До прикладу, всі родини утеплилися на зиму ковдрами, одягом, але в багатьох ВПО холодно в орендованому житлі, їм потрібні електричні обігрівачі. В багатодітних родинах, особливо в будинках сімейного типу, де багато дітей різного шкільного віку є свої потреби: технічні засоби для організації онлайн навчання, підготовки до уроків та здачі ЗНО, для здобуття сучасних навичок роботи в новітніх медіа потрібні смартфони, планшети, ноутбуки, якісний інтернет.

Для дорослих ВПО, які шукають роботу за новою професією, необхідні освітні заходи, курси водіння, англійської ділової мови, бухгалтерські курси, програми перекваліфікації або підвищення кваліфікації, які можуть забезпечити тільки організації посередники, отримуючи фінансування.

Всі без винятку представники громадянського суспільства з числа переміщених осіб говорили про те, що житлове питання залишається не вирішеним. ВПО не захищені від орендарів, які відмовляються оформляти договори оренди. Недобросовісні орендарі часто виселяють ВПО з квартир або піднімають орендну плату. Більшість житла здається через ріелтора, а оплата послуг ріелтора висока.

Веретосенко Олена, голова ГО «Ми з Харкова»: *«Харків'яни пишуть, що не всі вони на жаль утеплилися. Є потреба в обігрівачах, у ліхтарях, Power банках, тому що в родинах є діти, яким потрібно навчатися, люди з особливими потребами, яким потрібне спеціальне харчування. Зараз формуємо запит на отримання зимових наборів, які включають теплу ковдру. Часто одяг посезонну видає «Ротарі клуб».*

Існує також багато випадків, коли власники житлових приміщень не бажають надавати в оренду житло для ВПО з офіційним оформленням угоди на оренду, тим самим унеможливають отримання ними додаткового фінансування на оренду з різних фінансових джерел. Важливо на проблеми наявності недобросовісних орендарів житлових приміщень для ВПО звернути увагу державних органів влади, органів самоврядування та референтних груп, які мають вплив на формування думки у Вінничан, суб'єктів медіа».

Гишко Андрій, президент ГО «Ротарі клуб Вінниця»: *«З початку війни найбільшими потребами внутрішньо переміщених осіб були пошук інформації про захист своїх прав, продукти харчування, засоби гігієни, тому що виплати для ВПО зовсім невеликі і фактично на них проіснувати неможливо.*

Вже через півтора роки повномасштабного вторгнення бачимо, що є величезна проблема з житлом, ціни на оренду дуже високі, багато хто шукає варіанти переїзду в сільську місцевість, тому що кошти, які були з собою закінчилися. Для тих, хто переїжджає, надаємо допомогу з переїздом, пошуком зручних варіантів дешевого житла. Вбачаємо, що на цю зиму через підвищення комунальних тарифів орендна плата стане величезною проблемою для внутрішньо переміщених осіб».

Щодо джерел фінансування громадських організацій, які надають підтримку внутрішньо переміщеним особам, їх представники повідомляли про те, що отримують фінансування від міжнародних організацій, міжнародних фондів, вітчизняних та міжнародних бізнес-структур у вигляді пожертв або грантових коштів. Також звернули увагу на те, що зміни в чинному законодавстві України не дозволяють громадським неприбутковим організаціям завозити в Україну допомогу, особливо це критично для медичних закладів.

Веретосенко Олена, голова ГО «Ми з Харкова»: *«На жаль, безпосередньої співпраці для отримання грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам не було. Нещодавно реалізовували мінігрант на 70 тис.грн, який вкладав собі в мету – покращити здоров'я переселенок і переселенців, через активні заходи на свіжому повітрі з скандинавськими палицями. Учасники на протязі трьох місяців, згідно програми гранту, зустрічалися, активно спілкувалися і не помічаючи для себе, мали навантаження для організму. У деяких учасників проекту покращився сон, у когось вирівнялась спина, у когось пропали судоми в тілі. Хоча кошти на реалізацію проекту вже витратили, але придбане спортивне спорядження залишилось, тому ми вирішили продовжити проект власними силами, адже внутрішньо переміщеним особам потрібне фізичне навантаження та живе спілкування, оскільки багато з них ще вийшли з стану психологічного стресу, тому вони готові продовжувати заняття скандинавською ходою. Під час занять відбувався обмін інформацією між ВПО, які отримували реальну інформацію про способи вирішення життєвих проблем, де можна влаштуватися на роботу, приклади доброчесності роботодавців, де можна відпочити чи придбати товари».*

Гишко Андрій, президент ГО «Ротарі клуб Вінниця»: *«Вже готуємось до змін законодавства про гуманітарну допомогу, який з 1 грудня 2023 року вступає в силу. Фактично вбачаємо, що з 1 грудня 2023 року буде припинено отримання допомоги з за кордону. Ускладнився механізм отримання гуманітарної допомоги. Спочатку треба реєструвати електронний кабінет, отримувати спеціальний код, треба мати всі заявки на потреби, а ми як правило отримуємо медичну допомогу, потім по факту розвантаження розуміємо, якій медичній установі це може бути потрібним. Тобто, наперед не маємо заявок від медичних установ, тому фактично не маючи штатних працівників організувати весь процес не можливо. А штатний працівник тягне за собою витрати, яких громадська організація не має».*

Шпортун Оксана, директор психологічного центру «FIDES», м. Вінниця: *«Оснoвним чином це волонтерська робота фахівців Психологічного Центру «FIDES». Також ми є учасниками грантових проєктів за психологічним напрямом».*

За спостереженнями представників громадських організацій нагальними залишають потреби підтримання психологічного стану внутрішньо переміщених осіб, проблема пошуку роботи за спеціальністю, оскільки чимала кількість ВПО мають таку професію, що працевлаштування у Вінниці та Вінницькій області не можливо через відсутність таких робочих місць (до прикладу машиніст вагону в метро). Значка кількість ВПО потребують підвищення кваліфікації, набуття сучасних гнучких навичок роботи.

Тому, з метою підтримки ВПО, актуальним є надання не матеріальної допомоги у вигляді організації безоплатного перенавчання, підвищення кваліфікації, навчання новим професіям, психологічних тренінгів, інтеграційних зустрічей, нетворкінгів.

Веретосенко Олена, голова ГО «Ми з Харкова»: *«В списку ВПО, які потребують допомоги більшість мами з дітьми дошкільного і шкільного віку, які не мають можливості ходити на роботу, тому що не всі діти влаштовані в дитячі садочки, багато дітей продовжують навчання онлайн у школах Харкова і мама має підтримувати цей процес.*

Пропозицій психологічних заходів у Вінниці достатньо, але є розбіжності в часі проведення заходів. Діти ходять до школи, на гуртки і не встигають відвідувати психолога за його графіком. Було б ефективно, що можна було погоджувати час консультації, який буде зручний дитині і психологу.

Психологічний стан переселенців, на жаль, не вийшов з кризової ситуації і люди через це, не можуть повноцінно жити, не можуть повноцінно задовольнити свої базові потреби, тому що вони знаходяться в стані стресу. Не всі переселенці мають можливість працевлаштуватися на роботу у Вінницькому регіоні. Багатьом треба переселенцям потрібно перевчитися, отримати нову спеціальність».

Усі учасники глибинних інтерв'ю за профілем «Громадські організації та волонтерські ініціативи, що підтримують ВПО, міжнародні гуманітарні організації» повідомляли про випадки підтримки внутрішньо переміщених осіб в різних напрямках та форматах: психологічна та правова підтримка, адаптація на ринку праці тощо.

Веретосенко Олена, голова ГО «Ми з Харкова»: *«Значну підтримку надає громадська організація «Пролісок». Їхні фахівці забезпечують правову, психологічну допомогу. ГО «Право на захист», Вінницька міська соціальна служба надають консультації з правового захисту.*

ГО «Мережа громадських організацій підтримки ВПО в Україні», в партнерстві з ГО «Українська асоціація маркетингу», Вінницьким торговельно-економічним інститутом ДТЕУ проводили нетворкінги, інтеграційні зустрічі для ВПО, виступали консультативною платформою підтримки осіб, що переїхали на нове місце проживання. Також є практика участі наших дітей у заходах, організованих даними громадськими організаціями в період літніх канікул.

Всі організації, що підтримують харків'ян, в рамках співпраці надають за потреби індивідуальні консультації, завжди залишають на зв'язку, щоб ВПО не залишались з невирішеною проблемою на одинці».

Шпортун Оксана, директор психологічного центру «FIDES», м. Вінниця: *«Впродовж усього часу ми активно співпрацюємо з різними установами, а також міжнародними організаціями. Це Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти», ГО Українська асоціація сімейних психологів», ГО «Незалежність», ГО «Міжнародна асоціація сучасної освіти, науки та культури», Міжнародний інститут інклюзії, Благодійна організація «Благодійний фонд Девіда Лінча в Східній Європі», Терапевтичний психологічний центр емоційного здоров'я Проінформованість Свобода Об'єктивність (K L O) (м. Кіто, Еквадор)», «Fundacja Zysie od nowa», ГО «Українська Асоціація Маркетингу», ГО «Мережа громадських організацій підтримки ВПО в Україні».*

За результатами дослідження було визначено, що більшість внутрішньо переміщених осіб, хто шукав роботу на новому місці проживання вже працюють. Проте, є частина ВПО, яким складно знайти роботу. Дослідники проаналізували всі озвучені респондентами випадки тривалого пошуку роботи внутрішньо переміщеними особами та сформувавши групи осіб, що шукають роботу відповідно до їхніх потреб:

- Особи, які ще числяться на попередньому робочому місці, їх підприємство знищене, а працівники знаходяться на простой, отримують заробітку плати у розмірі 2/3 від попередньої оплати.

Шукають роботу із заробітною платою вище їхнього доходу на простоті.

- Особи, які вже працюють у Вінниці, але рівень заробітної плати не дозволяє задовільнити потреби їхньої родини, тому шукають роботу з вищою заробітною платою.

- Особи, які мають специфічну професію, пов'язану із специфікою регіону, роботодавців якої у Вінниці та Вінницькі області немає.

- Особи пенсійного віку, які бажають працевлаштуватися, але через вік і статус пенсіонера їм складно знайти роботу.

- Особи, які мають неповнолітніх дітей і шукають роботу з неповною зайнятістю, або з погодинною оплатою, щоб мати можливість догляду за дітьми.

Веретосенко Олена, голова ГО «Ми з Харкова»: *«Особи, які ще числяться на попередньому робочому місці кажуть: «Ми отримуємо 2/3 заробітної плати, тому не шукаємо роботу поки є фінансова підтримка, як тільки перестане підприємство Харкова сплачувати ці 2/3, то звісно підемо шукати роботу».*

Члени організації не зізнаються, хто потребує роботи, але коли є інформація із зовнішніх джерел про вільні вакансії, то її розміщуємо в загальній групі. Нових внутрішньо переміщених осіб скеровуємо на Центр зайнятості у Вінниці, який добре працює, пропонує програми для ВПО, які забезпечують навчання, перенавчання. Знаємо, що хто шукає роботу, той знайде.

Часто бачу харків'ян, які працюють в таксі, це вже приємно, дехто в магазинах. Багато людей влаштувались на релаксовані підприємства, які були переміщені зі східних регіонів України у Вінницю».

Гишко Андрій, президент ГО «Ротарі клуб Вінниця»: *«Члени «Ротари-клуб-Вінниця» готові сьогодні надати робочі місця в закладах громадського харчування, магазинах, на фермі. Проблема в тому, що багато ВПО не хочуть працювати».*

Щодо питання активності чи проактивності внутрішньо переміщених осіб в процесі задоволення своїх потреб чи своєї життєдіяльності, то думки різних респондентів розділилися.

Голови громадських організацій, які зуміли самоорганізуватися разом з земляками, проявляють активність на всіх рівнях отримання підтримки: комунікують з органами влади та самоврядування, з професійними правовими організаціями, службами психологічної підтримки, пенсійним фондом, фондом соціального забезпечення, з представниками міжнародних гуманітарних організацій, громадськими організаціями, щоб забезпечити підтримку внутрішньо переміщених осіб, які є членами їх організацій.

Самостійно внутрішньо переміщені особи проявляють активність в тих випадках, коли є можливість отримати харчові набори, новий одяг. Побутову хімію тощо. Проте, зараз вже менше гуманітарної допомоги надходить від міжнародних гуманітарних організацій, тому активність ВПО знижується.

Шпортун Оксана, директор психологічного центру «FIDES», м. Вінниця: *«По різному буває. Часто, переживши гостру травму, ВПО страждають на депресію, апатію, ПТСР. У такому стані вони не здатні проявляти соціальну активність. Але у нас є гарні результати: багато хто, з наших клієнтів реалізувався професійно в Вінниці, хтось віднайшов свою половинку, а хтось друзів, улюблену справу. Я думаю, що це справа часу, людям потрібен час для повної адаптації та соціалізації у нових для них умовах. У кожного свій індивідуальний шлях, який їм потрібно пройти, щоб повірити в себе, повірити людям, повірити в майбутнє».*

Веретосенко Олена, голова ГО «Ми з Харкова»: *«Коли мова йшла про отримання харчових наборів чи іншої гуманітарної допомоги, то приходили всі. В зв'язку з тим, що продовольча гуманітарна допомога майже не надходить, то витягнути ВПО на освітні чи розважальні заходи не виходить, 50% відповідають в групу, що зайняті на роботі».*

Гишко Андрій, президент ГО «Ротарі клуб Вінниця»: *«Щодо проактивності ВПО. Нажаль, таких ситуацій бачив багато, особливо якщо ми говоримо про ті родини, які мають дітей більш дорослого віку, вони всі тримаються якось так опосередковано, оскільки ми пропонували, гроші завжди закінчуються, і та допомога яка надається не дуже велика, давайте йдіть на роботу. В нас в кількох членів клубу є заклади громадського харчування, вони могли б взяти когось поваром, когось на касу. Жодне звернення – прохання про те, щоб йти на роботу просто відкидалося. Були випадки люди приїжджали з Харкова і кажуть в нас немає що їсти, кажемо приходь на роботу, у відповідь чули «Ні». Якщо внутрішньо переміщені особи працездатного віку не підуть на роботу – це шлях в нікуди».*

Учасники глибинного інтерв'ю повідомили, що часто зустрічають упереджене ставлення до багатодітних родин, які проживають в сільській місцевості.

Гишко Андрій, президент ГО «Ротарі клуб Вінниця»: *«Я не чув про скарги, але про упередженість, я побачив таке, що деякі багатодітні сім'ї місцеві органи самоврядування навіть не бачать. До прикладу, сільська влада навіть не знає, що в них на території проживає багатодітна сім'я, ніякої допомоги їм немає, вони йдуть по сусідам з проханням задовільнити ту чи іншу потребу. Підтвердженням цього є звернення багатодітної родини, яка проживає в сільській місцевості, до нас за допомогою придбати на зиму дрова. Забезпечення ВПО в сільській місцевості не має бути завданням громадських чи волонтерських організацій, це питання має вирішити влада на місці».*

Учасники глибинних інтерв'ю виразили побажання до підприємств та організацій, які надають гуманітарну допомогу ВПО в Україні. Кожен аргументував потреби його земляків з врахуванням соціально-демографічних особливостей українців.

Веретосенко Олена, голова ГО «Ми з Харкова»: *«Хотілось би все ж таки, щоб гуманітарна допомога була особливо спрямована, щоб ті люди, які донатять, які допомагають, бачили, що родина Іванових потребує наприклад обігрівач, вона його отримала і у них його не було. Або родина Петрова потребує ліхтар і ось до родини Петрових не обігрівач пішов, а саме ліхтарик, який їм потрібен. Тобто особливості потреби родин. Да класно, коли є загальні якісь потреби, але вони не враховують особливості людини, родини, оце дуже головна мета, яку б хотілось би реалізувати через те, що ти знаєш ті родини особисто, а не так на папері або в якихось звітах державних, що нас тут є 10 000 з Харківського регіону і давайте ми їм всім однаково видамо пакунки, бо на жаль, в родинах є жінки, які потребують гігієнічні прокладки, а є родини жінки, які вже не потребують і все рівно вони отримують ці гігієнічні засоби гігієни».*

Гишко Андрій, президент ГО «Ротарі клуб Вінниця»: *«Оскільки це вже друга зима, всі готуються до блекаутів, а в тих будиночках чи квартирах де проживають внутрішньо переміщені особи, немає генераторів. Багатодітні родини потребують забезпечення дітей шкільного віку технічними засобами: планшети, телефони. Для доросліших дітей, лампи для інстаграмних зйомок, зараз діти дуже зацікавилися цим напрямком. Ми задовільними 15 звернень на лампи для інстаграмних зйомок».*

Шпортун Оксана, директор психологічного центру «FIDES», м. Вінниця: *«На мою думку підтримка внутрішньо переміщених осіб має відбуватися на основі комп-*

лексного підходу до їхньої проблеми. Люди вимушено лишилися усього: батьківщини, рідного міста, рідної домівки, роботи, друзів..... хтось втратив сім'ю, родину..... Тому підтримка також має базуватися на усіх рівнях функціонування людини у соціумі. На фізичному, побутовому, моральному, психологічному, економічному, соціальному та духовно у рівнях».

Група 3. Бізнес

Група 3.1 Місцевий бізнес – роботодавці ВПО

У дослідженні брали участь представники місцевого бізнесу з Вінниці та Вінницької області, які у 2022-2023 році стали роботодавцями для внутрішньо переміщених осіб. Всі роботодавці повідомили, що роблять запити про пошук працівників на різні вакансії, але не акцентують увагу при прийомі на роботу на статусі претендента на посаду. Тобто на вільну вакансію однаково може претендувати як місцевий житель, так і внутрішньо переміщена особа, головне, щоб її кваліфікаційні характеристики відповідали вимогам до займаної посади.

Піжевський Андрій, власник бізнесу, роботодавець ВПО: *«Я засновник «Артинов груп», власник бренду, в який входить ряд організацій, це креативний простір «Артинов», який заснований 9 років тому. Працюємо в освітній галузі. До структури компанії входять мовна школа, ІТ-школа, «Артинов студія», громадська організація, музична студія, школа «Артинов» (ліцей) і дитячий садочок «Дельфін».*

Щодо кількості працевлаштованих на підприємствах Вінниці та Вінницької області можна говорити про постійну зміну даного показника відповідно до стану військових дій в Україні. До прикладу, якщо кількість внутрішньо переміщених осіб у Вінницькій області зростала, то кількість осіб, що шукали роботу зростала через певний період часу, оскільки частина внутрішньо переміщених осіб певний час проходила етап адаптації на новому місці проживання та не відразу працевлаштовувалася.

Представники місцевого бізнесу, які брали участь в інтерв'юванні, відзначали, що на їхніх підприємствах постійно є потреба у кадрах, оскільки підприємства відновлюють свою роботу після замороження окремих видів діяльності у лютому-березні 2022 року, тому говорити, що складно знайти роботу – це не вірно.

Також у Вінниці та Вінницькій області активно працює служба зайнятості, де внутрішньо переміщені особи мають можливість зареєструватися та отримувати інформацію про вільні вакансії, підшукуючи собі вакансію за своєю спеціальністю.

Піжевський Андрій, власник бізнесу, роботодавець ВПО: *«В нас була одна людина, яка раніше переїхала з 2014 року – це чоловік, який працює в нас достатньо давно. Але більшість працівників з числа ВПО звісно працюють з 2022 року, їх, на жаль, не так багато, адже в нас велика кількість вакансій на сайтах, особливо, якщо взяти навчальні заклади, завжди є відкриті вакансії прибиральниць, педагогів, керівників. Але, на жаль, ми не отримуємо так багато звернень від осіб, які шукають роботу, зокрема, внутрішньо переміщених».*

Всі учасники опитування з числа представників бізнесу говорили про те, що цінують можливість державної підтримки підприємств, які працевлаштували внутрішньо переміщених осіб. Але й самі підприємці зацікавлені в тому, щоб бізнес розвивався, тому пріоритет надається кваліфікованим кадрам з відповідним рівнем освіти та компетентностей. Коли дізнаються, що нові працівники є ВПО, для них створюються сприятливі умови роботи, за необхідності надається консультаційна підтримка.

Піжевський Андрій, власник бізнесу, роботодавець ВПО: *«Для нашого підприємства абсолютно немає різниці звідки людина прийшла на роботу, для нас важливо професіоналізм, бажання працювати, розвиватися і бути частиною команди. Коли до нас приходять на роботу працівник і ми знаємо, що це внутрішньо переміщена особа і вона шукає роботу, то для нас навпаки це мотивація дати цій людині роботу та допомогти».*

Представники місцевого бізнесу, що виступали роботодавцями ВПО, підтвердили, що отримували компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб.

Піжевський Андрій, власник бізнесу, роботодавець ВПО: *«Так, ми отримали разову підтримку. Якщо я не помиляюся, це було шість з половиною тисяч гривень на кожного працівника, що дало змогу допомогти їм розвиватися. Хоча це невелика сума підтримки, але важливо, що держава піклується».*

Учасники опитування з числа місцевого бізнесу повідомляли про те, що не отримували негативного досвіду від роботи з внутрішньо переміщеними особами.

Піжевський Андрій, власник бізнесу, роботодавець ВПО: *«Негативного досвіду роботи з внутрішньо переміщеними особами немає, тільки позитивний. Проте був випадок, коли людина з числа внутрішньо переміщених осіб в нас працювала, а потім повернулася назад. Нам було боляче її відпускати, бо дійсно була кваліфікована працівниця, дуже свідомо, всі звикли до неї. Але вона мусила їхати за чоловіком, якого перевели назад до Херсону. Все решта – це позитивний досвід, особливо цінуємо людей з Харкова. Чи це нам так везе, чи більшість харків'ян дійсно високопрофесійні фахівці, з ними абсолютно немає питань, вони легко перелаштовуються. Багато з них були російськомовні, швидко перелаштувалися, почали гарно спілкуватися українською, хороші фахівці в своїй справі. Ми просто пишаємося, що вони частина нашої команди».*

Усі учасники опитування з числа місцевого бізнесу говорили про те, що спеціальних програм підтримки внутрішньо переміщених осіб на підприємствах немає. Оскільки всі переміщені по-різному інтегруються на новому місці проживання, мають проблеми різного характеру, а тому їм та їхнім родинам допомагають індивідуально до потреб.

Піжевський Андрій, власник бізнесу, роботодавець ВПО: *«Ми не мали ніяких звернень про допомогу чи нарікань про відсутність спеціальних програм для ВПО. Ми даємо нормальну оплату праці. Якби до нас звернулись внутрішньо переміщені особи, ті хто в нас працюють, ми б звісно надали допомогу. Мені здається, ті хто працевлаштувався, перестають себе відчувати внутрішньо переміщеною особою, вони швидше адаптуються. Часто від них чую: «Я вже більше вінничанин, ніж харків'янин (чи з іншого міста)». Відразу, коли приходять на роботу працевлаштовуються, запитують: «Чи оплата праці буде достатньою, щоб можна було зняти квартиру і оплачувати своє життя?». Звісно ми це обговорюємо, надаємо їм гідну зарплату, на яку вони могли б жити, зняти квартиру і купувати все необхідне. Тому в них немає особливих звернень, лише один раз в нас було прохання дати меблі, щось не вистачало для облаштування житла, ми допомогли, але це такі дрібниці про які не варто згадувати».*

Представники місцевого бізнесу наголошували на тому, що сьогодні існує «кадровий голод», є багато вільних вакансій але немає кваліфікованих кадрів, щоб займати їх. Тому єдиною перешкодою працевлаштування внутрішньо переміщених осіб іншими вітчизняними підприємствами є відсутність потреби чи бажання шукати роботу.

Піжевський Андрій, власник бізнесу, роботодавець ВПО: *«Я думаю, для того, щоб продовжувати рятувати економіку нашої країни (ми всі розуміємо, що це потрібно), нам треба дійсно створювати механізми мотивації пошуку роботи для внутрішньо переміщених осіб. Те, що я сьогодні читаю в новинах про 20% безробітних, мене це абсолютно не влаштовує як підприємця, тому що я знаю, яка нехватка кадрів взагалі. Це означає, що або держава десь не допрацьовує в цьому напрямку, або організації, які могли б допомогти нам, наприклад, та ж сама організація, яка працює з внутрішньо переміщеними особами могла б йти на контакт з підприємцями, давати їм запит, уточнити чи потрібні працівники, пропонувати ці позиції внутрішньо переміщеним особам, які шукають роботу. Питання чи ВПО розуміють, що потрібно шукати роботу, чи їм достатньо отримувати різного виду допомогу.*

Вже багато часу пройшло після початку повномасштабного вторгнення, вже пора би адаптуватися, вже немає чого чекати. Не потрібно розраховувати на те, що завтра війна закінчиться, я повернусь знов додому. Час іде, вже треба розуміти те, що, навіть якщо завтра закінчиться війна, там, де тривали бойові дії, будуть проходити підготовчі операції: розмінування, відбудова. А це означає, що деякий час прийдеться жити тут, а праця в цей час може вважатися власними інвестиціями в розвиток держави або відновлення економіки. Погодьтеся, це краще ніж просто сидіти і чогось чекати».

Всі учасники опитування говорили про важливість мотивації внутрішньо переміщених осіб працювати з боку держави. Часто порівнювали цю проблему з кращими практиками її вирішення у країнах Європейському Союзі, наголошуючи, що всі, хто проживають в громадах, повинні старатися бути корисними на новому місці проживання.

Піжевський Андрій, власник бізнесу, роботодавець ВПО: *«Вважаю, що держава на сьогоднішній день має зробити максимально все для того, щоб внутрішньо переміщених видавити з дивану на якесь робоче місце, щоб вони ставали активними громадянами суспільства в такий важкий час».*

Група 3.2 Бізнес ВПО – роботодавці

Учасники глибинних інтерв'ю з числа релокованого бізнесу поділилися власною історією перенесення підприємства разом з виробничими потужностями на територію Вінниччини.

Дорош Ірина, начальник служби управління персоналом ТОВ «Укпостач» з Харкова: *«ТОВ «Укпостач» входить до корпорації «UBC Group», в якій налічується більше восьми підприємств. ТОВ «Укпостач» є релокованим підприємством до міста Вінниці з червня 2022 року. До релокації підприємство знаходилось у місті Дергачі Харківської області.*

Коли постало питання переїзду підприємства, то найскладнішим питанням було «Куди їхати?». Керівництво ТОВ «Укпостач» прийняли рішення переїхати саме у Вінницю, тому що у Вінниці здійснює свою діяльність ТОВ «ГРІН КУЛ», яке також входить до корпорації «UBC Group», а зазвичай як люди, так і підприємства намагаються триматися один одного.

Шукали приміщення, де можна розмістити виробничі потужності, які ніби невеликі за розміром, але як виявилось, що місця для обладнання потрібно багато. За сприяння Вінницької міської ради, керівництва ТОВ «ГРІН КУЛ» отримали приміщення на умовах оренди, яке своїми силами привели до ладу, провели тепло, світло.

Сьогодні намагаємось розвивати бізнес, який полягає у виготовленні холодильного обладнання для торгових мереж. Зокрема, займаємось виготовленням холодильних вітрин, охолоджувачами пива та напоїв для великих торговельних мереж. Працюємо як по Україні, так і на експорт, намагаємось працювати та підтримувати економіку нашої країни в такі нелегкі часи. Станом на сьогодні на підприємстві працює близько трьохсот людей, серед яких є місцеві та внутрішньо переміщені особи».

Воскобойник Анна, співвласник підприємства «Perfetto», крафтового виробництва «Amici» з Херсону: *«У Вінницю ми переїхали з Херсону через два місяці після повномасштабного вторгнення. Ми були проїздом і майже випадково. Але з перших хвилин відчули тут себе, як вдома, й захотіли залишитися. Почали шукати можливості організації виробництва, так як наше виробництво було на окупованій території.*

У Вінниці відкрили кондитерську «Perfetto», відновили виробництво кондитерських виробів і морозива, які продавали у кондитерській.

Ми шукали можливості відновлення діяльності, для того щоб постачати виробляти та продавати свою продукцію. Оскільки наближався літній сезон і наші партнери очікували нашої активності, щоб продавати в літку морозиво».

Щодо труднощів, які виникали у релокованого бізнесу на перших етапах переміщення, це пошук приміщення для виробництва та надання послуг. Далі з'явилися нові потреби, пов'язані із кадровим забезпеченням господарської діяльності. Оскільки релоковані підприємства не могли переїхати в повному складі з усіма працівниками, то на новому місці, відкриваючи нові вакансії, виступали роботодавцями як для вінничан, так і для внутрішньо переміщених осіб у Вінницю та Вінницьку область.

Дорош Ірина, начальник служби управління персоналом ТОВ «Укпостач» з Харкова: *«Від початку релокації разом з підприємством переїхало близько 100 осіб, що працювали в Дергачах, але поступово наші працівники, які не знаходили роботу в Дергачах, переїжджали до Вінниці. Тобто в нас працюють і внутрішньо переміщені особи, які переїхали разом з підприємством, і вінничани, яких ми залучали на вільні вакансії, тому що кількість переміщених з Харкова була недостатньою для відновлення виробництва.*

З часом, крім переміщених з Харкова та вінничан, на ТОВ «Укпостач» було працевлаштовано інших ВПО, які перемістились до Вінниці з різних куточків держави: Херсону, Маріуполя, Бахмута та інших територій, де проводились військові дії, і люди, втративши роботу, не могли забезпечити себе і свої сім'ї роботою. В цілому ТОВ «Укпостач» працевлаштувало близько 300 осіб, з них більша частина є внутрішньо переміщеними особами, тобто місцевих меншість.

Релоковані підприємства, які виступили роботодавцями для внутрішньо переміщених, осіб отримували пільги від держави за їх працевлаштування.

Дорош Ірина, начальник служби управління персоналом ТОВ «Укпостач» з Харкова: *«Минулого року ми дізнались про проект, що передбачає компенсацію за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб. Спочатку було важко виконати умови для отримання пільг від держави, оскільки не всі, хто приїжджали до Вінниці одразу ставали на облік як переміщені особи, відповідно не мали*

довідок і отримати компенсацію було складно. Поступово люди надавали довідки ВПО, ми вивчили можливість подачі даних за допомогою додатку «Дія», розпочали процедуру реєстрації для отримання допомоги. Були такі особи, що не виконували умови програми, передчасно звільнялися, але в 2022 році за сорок одну особу отримали компенсацію від держави в повному обсязі.

У 2023 році подали звіт для отримання компенсації, яку отримали, але з нюансами. Було декілька осіб, які звільнилися та не виконали умови договору. Наразі, так складаються обставини, що деякі ВПО не завершують термін, який потрібен для компенсації, тому ми чекаємо закінчення необхідних термінів, щоб подавати звіт по реальних людях, які виконали умови програми підтримки».

На запитання «Які проблеми виникали при працевлаштуванні ВПО?» всі учасники опитування відповідали, що особливих проблем не було. Всі, хто підходив за вимогами на вільні вакансії, якісно працювали, не конфліктували, не потребували особливого відношення, як ВПО.

Дорош Ірина, начальник служби управління персоналом ТОВ «Укпостач» з Харкова: «З працевлаштованими внутрішньо переміщеними особами проблем не було. Інколи можна було почути випадки, що люди реєструвались як ВПО в одному місті, а потім не подавали нам довідку, приходилось узгоджувати ці питання для формування звіту підприємства. Часто можна було почути від претендентів на вільну вакансію, що їх не задовольняє рівень заробітної плати, вони мали зовсім інші очікування, які ми не могли виправдати, оскільки підприємство також є переміщеним і відновлює свою роботу. Зараз дійсно важкі часи, все подорожчало і у ВПО є потреба заробляти більше. Загалом можна сказати, що ВПО на нашому підприємстві достатньо спокійні, адекватні, тому конфліктів взагалі не виникало.

Цікавим виявився досвід організації роботи на переміщених підприємствах, особливо щодо програм підтримки ВПО. Там, де власник є також внутрішньо переміщеною особою, особливо пояснювати, які проблеми можуть бути у підлеглих, не потрібно було. Тому що вони проживають подібні відчуття, також проходять процес інтеграції на новому місці проживання.

Дорош Ірина, начальник служби управління персоналом ТОВ «Укпостач» з Харкова: «Спеціально прописаних програм підтримки на нашому підприємстві немає. Але працівники підприємства всіма можливими шляхами намагались допомогти внутрішньо переміщеним особам. В нас є дуже гарна традиція: люди, які переїхали з підприємством разом, для них керівництво погодило компенсацію за житло. Тобто щомісяця нашим працівникам, які переїхали з Дергачів, ми компенсуємо більшу частину витрат на житло, а іншу частину докладають вони. Людям, які доїждали до підприємства, але теж внутрішньо переміщені, ми допомагали як могли, влаштовували дітей до дитячих садочків, знаходили школи, лікарні, садочки поблизу. Керівництвом підприємства в перші дні переїзду, за потреби, дозволяло приводити діток на роботу. Але так тривати постійно не могло, тому що виробниче підприємство має обмеження по техніці безпеки.

Звичайно, на нашому підприємстві є медпункт, медичний працівник, який працює за штатним режимом: з 8:15 по 16:45 і працівники можуть в будь-який час протягом робочого дня звертатися з різними потребами, отримати направлення на спеціальний медичний огляд.

Звичайно, ми намагаємося усім допомогти, підказати. Місцеві працівники підказують тим, хто проживає поряд: де є поліклініка, де знаходиться центр первинної допомоги, де швидка медична допомога. Тобто з цим у нас питань не має,

на мій погляд, таких людей, які були б обділені увагою на нашому підприємстві, немає взагалі. Колектив підприємства пишається тим, що всі колеги можуть один одному бути корисним».

Цікавими є спостереження працівників релокованого бізнесу щодо вирішення окремих побутових проблем ВПО. На підприємствах, де працюють внутрішньо переміщені особи на повний робочий день, або по змінах, виникають ситуації, коли працівники відпрошуються з роботи для відвідування лікаря, отримання гуманітарної допомоги та інше. Тому важливо звернути увагу установ та організацій, які здійснюють підтримку ВПО, надають гуманітарну допомогу чи послуги різного характеру, враховувати інтереси працюючих ВПО, їхню зайнятість на робочому місці.

Дорош Ірина, начальник служби управління персоналом ТОВ «Укпостач» з Харкова: *«Позитивним є те, що деякі громадські організації, які надають допомогу внутрішньо переміщеним особам перейшли на графік, зручний для тих ВПО, що працюють і не мають можливості серед дня отримувати гуманітарну допомогу. До прикладу центр «Я – Маріуполь» працює по суботах і має можливість видати допомогу людям у вихідний день, але є центри, які так не працюють. Спостерігала за своїми працівниками, які відпрошуються, пояснюючи, що їм необхідно отримати допомогу. В такому випадку у нас є виписка, яка дає можливість працівнику відлучитися з підприємства на дві години задля вирішення своїх проблем: візит до лікаря, отримання допомоги тощо. Керівництво підприємства ставиться лояльно і адекватно до цього, йде назустріч людям».*

Всі представники бізнесу, без винятку, говорили про одну проблему, яка постала перед роботодавцями. Це проблема достатньої кількості кадрів, які б могли бути працевлаштованими на переміщених підприємствах. Всі респонденти мали багато пропозицій щодо вирішення такої проблеми, але самостійно, без підтримки держави, міжнародних партнерів вирішити її не можуть, поки триває війна.

Воскобойник Анна, співвласник підприємства «Perfetto», крафтового виробництва «Amici» з Херсону: *«Найболючішою проблемою сьогодні в Україні є кадровий голод, це призводить до катастрофи. Працювати, насправді, немає кому. А про те, щоб працевлаштувати професійних працівників з досвідом роботи, взагалі річ не першочергова. Було б добре, якби хоч хтось прийшов на вільні вакансії, всіх стараємось навчити».*

Дорош Ірина, начальник служби управління персоналом ТОВ «Укпостач» з Харкова: *«Звичайно, у нас є багато різних вакансій, вони є вузької спеціалізації, більше технічні. ТОВ «Укпостач» раніше знаходилось в Харківській області, де є навчальні заклади, які готували потрібних нам спеціалістів. Коли переїхали у Вінницю, відчували проблему з кадрами такої спеціалізації. Тому на співбесідах наголошуємо, що маємо можливість навчати людей безпосередньо на виробництві. Для вирішення кадрової проблеми налагодили співпрацю з центром зайнятості, постійно надаємо оголошення про вакантні посади, співпрацюємо з громадами, зокрема відвідували центр зайнятості в Калинівці. Розглядали можливість робочого транспорту для підвезення людей з різних населених пунктів Вінницького району. Також співпрацюємо з громадським об'єднаннями, що сформовані ВПО, такими як «Я – Маріуполь», куди постійно надаємо інформацію про вакансії».*

На запитання про те, яку підтримку потребує релокований бізнес сьогодні на новому місці розташування, одноголосно представники бізнесу відповідали, що не вистачає медійної підтримки. Насправді, жодний бюджет під час релокації не містив витрат на рекламу та ПР-заходи.

Воскобойник Анна, співвласник підприємства «Perfetto», крафтового виробництва «Amici» з Херсону: *«Для інформування споживачів про переїзд наших закладів у Вінницю, відкриття нових кондитерських, оновлення асортименту, можливість гарно відпочити з родиною чи друзями, потрібна медійна підтримка, на яку в період релокації не вистачає ресурсів. Тому медійна підтримка з боку суб'єктів медіа нам була б доречною».*

Дорош Ірина, начальник служби управління персоналом ТОВ «Укпостач» з Харкова: *«Стосовно питання підтримки, яку потребує підприємство, то на нього знають відповідь всі переміщені разом з підприємством: 1. Власне приміщення під виробничі потужності та адміністративну споруду. 2. Житло для працівників підприємства з числа ВПО. Вирішення цих проблем сприяли б розвитку переміщеного бізнесу та виступало б якості допомоги тим ВПО, які працюють на підприємстві».*

Щодо планів на майбутнє, то респонденти за профілем «Релокований бізнес – роботодавець» говорили про віру в найшвидшу Перемогу України, про бажання після закінчення війни повернути підприємства додому, проте робили наголос, що важливо залишити частину підприємства з працівниками у Вінниці, які будуть працювати на локальному ринку Вінниччини, виробляти товари та послуги, для забезпечення попиту споживачів.

Дорош Ірина, начальник служби управління персоналом ТОВ «Укпостач» з Харкова: *«Щодо того, чи залишиться підприємство у Вінниці, точно ніхто сказати не може. Але, зрозуміло, що за сприятливих умов після закінчення війни підприємство повернеться до Дергачів, до свого попереднього і основного місця діяльності, але один з проєктів планується залишити у Вінниці. Головне, що є люди, які планують працювати на підприємстві, що вже зараз вирішили для себе не повертатися у свої міста, є місцеві працівники, які будуть продовжувати працювати на ТОВ «Укпостач». На початку переїзду було дуже важко, в усіх ВПО різні настрої на життя, багато проблем, але зараз багато пророблено спільної роботи і дуже хочеться, щоб частина працівників залишилася і ми продовжували взаємодіяти, розвивати бізнес».*

Воскобойник Анна, співвласник підприємства «Perfetto», крафтового виробництва «Amici» з Херсону: *«Вже 15 років наші заклади дарують українцям емоції, тому що наші споживачі мали можливість споживати натуральне смачне морозиво, виготовлене з вітчизняної молочної продукції. Перші 2 місці війни ми знаходились, як і всі українці, в стані стресу, нерозуміння, що робити далі, як можна легко відмовитися від справи твого життя. Коли знаходилися транзитом у Вінниці, мали зустріч зі знайомим у закладі громадського харчування, там і зрозуміли, що країна, яка має свою продукцію, свої традиції, технології та винаходи приречена на Перемогу! Тоді з'явилося сильне патріотичне відношення до питання відновлення країни, відродження економіки, а відповідно бажання відновити діяльність українського виробника, який буде розробляти нові рецептури, виробляти новий місцевий локальний продукт. Так ми почали відновлювати роботу свого підприємства. Сьогодні наші заклади мають великий асортимент крафтової продукції, гордістю кондитерських «Perfetto» є фірмовий торт «Херсон», виготовлений за особливою технологією з натуральних складників. Згодом за цією технологією я створила ще три фірмові торти «Perfetto»: чорнослив-вишня, мигдаль-кокос і малина-смородина. При виробництві нашого асортименту використовуються тільки свої авторські рецептури».*

Нещодавно, з метою введення в асортимент морозива чисто українського смаку та патріотичного присмаку було розроблено рецептуру «Козацька сила». В склад морозива входить вершкова основа зі смаженим гарбузовим насінням. Готуємо дану позицію до участі у європейському конкурсі морозива джелато, який щорічно проходить в Італії. Плануємо продемонструвати всьому світу український натуральний продукт локального виробництва».

РОЗДІЛ 5

КАРТА ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДТРИМКУ ВПО У ВІННИЦЬКОМУ РЕГІОНІ

В процесі дослідження було зібрано інформацію про зацікавлених сторін (стейкхолдерів), які в межах області надають підтримку ВПО у соціально-економічній сфері. Визначено форми і обсяги всієї допомоги, а також координацію, яка існує між допомагачами.

Всіх стейкхолдерів поділено на три сегменти: органи влади та місцевого самоврядування, громадські організації та волонтерські ініціативи, що підтримують ВПО, міжнародні міжурядові та неурядові гуманітарні організації (табл. 5.1 – 5.5).

Характеристика стейкхолдерів групи 1 «Органи влади та місцевого самоврядування», які в межах міста Вінниця та Вінницької області надають підтримку ВПО у соціально-економічній сфері

Таблиця 5.1 – Інформація про діяльність Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації за сферами підтримки ВПО

Інформація про діяльність з сферами підтримки ВПО

Напрямки і форми допомоги: Допомога призначається для забезпечення соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб із числа незахищених верств населення та стимулювання до працевлаштування внутрішньо переміщених осіб працездатного віку.

Допомога призначається та виплачується щомісяця (якщо ВПО має право) у такому розмірі:

- для осіб з інвалідністю та дітей - 3000 гривень;
- для інших осіб - 2000 гривень.

В області затверджена Цільова програма соціального захисту населення Вінницької області на 2022 – 2026 роки (далі – Цільова програма). Пунктом 1 заходів Цільової програми передбачено забезпечення інтеграції, соціальної підтримки, соціальної адаптації, самореалізації, інформування та захисту пільгових категорій населення, в т. ч. внутрішньо переміщених осіб.

Наказом Начальника обласної військової адміністрації від 04.08.2023 № 1062 «Про затвердження Стратегії міжвідомчої взаємодії, допомоги внутрішньо переміщеним особам та сприяння їх адаптації, інтеграції шляхом створення умов для розвитку потенціалу, посилення спроможності територіальних громад, які приймають цих осіб, до 2026 року та Обласної цільової програми підтримки внутрішньо переміщених осіб на 2023-2027 роки» затверджено Обласну цільову програму підтримки внутрішньо переміщених осіб на 2023-2027 року (далі – Програма) та Стратегію міжвідомчої взаємодії, допомоги внутрішньо переміщеним особам та сприяння їх адаптації, інтеграції шляхом створення умов для розвитку потенціалу, посилення спроможності територіальних громад, які приймають цих осіб, до 2026 року.

Відповідно до Програми на 2023 рік передбачено 37090,35 тис. грн для підтримки внутрішньо переміщених осіб.

Масштаб допомоги: За 2023 рік допомога на проживання ВПО нарахована на загальну суму 2 006,7 млн. грн для 635,2 тис. виплат.

Організація надання допомоги: Надання допомоги ВПО здійснюється за зверненням до органу соціального захисту населення, територіальних громад та центрів надання адміністративних послуг за фактичним місцем проживання.

Так, кількість працівників, що займаються питаннями ВПО по області в органах соціального захисту населення (зокрема надання грошової допомоги ВПО) – 210 осіб.

Співпраця та координація: З перших днів повномасштабного вторгнення на території Вінницької області почали працювати міжнародні гуманітарні організації, які надавали та продовжують надавати допомогу внутрішньо переміщеним особам, як за напрямом грошової допомоги (CASH) (загальна кількість бенефіціарів, які скористались кеш програмою становить 442 181, на 815,8 млн грн), так і за іншими – надання продуктів харчування, непродовольчої гуманітарної допомоги, облаштування колективних центрів проживання ВПО тощо.

Зокрема, це такі організації, як:

- Всесвітня продовольча програма ООН (WFP),
- Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR),
- Управління ООН з координації гуманітарних справ (UN OCHA),
- Міжнародна організація з міграції (IOM),
- Міжнародний комітет Червоного Хреста,
- французькі міжнародні гуманітарні організації (ACTED),
- Лікарі без кордонів (MSF),
- Міжнародний медичний корпус,
- Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO),
- Товариство Червоного Хреста України та інші.

Створено Координаційний центр підтримки цивільного населення при Вінницькій обласній (військовій) адміністрації. Координаційний центр є консультативно-дорадчим органом, який утворився для підтримки та координації надання допомоги населенню, постраждалому внаслідок збройного конфлікту, зокрема внутрішньо переміщеним особам, ветеранам війни, особам з інвалідністю внаслідок війни, які мають особливі заслуги перед батьківщиною, постраждалим учасникам Революції Гідності, членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, іншим постраждалим особам, забезпечення ефективної взаємодії між органами виконавчої влади, правоохоронними та іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, організаціями та установами, що залучають до своєї діяльності волонтерів, волонтерами, представництвами в області міжнародних гуманітарних організацій під час вирішення питань щодо соціального захисту, забезпечення житлом та зайнятості постраждалого населення, надання психосоціальної, медичної та правової допомоги постраждалому населенню.

Наказом начальника обласної військової адміністрації від 29.08.2023 № 1158 «Про створення Ради з питань внутрішньо переміщених осіб при обласній військовій адміністрації» утворено Раду з питань внутрішньо переміщених осіб при обласній військовій адміністрації.

Канали інформування: Для надання консультацій внутрішньо переміщеним особам, незалежно від місця проживання, було створено обласну цілодобову гарячу лінію «15-26».

В області запущено віртуальний помічник для внутрішньо переміщених осіб – Telegram-бот «ВінСоцБот». ВінСоцБот – реальна можливість швидко отримати необхідну інформацію про послуги, доступні для внутрішньо переміщених осіб в розрізі кожної територіальної громади у сучасному та зручному форматі. В Telegram-боті користувач може знайти корисну для себе інформацію щодо соціальних допомог, адміністративних послуг, послуг у сфері захисту населення.

З березня 2022 року в області функціонує цілодобова лінія психологічної підтримки постраждалих від війни, діяльність якої забезпечують четверо психологів в режимі 24/7.

Таблиця 5.2 – Інформація про діяльність Департаменту соціальної політики
Вінницької міської ради за сферами підтримки ВПО

Інформація про діяльність з сферами підтримки ВПО

Напрямки і форми допомоги: З березня 2022 року по сьогодні при департаменті соціальної політики міської ради створено міський центр надання благодійної допомоги переміщеним особам.

У 2022 році забезпечено продуктовими наборами більше 25 тисяч родини (43 623 внутрішньо переміщених осіб).

У 2023 році допомога надається ВПО, які прибули до ВМТГ в цьому році. За звітний період допомогу отримало майже 4000 ВПО. Це ВПО, які вперше прибули до нашої громади та особи з інвалідністю.

Продовжує свою роботу і Центр видачі речей. З моменту відкриття більше 85 тис. внутрішньо переміщених осіб за потребою забезпечено одягом (дитячим, дорослим), взуттям, постільною білизною, ковдрами, подушками тощо.

Створено та забезпечується діяльність Координаційної ради, яка забезпечує вирішення питань, пов'язаних з реалізацією державної політики у сфері забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб, підтримки та захисту переміщеного бізнесу на території Вінницької громади.

До реалізації муніципальних Програм нарівні з вінничанами залучені і внутрішньо переміщені особи. Вони отримують муніципальні пільги, допомоги та компенсації.

Масштаб допомоги: З бюджету громади вразливим громадянам з числа вимушених переселенців надається матеріальна грошова допомога на лікування та інші потреби.

З початку 2023р. допомога виплачена 113 ВПО на загальну суму 599,4 тис. грн.

Надано медичних послуг за пільговими тарифами.

З початку 2023 року медичними послугами скористалася 901 особа, отримано 2149 послуг і сума видатків складає 236,1 тис. грн.

У 2023 році допомогу на проживання призначено 24,3 тис. особам на загальну суму 653,4 млн. грн.

У власному житлі 584 вінничанина розмістили 1576 внутрішньо переміщених осіб, яким відповідно чинного законодавства надано компенсації витрат за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану.

З бюджету громади вразливим громадянам з числа вимушених переселенців надається матеріальна грошова допомога на лікування та інші потреби. З початку 2023р. допомога виплачена 113 ВПО на загальну суму 599,4 тис. грн.

З початку року медичними послугами скористалася 901 особа, отримано 2149 послуг і сума видатків складає 236,1 тис. грн.

Організація надання допомоги: До реалізації муніципальних програм, нарівні з вінничанами залучені і внутрішньо переміщені особи. Вони отримують муніципальні пільги, допомоги та компенсації.

Співпраця та координація: Компенсація витрат за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб на загальну суму 6,1 млн грн. Виплати компенсації здійснюється за рахунок міжнародних донорів – Міжнародний Комітет Червоного Хреста. На жаль, зазначена допомога виплачена тільки за червень 2023 року.

Завдяки тісній співпраці волонтерів і громадськості продовжується робота, яка була розпочата з перших днів війни – надання психологічної допомоги. З початку року психологічну допомогу отримали – більше 1500 ВПО, в 2022 році зазначену допомогу надано більше 6000 ВПО.

Департаментом продовжено співпрацю та взаємодію з міжнародними фондами, благодійними, релігійними організаціями, які і надалі надають підтримку вимушеним переселенцям.

У 2023 році фінансова підтримка ВПО надавалася Міжнародною гуманітарною організацією

«CARE Ukraine», 3000 ВПО отримали по 6600 грн., БФ «Право на захист», підтримка Фонду ООН в галузі народонаселення, ДФ ООН «ЮНІСЕФ», БФ «СОС «Дитячі містечка» Україна, ГО «ІНТЕРСОС», БО БФ «Лікарі без кордонів», Міжнародної організації з міграції, МФ «Запорука», РО «Релігійна місія «Карітас-Спес-Вінниця», Гуманітарної місії «Проліска», Громадського руху «Віра, Надія, Любов», Міжнародного Медичного корпусу в Україні, Міжнародного комітету порятунку, БО «HIAS», Міжнародної гуманітарної організації «ACTED», Міністерства закордонних справ Швейцарії та Посольства Швейцарії.

Канали інформування: Спеціально для внутрішньо переміщених осіб з початку війни був розроблений довідник. Це своєрідна «Дорожня карта» з роз'ясненням:

- куди звертатись для тимчасового розселення;
 - куди звернутися, щоб отримати довідку ВПО;
 - куди звернутися за виплатою пенсії, державної допомоги;
 - де отримати допомогу від міжнародних благодійних організацій;
 - де отримати психологічну допомогу;
-

Таблиця 5.3 – Інформація про діяльність координаційного центру «Херсонщина – це Україна» у Вінниці від Корабельної районної ради у місті Херсон

Інформація про діяльність з сферами підтримки ВПО

Напрямки і форми допомоги: підтримка херсонців, які вимушено стали переміщеними у Вінницю та Вінницьку область.

Масштаб допомоги: Інформація відсутня.

Організація надання допомоги: Фінансова допомога. Їжа, одяг та інша матеріальна допомога. Юридична підтримка. Психологічна підтримка.

Співпраця та координація: МОМ (психологічна допомога, майстер-класи, екскурсії, відвідування філармонії).

Право на захист (юридична допомога вся безкоштовна, була видача одягу), як особисті консультації, так і групові. Групова консультація з приводу оформлення статусу «дитина війни». Були і онлайн-консультації паралельно.

УВКБ ООН через Гуманітарна місія «Проліска» (видача гуманітарної допомоги херсонцям: ковдри, подушки, матраци, посуд, шампунь, гель для душу, рушники, ліхтарі), зараз домовляємося за одяг.

БО БФ «Лікарі без кордонів» (психологічна допомога, ментальне здоров'я, проводять майстер-класи).

Наприкінці 22 року була видача продуктових наборів від Херсонської ОВА.

Співпраця з ГО «Скриня ідей та дій» (майстер-класи, придбали нову швейну машинку).

У нашому Координаційному центрі була ручна швейна машинка, а тепер є сучасна. ВПО приходять і ремонтують власні речі, шують іграшки, підшивають одяг.

ДФ ООН «ЮНІСЕФ» – направляємо сім'ї з дітьми (видача канцелярії, дитячі речі, постіль, рушники, посуд, майстер-класи, дитячий психолог, заходи для дітей).

Канали інформування: основний канал інформування – телеграм. В телеграмі є реєстраційна форма, де херсонці, що тільки виїхали або не були зареєстровані, потрапляють в базу. Всі оголошення про видачу, активності, новини та інше публікуються в тг.

- телефон 0936331710;
 - вайбер використовуємо дуже рідко;
 - домовленість із працівниками ЦНАП р-н Вишенька, коли звертаються херсонці, їх спрямовують до нас на 4-й поверх, 403 каб.
-

В процесі опитування внутрішньо переміщених осіб, проведених фокус-груп та глибинних інтерв'ю, було отримано інформацію про тих, хто надавав підтримку внутрішньо переміщеним особам, які стали учасниками дослідження. Враховуючи, що учасники опитування – це внутрішньо переміщені особи, які рекрутувались за допомогою соціальних мереж, різних пабліків, вважаємо, що вони давали об'єктивні відповіді про організації, які допомагають ВПО у Вінниці та Вінницькій області. Тому їхні відповіді можна використати для картування акторів.

Для картування було проаналізовано діяльність стейкхолдерів групи 2 «Громадські організації та волонтерські ініціативи, що підтримують ВПО» за сферами підтримки ВПО (табл.5.4).

Таблиця 5.4 – Інформація про діяльність стейкхолдерів групи 2 «Громадські організації та волонтерські ініціативи, що підтримують ВПО» за сферами підтримки ВПО

ГО «Незалежність»	
Види і форми допомоги	Допомога незахищеним верствам населення, в т.ч. ВПО шляхом проведення тренінгів з домедичної допомоги, психологічної підтримки.
Масштаб допомоги	Заходи реалізуються у Вінниці. Щодо чисельності ВПО, яким надано підтримку – інформація відсутня.
Фінансування	Фінансова підтримка заходів МБФ «Альянс громадського здоров'я» (Альянс) ICF «Alliance for Public Health» (Alliance), Фонд Abilis
Організація надання допомоги	Психологічна підтримка. Професійна підготовка та освітні програми для дорослих.
Співпраця та координація	МБФ «Альянс громадського здоров'я» (Альянс) ICF «Alliance for Public Health» (Alliance).
Канали інформування	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайт https://www.facebook.com/p/%D0%9E%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%9D%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-100083533819045/
ГО «Джерело Надії»	
Види і форми допомоги	Проведення заходів просвітницького характеру за спрямуванням: <ul style="list-style-type: none"> - Протидія торгівлі людьми - Протидія домашньому насильству - Допомога вразливим категоріям населення - Розвиток економічної спроможності - Прогресивний молодіжний розвиток - Розбудова громадянського суспільства.
Масштаб допомоги	Заходи реалізуються в Хмельницькій, Житомирській, Кіровоградській, Полтавській, Черкаській, Сумській та Харківській областях. Щодо чисельності ВПО, яким надано підтримку – інформація відсутня.
Фінансування	Фінансова підтримка заходів міжнародними організаціями: МОМ, ПРООН, УВКБ ООН, USAID, PACT, TGH, UNFPA.
Організація надання допомоги	У команді працює 20 кваліфікованих співробітників. Освітні програми для дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку). Професійна підготовка та освітні програми для дорослих. Юридична підтримка. Психологічна підтримка.

Співпраця та координація	MOM, ПРООН, УВКБ ООН, USAID, PACT, TGH, UNFPA.
Канали інформування	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайт https://springofhope.org.ua/

ГО «Релігійна місія «Карітас-Спес-Вінниця»

Види і форми допомоги	Проведення навчальних тренінгів для дорослих та дітей ВПО. Гуманітарна допомога у вигляді продуктових наборів, гігієнічних наборів та непродовольчих товарів.
Масштаб допомоги	Заходи реалізуються у Вінниці та Вінницькій області. Щодо чисельності ВПО, яким надано підтримку – інформація відсутня.
Фінансування	Фінансова підтримка заходів міжнародними організаціями: Intersos Ukraine, Благодійний фонд «Посмішка» , Food Bank Ukraine, METRO UA, Корпус Миротворців ХСП, об'єднання організацій NACHBAR IN NOT, Austrian Development Agency та Caritas Österreich, у партнерстві із Caritas-Spes Ukraine.
Організація надання допомоги	Їжа, одяг та інша матеріальна допомога. Освітні програми для дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку). Професійна підготовка та освітні програми для дорослих. Юридична підтримка. Психологічна підтримка.
Співпраця та координація	Intersos Ukraine, Благодійний фонд «Посмішка» , Food Bank Ukraine, METRO UA, Корпус Миротворців ХСП, об'єднання організацій NACHBAR IN NOT, Austrian Development Agency та Caritas Österreich, у партнерстві із Caritas-Spes Ukraine,
Канали інформування	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайт https://caritas.ua/ https://www.facebook.com/caritasspesvinnytsia/

ГО «Українська Асоціація маркетингу»

Види і форми допомоги	Взаємопов'язана організація з ГО «Мережа громадських організацій підтримки ВПО в Україні». Виконавець проекту «Дослідження соціально-економічного становища та потреб ВПО у Вінниці та Вінницькій області» (Вінницький відокремлений структурний підрозділ). Партнер проектів «Процюємо заради Перемоги!» «Відновлення разом з дикою природою зоопарку Сан-Дієго», «Подаруй дитині свято!», «Працюємо заради Перемоги!» Форма допомоги: підтримка ВПО в Україні шляхом проведення інтеграційних зустрічей, створення платформи для діалогу представників влади, самоврядування, освіти, бізнесу та громадськості. Основна ціль – допомогти ВПО адаптуватися в громаді, знайти роботу, отримати сучасні навички, необхідні для швидшого працевлаштування.
Масштаб допомоги	Заходи реалізуються в семи регіонах України: Київ, Вінниця, Хмельницький, Рівне, Тернопіль, Івано-Франківськ, Полтава. За результатами роботи по Україні було надано консультативну підтримку понад 600 особам в режимі офлайн, 500 особам в телефонному режимі, психологічну підтримку отримали 270 родин ВПО, працевлаштувались близько 280 осіб ВПО, надано консультативну підтримку 15 релокованим підприємствам,

	які створили нові робочі місця у Вінниці, Хмельницькому, Києві, Тернополі, Рівному, Івано-Франківську, Полтаві.
Фінансування	Підтримка заходів міжнародними організаціями: міжнародна компанія «DHL», фонд імені Фрідріха Еберта в Україні, Наукова установа «Зоопарк дикої природи», Сан-Дієго, Каліфорнія, США.
Організація надання допомоги	Освітні програми для дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку). Професійна підготовка та освітні програми для дорослих. Працевлаштування. Юридична підтримка. Психологічна підтримка.
Співпраця та координація	Міжнародна компанія «DHL», фонд імені Фрідріха Еберта в країні, Наукова установа «Зоопарк дикої природи», Сан-Дієго, Каліфорнія, США
Канали інформування	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайт https://www.facebook.com/groups/184404505304538?locale=uk_UA https://uam.in.ua/

ГО «Мережа громадських організацій підтримки ВПО в Україні»

Види і форми допомоги	<p>Взаємопов'язана організація з ГО «Українська Асоціація Маркетингу».</p> <p>Виконавець проєктів «Працюємо заради Перемоги!», «Відновлення разом з дикою природою зоопарку Сан-Дієго», «Подаруй дитині свято!», «Працюємо заради Перемоги!».</p> <p>Форма допомоги: підтримка ВПО в Україні шляхом проведення інтеграційних зустрічей, створення платформи для діалогу представників влади, самоврядування, освіти, бізнесу та громадськості.</p> <p>Основна ціль – допомогти ВПО адаптуватися в громаді, знайти роботу, отримати сучасні навички, необхідні для швидшого працевлаштування. Особливістю інтеграційних зустрічей є те, що учасники мали можливість налагодити особисту комунікацію з представниками влади, органів самоврядування, представниками освітніх закладів, громадських організацій, виробничих, торговельних, аграрних підприємств, підприємств сфери послуг Вінниці, Хмельницького, Києва, Тернополя, Рівного, Івано-Франківська, Полтави.</p> <p>Партнер проєкту «Дослідження соціально-економічного становища та потреб ВПО у Вінниці та Вінницькій області» (Вінницький відокремлений структурний підрозділ).</p>
Масштаб допомоги	<p>Координатори організації знаходяться у семи регіонах України: Київ, Вінниця, Хмельницький, Рівне, Тернопіль, Івано-Франківськ, Полтава.</p> <p>За результатами роботи по Україні було надано консультативну підтримку понад 600 особам в режимі офлайн, 500 особам в телефонному режимі, психологічну підтримку отримали 270 родин ВПО, працевлаштувались близько 280 осіб ВПО, надано консультативну підтримку 15 релокованим підприємствам, які створили нові робочі місця у Вінниці, Хмельницькому, Києві, Тернополі, Рівному, Івано-Франківську, Полтаві.</p> <p>Під час інтеграційних зустрічей учасники заходів брали участь у тренінгах та майстер-класах від сертифікованих тренерів та провідних практиків:</p> <ul style="list-style-type: none"> - тренінг «Сучасні джерела пошуку роботи внутрішньо переміщеними особами»; - тренінг «Формування командної взаємодії внутрішньо переміщених осіб на новому місці роботи»,

	<p>- майстер-клас «Формування soft skills у внутрішньо переміщених осіб в умовах діджиталізації: формування сучасних digital skills, soft skills для швидкої адаптації на новому місці роботи» ;</p> <p>- майстер-клас «Розробка бізнес плану для отримання додаткового фінансування власної справи» ;</p> <p>- майстер-клас «Формування достатніх навичок складання якісних та успішних бізнес-планів, маркетингових планів. Е-робота, як внутрішньо переміщеним особам отримати додаткове фінансування на відкриття чи розширення бізнесу».</p>
Фінансування	Підтримка заходів міжнародними організаціями: міжнародна компанія «DHL», фонд імені Фрідріха Еберта в Україні, Наукова установа «Зоопарк дикої природи», Сан-Дієго, Каліфорнія, США.
Організація надання допомоги	Освітні програми для дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку). Професійна підготовка та освітні програми для дорослих. Працевлаштування. Юридична підтримка. Психологічна підтримка.
Співпраця та координація	Міжнародна компанія «DHL», фонд імені Фрідріха Еберта в країні, Наукова установа «Зоопарк дикої природи», Сан-Дієго, Каліфорнія, США
Канали інформування	Чати в месенджерах, соціальні мережі https://www.facebook.com/groups/719924579573135?locale=uk_UA

ГО «Проліска»

Види і форми допомоги	<p>Види допомоги, яку отримують ВПО в організації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - гуманітарна допомога у вигляді продуктових наборів, гігієнічних наборів та непродовольчих товарів; – евакуація мирного населення з населених пунктів, постраждалих від війни; – соціальний супровід найбільш вразливих груп населення, які постраждали від війни; – психологічна допомога особам, які постраждали від конфлікту, включаючи тривалу психосоціальну підтримку; – консультації у сфері захисту та соціальних питань; – забезпечення аварійно-ремонтними та іншими матеріалами невідкладної допомоги в районах, які постраждали від війни; – втручання в центри розміщення ВПО; – соціальний транспорт для цивільних осіб, які проживають в ізольованих та постраждалих від війни поселеннях, де немає інфраструктури та доступу до соціальних та адміністративних послуг; – перевезення гуманітарних вантажів на замовлення органів влади та гуманітарних організацій; – допомога дітям дошкільного та шкільного віку з числа переселенців, постраждалих від війни, а саме створення дитячих та освітніх просторів, де діти отримують психологічну підтримку, соціалізацію, розвиток.
Масштаб допомоги	<p>Гуманітарна місія «Проліска» надає комплексну гуманітарну допомогу та евакуацію в зоні конфлікту та переселенцям у 10 регіонах України: Харківській, Полтавській, Дніпропетровській, Запорізькій, Вінницькій, Івано-Франківській, Рівненській, Сумській та Закарпатській областях.</p> <p>Щодо чисельності ВПО, яким надано підтримку – інформація відсутня.</p>

Фінансування	Фінансова підтримка заходів від УВКБ ООН, Української гуманітарної організації «Save the Children» та приватних донорів місія «Проліска».
Організація надання допомоги	ГО «Проліска», яка працює в зоні конфлікту Луганської та Донецької областей з 2014 року, надає гуманітарну допомогу, соціальний супровід, психологічну допомогу, відновлення інфраструктури, відновлення пошкодженого житла та допомогу в транспорті для цивільних осіб, які проживають в ізольованих та постраждалих від війни населених пунктах, без інфраструктура та доступ до соціальних та адміністративних послуг.
Співпраця та координація	УВКБ ООН, Української гуманітарної організації «Save the Children» та приватних донорів місія «Проліска»
Канали інформування	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайт https://proliska.org/en/about-the-humanitarian-mission-2/

ГО «Інноваційна дія»

Види і форми допомоги	Проведення навчальних тренінгів для дорослих та дітей ВПО. Проект «Хаб внутрішньо переміщених осіб – нові можливості в новій громаді».
Масштаб допомоги	Заходи реалізуються у Вінниці та Вінницькій області. Щодо чисельності ВПО, яким надано підтримку – інформація відсутня.
Фінансування	Проект «Хаб внутрішньо переміщених осіб – нові можливості в новій громаді» фінансується міжнародною організацією USAID «Демократичне врядування у Східній Європі».
Організація надання допомоги	Освітні програми для дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку). Психологічна підтримка.
Співпраця та координація	USAID «Демократичне врядування у Східній Європі».
Канали інформування	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайт https://www.facebook.com/innovation.action.Vinnitsa/ https://www.facebook.com/innovation.action.Vinnitsa/about

ГО «Ротарі клуб- Вінниця»

Види і форми допомоги	Допомога незахищеним верствам населення, в т.ч. ВПО шляхом надання речей першої необхідності, продуктів харчування. Фокус допомоги – багатодітні родини. Родини сімейного типу.
Масштаб допомоги	16 сімей, які мають разом 135 дітей. Одна родина дуже велика – 9 прийомних і 2-є своїх дітей.
Фінансування	Підтримка різної допомоги для ВПО здійснюється членами міжнародної організації «Ротарі», особистими внесками членів «Ротарі клуб- Вінниця»
Організація надання допомоги	Фінансова допомога. Забезпечення житлом. Їжа, одяг та інша матеріальна допомога. Освітні програми для дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку).
Співпраця та координація	Nova Poshta Humanitarian, Фондація Ротарі, Благодійна організація «Берегиня Країни», «European Customer Operations Group DHL Express Europe»

	ГО «Українська асоціація маркетингу», ГО «Мережа громадських організацій підтримки ВПО в Україні», Благодійна організація «Action medeor e.V.» (Німеччина).
Канали інформування	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайт https://www.facebook.com/rotaryvinnytsia/

ГО «Спільна справа»

Види і форми допомоги	<ul style="list-style-type: none"> - Основні напрямки діяльності: - Адвокація (створення державної програми для вирішення житлового питання постраждалих внаслідок збройного конфлікту, консолідована претензія на компенсацію моральної шкоди завданої країно-агресором); - Інформаційно-консультаційна платформа (простір взаємодії для постраждалих внаслідок збройного конфлікту); - Поширення інформації про можливості для постраждалих внаслідок збройного конфлікту від інших недержавних та державних структур; юридичні консультації; - «Точкове реагування» на запити конкретних постраждалих внаслідок збройного конфлікту; - Соціальна адаптація постраждалих внаслідок збройного конфлікту (організація екскурсій, поїздок, майстер-класів для різновікових цільових груп у партнерстві з державними і недержавними структурами, «Клуб волонтерів поважного віку», освітні курси для дітей підлітків та дорослих).
Масштаб допомоги	<p>Заходи реалізуються у Вінниці та Вінницькій області.</p> <p>Зареєстровано в базі ВПО 5 648 осіб, з них 1 354 діти.</p> <p>Функціонуюча база по м. Вінниця, діє механізм перенаправлення відповідно до потреб конкретної особи</p>
Фінансування	<p>Бюджетне фінансування – 343 187,00 грн.</p> <p>Гуманітарна допомога – 33 682 383 грн.</p>
Організація надання допомоги	<p>Фінансова допомога.</p> <p>Забезпечення житлом.</p> <p>Їжа, одяг та інша матеріальна допомога.</p> <p>Освітні програми для дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку).</p> <p>Юридична підтримка.</p> <p>Психологічна підтримка.</p>
Співпраця та координація	<p>Посередницька ланка між ООН і різними міжнародними організаціями: IOM Ukraine, European Union in Ukraine, USAID - US Agency for International Development, USAID Ukraine - USAID Україна, USAID's Bureau for Humanitarian Assistance, the Ukraine Humanitarian Fund, Embassy of Canada to Ukraine, Canada's International Development – Global Affairs Canada, ACTED, Grazy Cactus, UNHCR, Фонд Відновлення України, Міжнародний благодійний фонд «Руки друзів».</p> <p>Координація: Вінницька міська рада, Вінницька обласна військова адміністрація, центр безоплатної правової допомоги, ГО «Право на захист»</p>
Канали інформування	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайт https://www.ngospilnasprava.com.ua/aboutus/ https://www.facebook.com/spilnaspravavinnytsia/

ГО «Рестар»

Види і форми допомоги	Спілкування, реабілітація та активний відпочинок матерів та дітей, які перебували у зоні гострого бойового конфлікту.
Масштаб допомоги	Заходи реалізуються у Вінниці та Вінницькій області. Літній відпочинок для дітей ВПО.
Фінансування	Фінансування заходів Фондом Kinderhilfswerk ChildFund Deutschland, Івана Липовика, який ініціював збір коштів у Едмонтоні (Канада) і Конгресу Українців Канади (Альберта).
Організація надання допомоги	Освітні програми для дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку) . Психологічна підтримка.
Співпраця та координація	допомозі Фонду Kinderhilfswerk ChildFund Deutschland, Івана Липовика, який ініціював збір коштів у Едмонтоні (Канада) і Конгресу Українців Канади (Альберта) . Координація ГО «Подільська агенція регіонального розвитку» (м. Вінниця), Благодійний фонд «Людина для людини» .
Канали інформування	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайт https://p4p.fund/#implementation

ГО «Полум'я надії»

Види і форми допомоги	Допомога незахищеним верствам населення, в т.ч. ВПО шляхом надання речей першої необхідності, продуктів харчування. Фокус допомоги – багатодітні родини. Родини сімейного типу.
Масштаб допомоги	Заходи реалізуються у Вінниці та Вінницькій області.
Фінансування	Фінансова підтримка заходів від Агентство ООН у справах біженців в Україні, Угорська Екуменічна Служба Допомоги, ГО «Крим SOS», Всеукраїнська благодійна організація «АСЕТ».
Організація надання допомоги	Гуманітарна допомога. Психологічна підтримка.
Співпраця та координація	Співпраця: Агентство ООН у справах біженців в Україні, Угорська Екуменічна Служба Допомоги, ГО «Крим SOS», Всеукраїнська благодійна організація «АСЕТ». Координація: Lantern Rescue, МБФ «Відкрите серце», Вінницький міський центр соціальних служб, Департамент соціальної політики ВМР.
Канали інформування	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайт https://www.theflameofhope.org/

ГО «Армія спасіння місто Вінниця»

Види і форми допомоги	Гуманітарна допомога.
Масштаб допомоги	Надання допомоги та заходи реалізуються у Вінниці та Вінницькій області.
Фінансування	Інформації немає .
Організація надання допомоги	Їжа, одяг та інша матеріальна допомога. Психологічна підтримка.
Співпраця та координація	Території Східної Європи.
Канали інформування	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайт https://www.facebook.com/p/%D0%92%D1%96%D0%B4%D0%B4%D1%96%D0%B%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%90%D1%80%D0%BC%D1%96%D1%97-%D0%A1%D0%BF%D0%B0%D1%81%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8-F-%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE-%D0%92%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8F-100068239571192/?paipv=0&eav=AfbL8NIndXfVbBAsneSho9zYrdYZZQv4jRVA8Uncx_2D2yPjEbwaZ8JfDNhk3SeN-5w&_rdr

ГО «ВІСЬ»

Види і форми допомоги	Гуманітарна допомога ВПО. Фінансова допомога. Макимальне підсилення жінок, дівчат та інших груп населення України, які потерпають від множинної дискримінації, шляхом надання інформаційної, едукативної, психосоціальної та інших видів підтримки, транслюючи ідеї, цінності та принципи фемінізму.
Масштаб допомоги	Заходи реалізуються у Вінниці та Вінницькій області. За 13 років роботи реалізовано більше 100 проєктів, надано допомогу 20 тис. жінок. В команді працює 15 працівників та 25 фахових волонтерів. З початку повномасштабного вторгнення гуманітарну допомогу надано понад 15 000 осіб з числа ВПО. Юридичні консультації отримали понад 100 жінок з числа ВПО. Психологічні консультації отримали понад 600 осіб (більшість жінки та діти з числа ВПО). Проведено психоедукативні заходи та арт-терапевтичні групи для понад 500 жінок, які постраждали від війни. Адаптаційно-інтеграційні подорожі для понад 250 осіб, більшість з них жінки та діти з числа ВПО. 2268 людей отримали грошову допомогу – понад 44 000 000 грн. Понад 120 жінок та дітей, які постраждали від війни, отримали психоемоційну підтримку на ретриті. У 2023 році організовано 10 ретритів для активісток та волонтерок. Всього залучено понад 160 осіб, більшість з них жінки та діти з числа ВПО. У 2023 році грантування та обладнання отримали 35 жінок, які постраждали від війни. Провели Стаді -тури для понад 200 жінок з числа ВПО.

Фінансування	Гуманітарна допомога грант від Solidar Suisse. Фінансова допомога грант від Solidar Suisse.
Організація надання допомоги	Фінансова допомога. Гуманітарна допомога. Освітні програми для матерів та дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку). Професійна підготовка та освітні програми для дорослих. Юридична підтримка. Психологічна підтримка.
Співпраця та координація	Партнерство з CARE.Ukraine Підтримка Solidar Suisse
Канали інформування	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайт https://www.facebook.com/volonterstvo.by.axis/ https://www.youtube.com/@ngovis7314 https://www.instagram.com/ngo_vis_vin/?hl=ru

Таблиця 5.5 – Характеристика стейкхолдерів групи 3 «Міжнародні міжурядові та неурядові гуманітарні організації», які в межах Вінницької області надають підтримку ВПО у соціально-економічній сфері

	Напрямки і форми допомоги	Масштаб допомоги	Фінансування	Організація надання допомоги	Співпраця та координація	Канали інформування
Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO)	Гуманітарна допомога Фінансова допомога	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Всесвітня продовольча програма ООН (WFP)	Гуманітарна допомога Фінансова допомога	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
ІнтерСОС	Гуманітарна допомога Фінансова допомога	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Лікарі без кордонів (MSF) незалежна міжнародна медична гуманітарна організація	Гуманітарна допомога Медична допомога Медичне консультування	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Міжнародна гуманітарна організація «ACTED» французька міжнародна неурядова організація	Гуманітарна допомога Фінансова допомога	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій

	Напрямки і форми допомоги	Масштаб допомоги	Фінансування	Організація надання допомоги	Співпраця та координація	Канали інформування
Міжнародна організація з міграції (IOM)	Фінансова допомога Їжа, одяг та інша матеріальна допомога Юридична підтримка Психологічна підтримка	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Міжнародний комітет Червоного Хреста	Фінансова допомога Їжа, одяг та інша матеріальна допомога Юридична підтримка Психологічна підтримка	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Міжнародний Медичний корпус в Україні	Гуманітарна допомога Медична допомога Медичне консультування	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Міжнародна гуманітарна організація «CARE Ukraine»	Ремонт житла Їжа, одяг та інша матеріальна допомога Освітні програми для дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку) Професійна підготовка та освітні програми для дорослих Психологічна підтримка	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Фонд Народонаселення ООН в Україні - UNFPA Ukraine	Освітні програми для дітей Професійна підготовка та освітні програми для дорослих Юридична підтримка Психологічна підтримка	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Міжнародна федерація SOS Children's Villages International (SOS Kinderdorf)	Освітні програми для дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку) Юридична підтримка Психологічна підтримка	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Управління ООН з координації гуманітарних справ (UN OCHA)	Фінансова допомога Забезпечення житлом Їжа, одяг та інша матеріальна допомога	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
ЮНІСЕФ – світовий лідер, який просуває та захищає права дітей	Фінансова допомога Їжа, одяг та інша матеріальна допомога Освітні програми для дітей	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій

	Напрямки і форми допомоги	Масштаб допомоги	Фінансування	Організація надання допомоги	Співпраця та координація	Канали інформування
ICF «Alliance for Public Health» (Alliance) МБФ «Альянс громадського здоров'я»	Гуманітарна допомога Медична допомога Медичне консультування	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
USAID «Демократичне врядування у Східній Європі»	Фінансова допомога Освітні програми Професійна підготовка та освітні програми для дорослих Працевлаштування Юридична підтримка	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
PACT Pact Ukraine: building the world of equal opportunities	Фінансова допомога Освітні програми Професійна підготовка та освітні програми для дорослих Працевлаштування Юридична підтримка Психологічна підтримка	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
TGH міжнародна неурядова організація	Фінансова допомога Забезпечення житлом їжа, одяг та інша матеріальна допомога Юридична підтримка Психологічна підтримка	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Austrian Development Agency та Caritas Österreich	Гуманітарна допомога та підвищення стійкості вразливих верств населення, постраждалих від конфлікту в Україні	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Міжнародна компанія «DHL»	Освітні програми для дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку) Професійна підготовка та освітні програми для дорослих Працевлаштування Психологічна підтримка	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Фонд імені Фрідріха Еберта	Професійна підготовка та освітні програми для дорослих Працевлаштування Юридична підтримка Психологічна підтримка	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Благодійна організація «Action medeor e.V.» – Німецька організація медичної допомоги	Гуманітарна допомога Медична допомога Медичне консультування	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій

	Напрямки і форми допомоги	Масштаб допомоги	Фінансування	Організація надання допомоги	Співпраця та координація	Канали інформування
Фонд Kinderhilfswerk ChildFund Deutschland	Освітні програми для дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку) Психологічна підтримка	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій
Solidar Suisse	Гуманітарна допомога Психологічна підтримка	Інформація відсутня	Інформація відсутня	Партнерство з громадськими організаціями Вінницького регіону	Координація з органами влади та самоврядування, громадськими організаціями Вінницького регіону	Чати в месенджерах, соціальні мережі, веб-сайти громадських організацій

Таблиця 5.6 Структура видів підтримки стейкхолдерами ВПО у соціально-економічній сфері в межах міста Вінниці та Вінницької області

Напрямки допомоги	Група 1 «Органи влади та місцевого самоврядування»	Група 2 «Громадські організації та волонтерські ініціативи, що підтримують ВПО»	Група 3 «Міжнародні міжурядові та неурядові гуманітарні організації»
Фінансова допомога	Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації за сферами підтримки ВПО (допомога від держави) Департаменту соціальної політики Вінницької міської ради за сферами підтримки ВПО	ГО «Ротарі клуб- Вінниця» ГО «Спільна справа» ГО «ВІСЬ»	Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO) Всесвітня продовольча програма ООН (WFP) ІнтерСОС Лікарі без кордонів (MSF) Міжнародна гуманітарна організація «ACTED» Міжнародна організація з міграції (IOM) Міжнародний комітет Червоного Хреста Управління ООН з координації гуманітарних справ (UN OCHA) ЮНІСЕФ – світовий лідер, який просуває та захищає права дітей РАСТ Pact Ukraine: building the world of equal opportunities TGH міжнародна неурядова організація
Забезпечення житлом	Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації за сферами підтримки ВПО (допомога від держави) Департаменту соціальної політики Вінницької міської ради за сферами підтримки ВПО	ГО «Ротарі клуб- Вінниця» ГО «Спільна справа»	Міжнародна гуманітарна організація «CARE Ukraine» Управління ООН з координації гуманітарних справ (UN OCHA) TGH міжнародна неурядова організація

Напрямки допомоги	Група 1 «Органи влади та місцевого самоврядування»	Група 2 «Громадські організації та волонтерські ініціативи, що підтримують ВПО»	Група 3 «Міжнародні міжурядові та неурядові гуманітарні організації»
Їжа, одяг та інша матеріальна допомога	Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації за сферами підтримки ВПО (допомога від держави) Департаменту соціальної політики Вінницької міської ради за сферами підтримки ВПО	ГО «Карітас-Спес-Вінниця» ГО «Проліска» ГО «Ротарі клуб-Вінниця» ГО «Спільна справа» ГО «Полум'я надії» ГО «ВІСЬ» ГО «Армія спасіння» місто Вінниця	Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO) Всесвітня продовольча програма ООН (WFP) ІнтерСОС Міжнародна гуманітарна організація «ACTED» Міжнародна організація з міграції (ІОМ) Міжнародний комітет Червоного Хреста Міжнародний Медичний корпус в Україні Міжнародна гуманітарна організація CARE Ukraine Управління ООН з координації гуманітарних справ (UN OCHA) ЮНІСЕФ – світовий лідер, який просуває та захищає права дітей ICF «Alliance for Public Health» (Alliance) TGN міжнародна неурядова організація Austrian Development Agency та Caritas Österreich Благодійна організація «Action medeor e.V.» – Німецька організація медичної допомоги Solidar Suisse
Освітні програми для дітей (включаючи організацію дозвілля та відпочинку)	Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації за сферами підтримки ВПО (допомога від держави) Департаменту соціальної політики Вінницької міської ради за сферами підтримки ВПО	ГО «Карітас-Спес-Вінниця» ГО «Українська Асоціація маркетингу» ГО «Мережа громадських організацій підтримки ВПО в Україні» ГО «Інноваційна дія» ГО «Ротарі клуб- Вінниця» ГО «Спільна справа» ГО «Рестар» ГО «ВІСЬ»	Міжнародна гуманітарна організація «CARE Ukraine» Фонд Народонаселення ООН в Україні - UNFPA Ukraine Міжнародна федерація SOS Children's Villages International (SOS Kinderdorf) ЮНІСЕФ – світовий лідер, який просуває та захищає права дітей USAID «Демократичне врядування у Східній Європі» РАСТ Pact Ukraine: building the world of equal opportunities Міжнародна компанія «DHL» Фонд Kinderhilfswerk ChildFund Deutschland
Професійна підготовка та освітні програми для дорослих	Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації за сферами підтримки ВПО (допомога від держави) Департаменту соціальної політики Вінницької міської ради за сферами підтримки ВПО	ГО «Незалежність» ГО «Джерело Надії» ГО «Карітас-Спес-Вінниця» ГО «Українська Асоціація маркетингу» ГО «Мережа громадських організацій підтримки ВПО в Україні» ГО «ВІСЬ»	Міжнародна гуманітарна організація «CARE Ukraine» Фонд Народонаселення ООН в Україні - UNFPA Ukraine USAID «Демократичне врядування у Східній Європі» РАСТ Pact Ukraine: building the world of equal opportunities Міжнародна компанія «DHL» Фонд імені Фрідріха Еберта

Напрямки допомоги	Група 1 «Органи влади та місцевого самоврядування»	Група 2 «Громадські організації та волонтерські ініціативи, що підтримують ВПО»	Група 3 «Міжнародні міжурядові та неурядові гуманітарні організації»
Працевлаштування	Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації за сферами підтримки ВПО (допомога від держави) Департаменту соціальної політики Вінницької міської ради за сферами підтримки ВПО	ГО «Українська Асоціація маркетингу» ГО «Мережа громадських організацій підтримки ВПО в Україні»	USAID «Демократичне врядування у Східній Європі» РАСТ Pact Ukraine: building the world of equal opportunities Фонд імені Фрідріха Еберта
Медична підтримка	Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації за сферами підтримки ВПО (допомога від держави) Департаменту соціальної політики Вінницької міської ради за сферами підтримки ВПО	ГО «Ротарі клуб- Вінниця»	Лікарі без кордонів (MSF) Міжнародний Медичний корпус в Україні ICF «Alliance for Public Health» (Alliance) Благодійна організація «Action medeor e.V.» – Німецька організація медичної допомоги
Юридична підтримка	Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації за сферами підтримки ВПО (допомога від держави) Департаменту соціальної політики Вінницької міської ради за сферами підтримки ВПО	ГО «Джерело Надії» ГО «Карітас-Спес-Вінниця» ГО «Українська Асоціація маркетингу» ГО «Мережа громадських організацій підтримки ВПО в Україні» ГО «Проліска» ГО «Спільна справа» ГО «ВІСЬ»	Міжнародна організація з міграції (IOM) Міжнародний комітет Червоного Хреста Фонд Народонаселення ООН в Україні - UNFPA Ukraine Міжнародна федерація SOS Children's Villages International (SOS Kinderdorf) USAID «Демократичне врядування у Східній Європі» TGH міжнародна неурядова організація Фонд імені Фрідріха Еберта
Психологічна підтримка	Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації за сферами підтримки ВПО (допомога від держави) Департаменту соціальної політики Вінницької міської ради за сферами підтримки ВПО	ГО «Незалежність» ГО «Джерело Надії» ГО «Карітас-Спес-Вінниця» ГО «Українська Асоціація маркетингу» ГО «Мережа громадських організацій підтримки ВПО в Україні» ГО «Проліска» ГО «Інноваційна дія» ГО «Спільна справа» ГО «Рестар» ГО «Полум'я надії» ГО «Армія спасіння» місто Вінниця ГО «ВІСЬ»	Міжнародна організація з міграції (IOM) Міжнародний комітет Червоного Хреста Міжнародна гуманітарна організація CARE Ukraine Фонд Народонаселення ООН в Україні - UNFPA Ukraine Міжнародна федерація SOS Children's Villages International (SOS Kinderdorf) РАСТ Pact Ukraine: building the world of equal opportunities Міжнародна компанія «DHL» Фонд імені Фрідріха Еберта Фонд Kinderhilfswerk ChildFund Deutschland Solidar Suisse

ВИСНОВКИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ВПО У ВІННИЦІ ТА ВІННИЦЬКОМУ РЕГІОНІ

Дослідження соціально-економічного становища та потреб ВПО у Вінниці та Вінницькій області дозволили виявити потреби та проблеми внутрішньо переміщених осіб.

Серед внутрішньо переміщених осіб було опитано 6 % чоловіків і 94 % жінок. Найбільше людей середнього віку (26-45 років) – 62,2%. Кожна п'ята ВПО — людина старшого віку (46-55 років). 27,8% ВПО мають повнолітніх дітей. 11,4% ВПО мають дітей дошкільного і шкільного віку, 10,4% мають дітей тільки дошкільного віку, 3,6% ВПО мають дітей шкільного віку і повнолітніх. 87,5 % дітей дошкільного віку відвідують дитячий садочок. 45% дітей залишилися учнями шкіл, які відвідували до війни, перейшовши на онлайн-форму навчання. Серед ВПО достатньо висока кількість людей з вищою освітою – 62,2%, з вищою освітою та вченим ступенем – 0,7%. Серед опитаних ВПО у 35,59% поточний рівень доходу становить 7 – 12 тис.грн. 30,75% вказали, що їхній дохід становить 4 – 6 тис. грн., 20,1% ВПО мають чистий дохід менше 3 тис.грн. Серед усіх внутрішньо переміщених осіб, які проходили опитування, найбільша частка припала на жителів з міста Херсон – 32,1%, частка ВПО з міста Харків становила 15%, 10,7% опитаних переїхали до м. Вінниця та Вінницької області з м. Бахмут, Донецької області. 90% ВПО прибули у Вінницьку область в період 24.02.2022 – 31.12.2022 року. 9% ВПО переїхали на територію Вінницької області у 2023 році. Більшість ВПО переїхали з трьома членами сім'ї (31%), з двома членами сім'ї переїхало 24,9% опитаних ВПО, 19,9% родин переїхали з чотирма членами родини.

Серед ВПО Вінницької громади частка людей, які втратили житло через руйнування у зв'язку з війною складала 34%. Тобто 142 родини з числа опитаних ВПО втратили житло. 16 % серед ВПО Вінницької громади мають інвалідність, 2% осіб втратили годувальника у зв'язку з війною.

Абсолютна більшість опитаних не має планів переїзду з Вінницької ОТГ в найближчі пів року, а визначає, що залишатиметься у Вінницькій області до можливості повернення додому.

Більшість ВПО, які взяли участь в опитуванні (79,7%), проживають в орендованому помешканні на умовах довготривалої оренди. 75% опитаних ВПО вказують, що самостійно оплачують своє житло. 16,9% опитаних отримують компенсацію на оренду житла. 29,5% опитаних вагались у тому чи задоволенні умовами проживання, а 25,7% ВПО незадоволені своїм поточним житлом.

Серед видів допомоги, які отримують переселенці, найбільш розповсюдженою є щомісячна фінансова допомога — вона була доступна для 84,7% опитаних.

Серед видів соціальної допомоги, які отримують переселенці, найбільш розповсюдженою є допомога у забезпеченні членів родини одягом, це підтвердили 94,2% опитаних. Грошову допомогу та виплати від держави отримують 70,9% опитаних осіб. 68,1% ВПО отримували / отримують харчові набори.

Серед усіх опитаних ВПО 36,8 % задоволені допомогою від місцевої/державної влади, 25,9% не отримують допомоги від державної влади, проте залишається значна частина ВПО, які незадоволені допомогою від держави (18,7%).

Серед усіх опитаних ВПО 59,1% задоволені допомогою від міжнародних гуманітарних організацій, 63,7% задоволені допомогою від українських благодійних і громадських організацій, волонтерів.

Понад 50% опитаних внутрішньо переміщених осіб отримували допомогу від родичів та друзів, та тільки 40% були задоволені цією допомогою.

Серед опитаних ВПО понад 60% незадоволені своїм матеріальним становищем.

На думку опитаних внутрішньо переміщених осіб, потреби, які були для них актуальними на

момент опитування вересень – жовтень 2023 року, розподілилися наступним чином:

1. фінансова підтримка – 96,8%;
2. продукти харчування – 90,8%;
3. медичні послуги – 85,7%;
4. індивідуальне житло – 81,8%;
5. право на отримання освіти – 56,4%;
6. психологічна підтримка – 36,3%;
7. юридична підтримка – 36,3%.

Серед опитаних внутрішньо переміщених осіб найбільша частка найманих працівників – 38,3%, безробітних 26,4%, домогосподарок – 19,1%, пенсіонерів – 13,3%, осіб, які перебувають в декретній відпустці – 13,1%.

З усіх опитаних внутрішньо переміщених осіб 75,5% працевлаштувалися на новому місці проживання. Серед осіб, які працевлаштувалися у Вінниці та Вінницькій області 90,9% при працевлаштуванні користувалися послугами центру зайнятості. 68,4% опитаних осіб з числа працюючих та безробітних знаходяться в стані активного пошуку роботи. 43,8% опитаних відповіли, що потребують проходження підвищення кваліфікації або підвищення рівня іноземної мови. 31,2% опитаних потребують безоплатного перенавчання або перекваліфікації. 19% знаходяться в стані пошуку роботи за фахом.

38% опитаних отримували потрібну інформацію про соціально-економічні можливості на новому місці проживання, але бажали б дізнаватися більше. 29,3% вважають, що інформації про можливості для ВПО достатньо. 26,4% опитаних ВПО вказали, що інформацію про соціально-економічні можливості дізнавалися з веб-сайтів та сторінок у соціальних мережах міжнародних організацій та українських громадських та волонтерських організацій. 19,1% опитаних повідомили, що отримували розсилку від громадських та міжнародних гуманітарних організацій, 13,1% респондентів дізнавалися про можливість соціально-економічного забезпечення своїх прав через веб-сайти та сторінки в соціальних мережах органів влади та самоврядування.

24,9% осіб повідомили, що частково відчують себе частиною громади. 21,3% ВПО почуваються сторонніми в громаді. 13,6% частково відчують себе частиною громади.

Постійного упередженого ставлення не відчувала жодна особа з числа опитаних. Але інколи ВПО відчували дискримінацію через свій статус, частка таких осіб склала 40%. Не пригадали випадків упередженого ставлення, як до осіб зі статусом ВПО, 41% респондентів. Отож, 40% осіб, які хоча б інколи ставали жертвами дискримінації у місцевих громадах потребують підтримки та захисту.

1. 32% опитаних внутрішньо переміщених осіб стали жертвами упередженого ставлення до них з боку містян через статус переселенця. ВПО підтвердили, що незадоволені містяни висловлюють їм незадоволення щодо їхнього перебування на території Вінницької області.

2. 23% опитаних ВПО, які стали жертвами упередженого ставлення до них, говорять про те, що під час працевлаштування отримували відмову від роботодавця через те, що внутрішньо переміщена особа в будь-який момент може звільнитися, щоб повернутися додому. Частина опитаних підтвердили, що працевлаштувавшись отримували нижчу заробітну плату, ніж інші працівники.

3. Всі ВПО в опитуванні підтвердили, що існує проблема високої орендної плати за житло. Проте 18% вказали на те, що їм часто піднімали оплату за оренду житла натякаючи, що вони отримують матеріальні винагороди, як ВПО, тому в змозі оплачувати вищу ціну за житло.

4. Однією з причин дискримінації ВПО є мова. Так 13% опитаних підтвердили, що не зовсім якісно розмовляючи українською мовою, або взагалі розмовляючи російською мовою (тому що все життя так розмовляли) отримують гострі зауваження в різних установах, а часто ігнорування з боку представників торговельних підприємств, підприємств сфери послуг в процесі надання послуг.

5. 6% опитаних ВПО підтвердили, що зазнавали упередженого ставлення під час отримання медичних послуг. Ситуації траплялися різні: від зневажливого відношення у реєстратурі лікар-

ні, відмови в обслуговуванні без заключення декларації на тимчасовому місці проживання до відмови провести щеплення дітям відповідно графіку.

6. 4% опитаних відчували упереджене ставлення при зарахуванні дітей до дошкільних закладів, навіть за умов реєстрації на сайті міської ради в загальноміську чергу.

7. 2% ВПО повідомили про те, що часто представники правозахисних організацій відмовлялися надавати послуги родинам, які мали втрачену нерухомість.

8. 1% опитаних ВПО стали жертвами дискримінації на місці проживання. Це родини, які проживають в тимчасовому житлі, наданому їм органами самоврядування. В більшості це гуртожитки, де на період відсутності основних жителів відключалась тепла вода, в кімнатах стояли зіпсовані меблі тощо.

Підсумовуючи можемо говорити, що важливо систематично здійснювати оцінювання потреб та вивчати проблеми внутрішньо переміщених осіб для забезпечення їх соціально-економічних прав в Україні.

Основними проблемами ВПО визначено:

- упереджене ставлення до ВПО;
- висока орендна плата за житло;
- небажання підписання договору оренди житла власниками нерухомості;
- низький рівень заробітної плати;
- повний перехід на навчання у навчальні заклади Вінниці та Вінницької області;
- навчання дітей з особливими потребами;
- консультування ВПО при влаштуванні дітей до шкільних та дошкільних, позашкільних закладів освіти;
- низький рівень фінансової підтримки;
- інтеграція дітей в місцеве середовище;
- недостатня психологічна підтримка ВПО;
- відсутність вакансій за відповідною спеціальністю;
- відсутність можливості безкоштовного перенавчання, підвищення кваліфікації за державними програмами;
- в сільській місцевості проблема надання невідкладної допомоги;
- налагодження комунікації в громаді для отримання найпростіших благ.

Основними проблемами релокованого бізнесу визначено:

- недостатня психологічна підтримка керівника підприємства та його команди, організація стратегічних сесій, заходів психологічного розвантаження;
- налагодження комунікації з партнерами, замовниками, покупцями на новому місці;
- підтримка ФОПів з відновленні підприємницької діяльності;
- державна підтримка вітчизняного виробника;
- медійна підтримка відновлених видів бізнес-діяльності;
- наявність власних виробничих приміщень, комфортних умов праці, щоб підприємство було зацікавлене залишити частину виробничих потужностей в області назавжди.

Щодо навчання дітей ВПО у школах Вінниці, то більшість учасників повідомили про те, що їхні діти навчаються з класом з попереднього місця проживання, таке рішення родини приймали через те, що в своїх класах діти знайомі між собою, серед них є друзі, так легше пережити стрес переїзду на нове місце проживання.

Проте окремі учасники фокус-групи визначили основні проблеми, які виникають в родин внутрішньо переміщених осіб під час влаштування дитини (дітей) у дитячий садочок, загальноосвітню школу, які розташовані у Вінницькій громаді. Не завжди за місцем проживання (де орендують квартиру) можна було влаштувати дітей у садочки та школи через відсутність місць у групах та класах. Мали місце окремі випадки, коли за місцем проживання не було школи з

відповідним для дитини спрямуванням, наприклад, з посиленням вивчення іноземної мови або інших наук.

Більшість учасників повідомили про те, що діти, відвідуючи садочок чи школу, отримували пільги від Вінницької міської ради у вигляді безкоштовного харчування з повноцінним хорошим обідом.

Учасники фокус-групи повідомили, що ті, хто уклали угоду з сімейним лікарем для дітей та всіх членів родини не мали проблем з медичним забезпеченням, а саме, з проходженням огляду, консультуванням у вузьких спеціалістів. Ті родини, які з різних причин не змогли підписати договір з сімейним лікарем скаржилися на проблеми щодо проведення щеплення відповідно до графіку.

Інтеграція дитини в місцеве середовище у більшості дітей початкової школи проходить складно. Оскільки більшість дітей навчається онлайн зі своїм класом з попереднього місця проживання, а позашкільні заходи, гуртки, секції відвідують у Вінницьких закладах для дітей та юнацтва, тому їм важко соціалізуватись і комунікувати з новими дітьми. Діти старшої школи соціалізувалися легше, знайшли друзів та продовжують спілкуватися з друзями-однокласниками з попереднього місця проживання.

Зі слів учасників фокус-групи, всі родини намагалися вирішувати питання відвідування гуртків та секцій їхніми дітьми таким чином, щоб не накладалися графіки їх проведення з розкладом занять основної школи. Більшості учасників фокус-групи вдалося влаштувати дітей на гуртки та секції в закладах позашкільної освіти. Також всі мами висловили задоволення від організації освітнього простору дітей у Вінниці, вказавши, що є широкий вибір бюджетних та комерційних гуртків та секцій. Окремі родини з дітьми заради того, щоб діти мали можливість отримувати якісну позашкільну освіту, переїхали з районів Вінницької області в місто Вінниця.

Проте, за словами ВПО, окремі види спорту стало проблемно підтримувати, оскільки потрібно здійснювати оплату за заняття, а це виявилось занадто витратно для ВПО.

У міських школах можна було б відвідувати бюджетні гуртки та секції, проте більшість дітей навчаються онлайн в школах за попереднім місцем проживання. А за правилами роботи шкільних закладів освіти Вінниці, якщо дитина не навчається в цій школі, то не може відвідувати секції та гуртки, які пропонує школа учням.

На запитання щодо проявів дискримінації чи упередженого ставлення у відношенні до дитини в школі, закладах позашкільної освіти, спортивних школах зі сторони вчителів, тренерів, зі сторони дітей (однокласників) було чимало скарг, незадоволених відгуків, що підтверджували наявність такої проблеми.

Для відвідування позашкільних закладів освіти дітям потрібно пересуватися по місту громадським транспортом, де розрахунок діти можуть провести проїздом квитком. Діти, які навчаються онлайн у школах з попереднього місця проживання, не мають можливості отримати учнівський квиток. Коли немає учнівського квитка, то не можна придбати проїзний на громадський транспорт. Тому мами дітей висловили ще одну проблему відвідування гуртків, яка нібито напряму не стосується роботи закладів позашкільної освіти. За відвідування гуртків дітьми внутрішньо переміщені родини платять кошти, відповідно з яких відрахування надходять до місцевого бюджету, а учнівський проїзний квиток придбати не можуть.

Зі слів учасників фокус-групи, найчастіше зустрічалися випадки оцінювання представниками навчальних закладів фінансового стану родини ВПО. Для того, щоб обґрунтувати родині неможливість зарахування дитини в школу чи садочок звучало твердження, що там «дорого навчатися, потрібно купувати зошити, підручники, а ви не потягнете». Такі випадки були з мамами, які бажали організувати навчання своїх дітей у класах з поглибленим вивченням іноземної мови за навчальним проектом «Інтелект».

В процесі вивчення проблем родин з дітьми, які потребують особливого догляду, було визначено, що діти потребують коригуючого навчання, додаткової роботи з фахівцями-реабілітологами, логопедами, психологами, що звичайно було складно організувати після переїзду на нове місце проживання. Деякі центри для дітей з особливими потребами надавали в перші дні

безкоштовну підтримку, проте до сьогодні немає довгострокових програм, щоб можна було займатися дітям на постійній основі з одними і тими ж фахівцями. Проблема також в тому, що втративши роботу після переїзду, родини ВПО не мають постійних доходів, а розмір державної фінансової підтримки не дозволяє оплачувати роботу таких фахівців.

Мами, у кого дітки старшої школи, зустрілися з проблемою пошуку психолога для підлітків. Виявилось, що багато психологів, що надають безкоштовну психологічну підтримку орієнтовані на вік 9-12 років, що через малюнок, через гру. А така цільова аудиторія як підлітки залишається неохопленою благодійними та волонтерськими проектами.

Основною проблемою пошуку роботи респонденти називають небажання роботодавця наймати на роботу ВПО, недостатньо професійних навичок та досвіду роботи для працевлаштування, низький рівень заробітних плат у порівнянні з рівнем оплати праці в тих населених пунктах, з яких довелося виїхати, а також відсутність вакансій для цілого ряду професій, зокрема бухгалтерів, менеджерів, економістів.

Більшість учасників проходили навчання, перенавчання, тренінги у Вінниці, які були організовані громадськими активістами, міжнародними фондами. Також усі одногolosно висловили бажання пройти навчання з метою підвищення рівня ділової англійської мови, чого на їхню думку, не вистачає для працевлаштування на високооплачувану роботу.

Важливо відмітити, що внутрішньо переміщені особи – учасники фокус-групи, які обрали своїм місцем проживання селищні громади, не продовжували займатися онлайн в своїх школах, а всі почали відвідувати школи офлайн та відгукуються з вдячністю працівникам міської ради, волонтерам громад, які швидко направляли, допомагали вирішувати проблемні питання.

Деякі родини озвучили проблему відсутності в сільських та районних громадах окремих гуртків та спортивних секцій, в яких раніше займалися діти. Тому батьки цих родин, як тільки економічно відновляться, планують переїхати в місто Вінниця.

Проблем з добиранням до дитячого садочку чи школи в сільській місцевості в учасників фокус-групи немає. Всі повідомляли про наявність транспорту «Шкільний автобус», яким діти добираються до школи та зі школи.

Всі учасники підтвердили те, що діти отримували безкоштовне повноцінне харчування в дитячому садочку та школах в сільських та районних громадах.

Щодо медичного обслуговування, то частина учасників фокус-групи засвідчила, що мала проблеми, пов'язані з викликом швидкої допомоги в сільській місцевості.

Найбільші проблеми та випробування для органів виконавчої влади та місцевого самоврядування були на початку повномасштабного вторгнення. Необхідно було організувати допомогу тим, хто їхав транзитом та розмістити по можливості тих, хто вирішив залишитися в місті та області.

Від початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України Вінницька обласна військова адміністрація веде ділову кореспонденцію з дипломатичними представництвами, органами влади іноземних держав, громадськими та волонтерськими організаціями, благодійними фондами та підприємцями за кордоном щодо сприяння у наданні гуманітарної та іншої допомоги відповідно до актуальної потреби, наданої профільними департаментами обласної військової адміністрації. Також ведеться постійна ділова кореспонденція із міжнародними гуманітарними організаціями та місіями, які працюють на території області, щодо задоволення потреб вимушених переселенців регіону. Завдяки цьому з перших днів повномасштабного вторгнення на території Вінницької області почали працювати міжнародні гуманітарні організації, які надавали та продовжують надавати допомогу внутрішньо переміщеним особам.

Щодо фокусу допомоги, яку отримують ВПО, представники всіх громадських організацій повідомляли принципи та підходи, що застосовувалися при визначенні кола осіб, яким організація може закрити ту чи іншу потребу. У громадських організаціях, що створені жителями регіонів, де тривають бойові дії, фокус був на внутрішньо переміщених осіб з їхнього регіону. Тобто ГО «Ми з Харкова» забезпечували потребу тільки харків'ян, ГО «Ми з Херсону» захищають та під-

тримують херсонців тощо. Інші громадські організації визначали фокус на багатодітних родинах, на внутрішньо переміщених особах, які потребують навчання, перекваліфікації, на тих, хто шукає роботу, хтось на малозабезпечених родинах т.ін.

Щодо джерел фінансування громадських організацій, які надають підтримку внутрішньо переміщеним особам, їх представники повідомляли про те, що отримують фінансування від міжнародних організацій, міжнародних фондів, вітчизняних та міжнародних бізнес-структур у вигляді пожертв або грантових коштів.

Голови громадських організацій, які зуміли самоорганізуватися разом з земляками, проявляють активність на всіх рівнях отримання підтримки: комунікують з органами влади та самоврядування, з професійними правовими організаціями, службами психологічної підтримки, пенсійним фондом, з представниками міжнародних гуманітарних організацій, громадськими організаціями.

Всі учасники опитування з числа представників бізнесу говорили про те, що цінують можливість державної підтримки підприємств, які працевлаштували внутрішньо переміщених осіб.

Представники місцевого бізнесу наголошували на тому, що сьогодні існує «кадровий голод», є багато вільних вакансій, але немає кваліфікованих кадрів, щоб займати їх. Тому єдиною перешкодою працевлаштування внутрішньо переміщених осіб іншими вітчизняними підприємствами є відсутність потреби чи бажання шукати роботу.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ВПО У ВІННИЦІ ТА ВІННИЦЬКОМУ РЕГІОНІ

1. Створення бази даних «Доступне житло від мешканців громад Вінницької області» надасть доступ до інформації про можливість отримання житла в громадах області;
2. Налагодження тісної співпраці громадських організацій, які представляють інтереси ВПО з роботодавцями, створення «Бази вакансій у Вінниці та Вінницькій області» надасть доступ до інформації для осіб, які знаходяться в стані пошуку роботи;
3. Мотивація роботодавців розміщувати інформацію про вільні вакансії в базах даних при ГО, які представляють інтереси ВПО;
4. Постійне оновлення інформації в базі даних потреб ВПО, які доступні міжнародним гуманітарним організаціям, міжнародним неурядовим організаціям, міжнародним фондам, громадським організаціям, волонтерським ініціативам;
5. Посилення співпраці ГО, які представляють інтереси ВПО зі службою зайнятості;
6. Розробка програми інформаційних заходів, які сприятимуть формуванню культури поведінки жителів Вінниці та Вінницької області до ВПО, щоб уникнути випадків упередженого ставлення до ВПО;
7. Розробка програми інформаційних заходів, які сприятимуть залученню ВПО до життя Вінницької громади;
8. Продовжити практику організації навчання, підвищення кваліфікації ВПО, що здійснюють пошук роботи, за програми, які забезпечать формування сучасних навиків роботи або сучасним професіям, що є затребувані на ринку праці відповідної громади;
9. Продовжити практику налагодження комунікації ВПО, що здійснюють пошук роботи з роботодавцями шляхом проведення зустрічей, нетворкінгів для зацікавлених сторін;
10. Розробити механізм державного регулювання часткового фінансуванням оренди житла ВПО у Вінниці та Вінницькій області;
11. Розробити механізм державного регулювання цін на ринку орендованої нерухомості ВПО, механізм для обов'язкового оформлення офіційного договору оренди власників нерухомості;
12. Створення програм надання безоплатної правової допомоги родинам, які втратили житло;
13. Розробка програм заходів направлених на покращення фізичного здоров'я ВПО (видача абонементів на плавання, на заняття в спортивних групах «Здоров'я»);
14. Проведення заходів просвітницького характеру для ГО, які працюють для підтримки ВПО (навчання веденню діловодства ГО, формування звітності неприбуткових організацій, написання програм для залучення додаткового фінансування, ведення документів при реалізації грантових проєктів);
15. Організація програм психологічної підтримки для ВПО різного профілю: діти різного віку 1- 18 років, дорослі 18 – 65+, родини, що втратили рідних та близьких, особи, що стали жертвами упередженого ставлення до них; представники бізнесу, особи з особливими потребами;
16. Продовжувати практику проведення розважальних заходів, змагань для дітей різними ГО, які здійснюють підтримку ВПО;
17. Посилити відповідальність керівників громад щодо підтримки ВПО на їхній території (моніторинг побутових потреб родин з метою їх забезпечення);
18. Розробити механізм державного регулювання видачі цільового направлення на навчання для ВПО, які постраждали внаслідок військової агресії РФ;
19. Розробити механізм підтримки релокованого бізнесу для формування програми «Житло для працівників підприємства з числа ВПО» з метою пошуку донорів для будівництва житлового фонду.
20. Громадським організаціям та волонтерським ініціативам, що підтримують ВПО продовжувати пошуки міжнародних донорів, донаторів з метою підсилення державних програм підтримки ВПО.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ:

Альона ТАНАСІЙЧУК

Керівник Вінницького відокремленого підрозділу
ГО «Українська Асоціація Маркетингу»,
керівник проєкту,
Голова ГО «Мережа громадських організацій підтримки
ВПО в Україні»

доктор економічних наук,
професор кафедри маркетингу та реклами Вінницького
торговельно-економічного інституту ДТЕУ,
керівник Бізнес школи ВТЕІ ДТЕУ

Facebook: [https://www.facebook.com/profile.](https://www.facebook.com/profile.php?id=100001068464421)

[php?id=100001068464421](https://www.facebook.com/profile.php?id=100001068464421)

Телефон: +38 0982097830

Адреса: Вінниця, 87 Соборна, офіс 28

Ірина ЛИЛИК

Президент ГО «Українська Асоціація Маркетингу»,
член правління ГО «Мережа громадських організацій під-
тримки ВПО в Україні»

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу ДЗВО «Київський національ-
ний університет імені Вадима Гетьмана»

Facebook: [https://www.facebook.com/www.uam.](https://www.facebook.com/www.uam.in.ua/?ref=bookmarks)
[in.ua/?ref=bookmarks](https://www.facebook.com/www.uam.in.ua/?ref=bookmarks)

Сайт: www.uam.in.ua

Телефон: +38 06707758561

Telegram: https://t.me/uam_in_ua

Адреса: Київ, 54/1 Проспект Перемоги, офіс 334

Наталія ЗАМКОВА

Доктор філософських наук, професор,
заслужений працівник освіти України
директор Вінницького торговельно-економічного інституту
ДТЕУ
член ГО «Українська Асоціація Маркетингу»

Лілія МАРТИНОВА

Доктор економічних наук, професор
Заступник директора з навчально-методичної роботи Ві-
нницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ
ГО «Українська Асоціація Маркетингу»

Ірина ПОЛІЩУК

член ГО «Українська Асоціація Маркетингу»
член правління ГО «Мережа громадських організацій під-
тримки ВПО в Україні»

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри маркетингу та реклами Вінницького
торговельно-економічного інституту ДТЕУ

Funded by
the European Union

Дослідження соціально-економічного становища та потреб ВПО у Вінниці та Вінницькій області

ISBN 978-617-7417-16-2

Танасійчук А., Лилик І., Замкова Н., Мартинова Л., Поліщук І. Аналітичний звіт.
Дослідження соціально-економічного становища та потреб ВПО у Вінниці та
Вінницькій області. Вінницький відокремлений підрозділ ГО «Українська Асо-
ціація Маркетингу»/ За загал. ред. А. Танасійчук.
Вінниця: Едельвейс і К, 2023. - 155 с.

Виготовлено ПП «ТД «Едельвейс і К»
21100, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 17
Тел. (0432) 55-03-33

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 3736